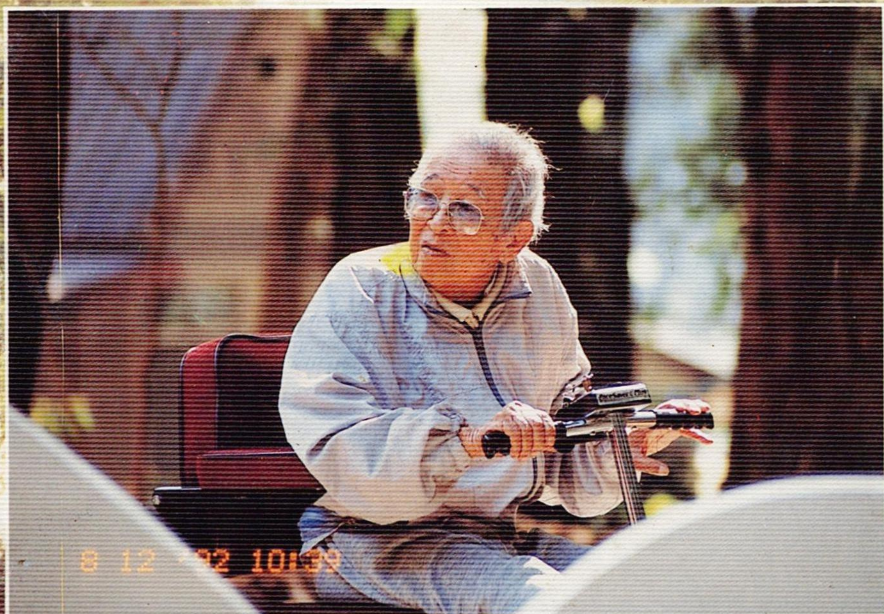

ธรรมาภินันทนาการ

ในงานฌาปนกิจศพ เจ้าชื่น สิโรรส

ณ. สุสาน บ้านอุโมงค์ ตำบลสุเทพ

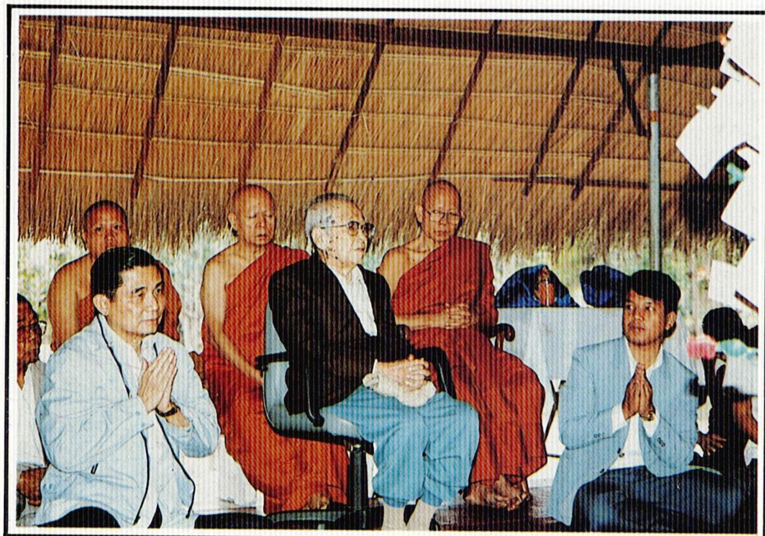
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วันที่ ๑๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘

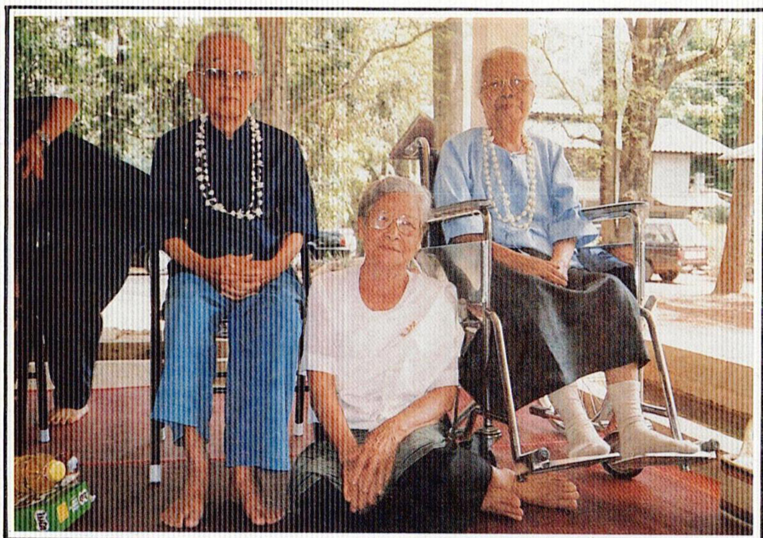

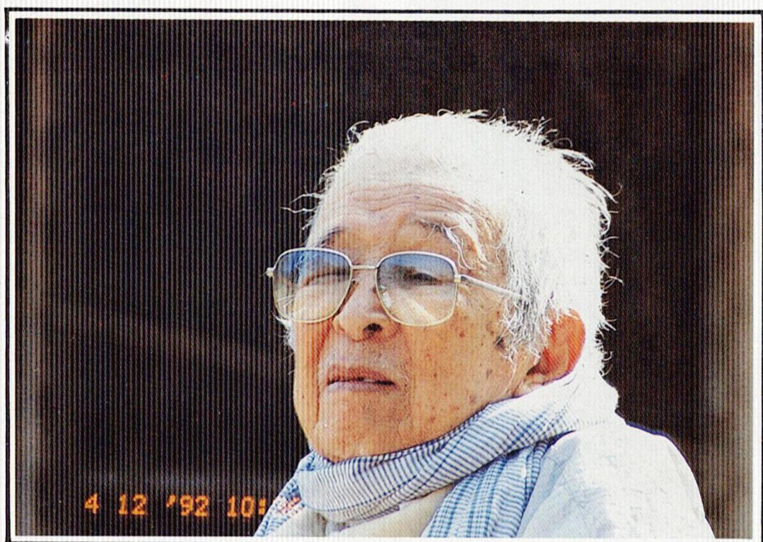

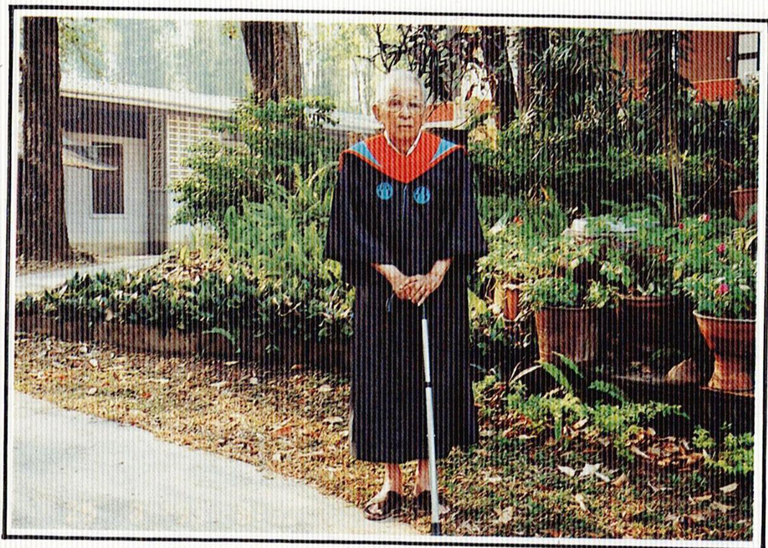

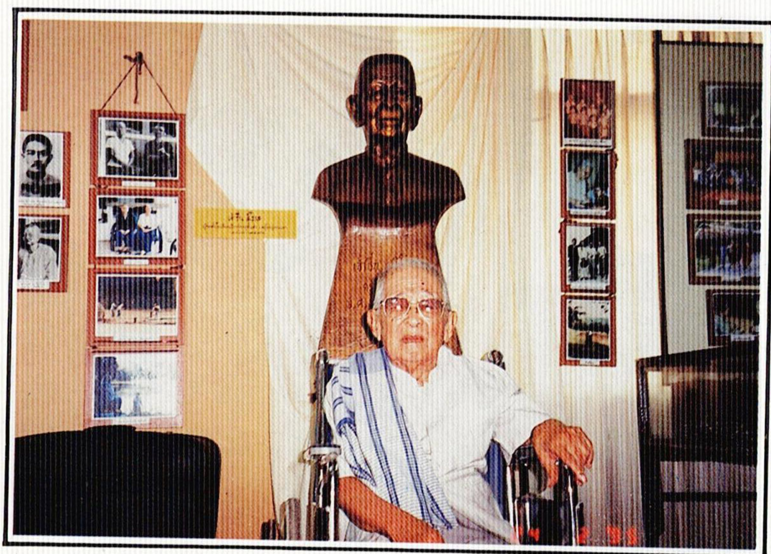

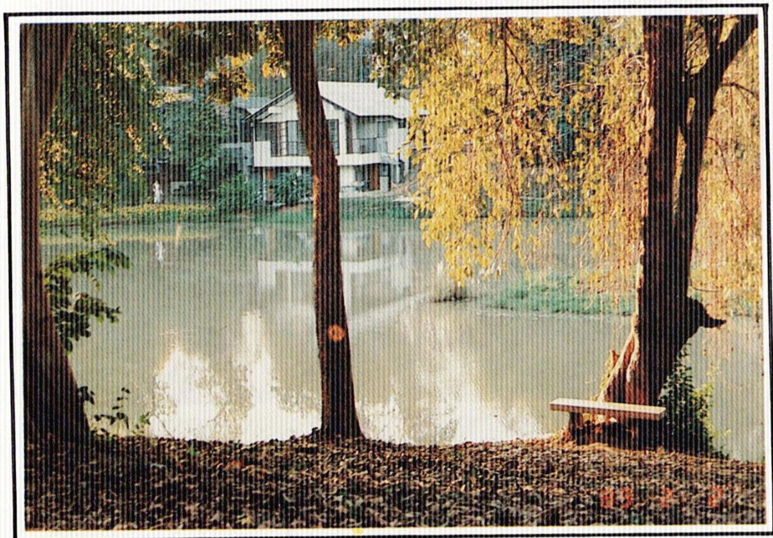

4 12 '92 10:

91 8 22

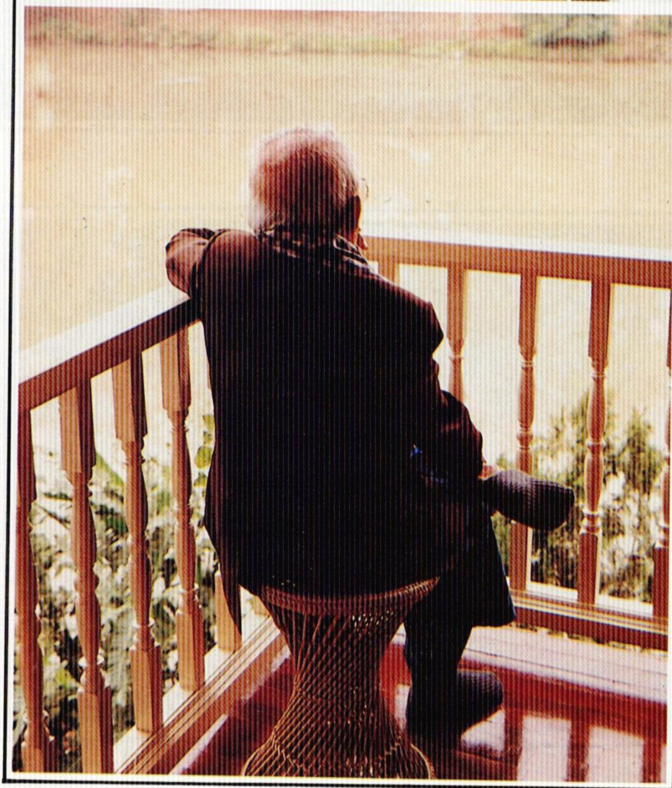

รำลึก
เจ้าพ่อชื่น สิโรรส

ประวัติ
เจ้าชื่น สิโรรส

ชาตะ : วันศุกร์ที่ ๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๓๙

มรณะ : วันศุกร์ที่ ๑๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘

อายุ : ๙๙ ปี

บิดาชื่อ : เจ้าอินทะปัต

มารดาชื่อ : นางด้วง

พี่น้องร่วมบิดามารดา : มีบุตร ๒ คน คือ

๑. เจ้าชื่น สิโรรส

๒. ร.ท. บุญยวง กาวิละเวส

พี่น้องร่วมแต่บิดา : (เจ้าแม่บัวผัน) มีบุตร ๓ คน คือ

๑. สุบิน อินทรทัต,

๒. เผ่าบัว สิโรรส, ๓. บัวเยาว์ ฟองศรี

การเรือน : สมรสกับเจ้าสุริฉาย อิศรางกูรฯ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๖๕ (ถึงแก่กรรมแล้ว เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๓๕) มีบุตรธิดา ด้วยกัน ๑๐ คน คือ

๑. นายชาญ สิโรรส (ถึงแก่กรรม)

๒. นายเชาว์ สิโรรส

๓. นางชุมสาย วงศ์ดาราวรรณ

๔. นางชูศรี บุลยเลิศ

๕. คุณหญิงเดือนฉาย บูรณศิลปิน

๖. นางสาวเพ็ญฉาย สิโรรส

๗. นางสุรี ปรารถนาดี

๘. นางสุไร ศุกระจันทร์

๙. นางสุดา พงษ์พรต

๑๐. นายชัยศร สิโรรส

การศึกษา : ศึกษาขั้นต้น ณ วัดเจดีย์เหลี่ยม เมื่ออ่านออกเขียนได้ดีก็มาศึกษาต่อที่โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ต่อมาก็ศึกษาโรงเรียนฝึกหัดครูโดยวิธีการสอนเด็กนักเรียนระดับประถม แต่สอบตก ในปี ๒๔๖๒ ได้ไปศึกษาต่อ ณ โรงเรียนฝึกหัดครูปฐมกสิกรรม จังหวัดนครปฐม

การงาน : เป็นเสมียนฝึกหัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดเชียงราย ลาออก เป็นเสมียนห้องธรรมการ จังหวัดลำปาง อัตราเงินเดือน ๒๐ บาท ลาออก เป็นศึกษาธิการอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๔๖๔ พร้อมตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูเกษตรกรรม ซึ่งปัจจุบัน คือ **สถาบันราชภัฏเชียงใหม่** ดำรงตำแหน่งเป็นครูใหญ่คนแรก ต่อมาได้ลาออกจากราชการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม **ทำโรงบ่มยาสูบ**

การงานด้านศาสนา : ชีวิตเมื่อวัยเยาว์ก็ได้ใกล้ชิดกับศาสนาตลอดมา เมื่อลาออกจากราชการไปทำโรงบ่มยาสูบ ก็ได้อุปัฏฐากหลวงพ่อสิม พุทธาจาโร และพระอาจารย์อีกหลายรูป จนได้ศึกษาหนังสือ **"การปฏิบัติธรรม"** ของท่าน**พุทธทาส** จึงมีความเลื่อมใสในแนวงานการเผยแผ่ศาสนาของท่านพุทธทาส และคณะธรรมทาน อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถึงกับส่งคุณชาญ ลูกชายไปศึกษาดูงานที่

สวนโมกขพลาราม และต่อมาก็ลงไปเองเป็นคณะ เมื่อกลับมาก็เริ่มแสวงหาพื้นที่สำหรับการสร้างวัด ก็พบวัดอุโมงค์ จึงเริ่มบูรณะขึ้นจนเป็น**วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม)** ในปัจจุบัน โดยมี**ปทุมุตตรภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์ หรือ หลวงพ่อปัญญานันทะ เป็นฝ่ายบรรพชิต) และมีหลวงพ่อพุทธทาสเป็นที่ปรึกษา** **(ดู ชีวิต ข้อคิด และงานของเจ้าชื่น หน้า ๓๘)**

เจดีย์และอุโมงค์ในระยะแรก

ถ่ายย่อจากต้นฉบับเดิม

แม้จะรู้อยู่แก่ใจว่า สรรพสิ่งทั้งหลาย
ที่เกิดแล้ว เป็นธรรมดา ย่อมมีความเปลี่ยน
แปลงไป ถึงที่สุดคือความแตกดับทั้งนั้น.
แต่เมื่อสิ่งนั้นมาเกิดแก่คุณโยมปิ่น สิ-
โรรส ผู้เป็นมหาทายกบำรุงส่งเสริม
ทางเผยแผ่ธรรมอย่างแข็งขันตลอดมา
พวกเราผู้ทำงานประกาศธรรมของพระ-
พุทธเจ้า ก็อดที่จะรู้สึกเศร้าใจเสียใจ
เป็นอย่างยิ่ง. เพราะรู้สึกว่า เราสูญเสียหลัก
สำคัญไปเสียแล้ว. สูญเสียอย่างที่จะ
หาคืนมาอีกไม่ได้แล้ว ยิ่งหวนระลึกไป
ถึงท่าน ทางศาสนาเผยแผ่ธรรมะจักสะดุด
หยุดนิ่งหรือเปล่า เพราะรู้สึกว่า การจากไป
ของคุณโยมปิ่น เป็นการสูญเสียอย่างมาก.
คงไม่สามารถจะหาคนเช่นนี้มาทดแทนได้.

ขอให้พวกเราทั้งหลายจงรับเอาเยี่ยงอย่าง
ของคุณโยมปิ่นมาใส่ไว้ในใจของเราทุก ๆ
คนเถิด.

ปญฺญา ปัญญานันทะ

เจ้าชื่น...กับข้าพเจ้า

ขอกราบคารวะ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณธรรมดิลก ท่านเจ้าคุณเทพสิงหคณาจารย์ ท่านเจ้าคุณโพธิ์รังษี พระคุณเจ้าที่เคารพทุกรูป ขอเจริญพรญาติโยม ที่มาร่วมบำเพ็ญบุญในวันนี้

สำหรับอาตมานั้น ได้ขึ้นมาอยู่เชียงใหม่ ๒ ครั้งด้วยกัน ครั้งแรกได้เดินทางมาถึงเชียงใหม่โดยมาพร้อมกับหลวงพ่อปัญญานันทะ ถึงเชียงใหม่วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๔๙๘ ได้แวะบ้านคุณโยมเจ้าชื่น และโยมสุริฉาย ที่บ้านหน้าคณะแพทย์ กราบท่านที่นั่น และมาอยู่ที่วัดอุโมงค์ เป็นศิษย์วัดอยู่ ๔ ปี ได้ช่วยงานของพุทธนิคมและงานของวัด โดยไปรับปิ่นโตจากบ้านคุณโยมเจ้าชื่น ส่วนงานพุทธนิคมที่ออกหนังสือธรรมะชื่อ **"ชาวพุทธ"** นั้นก็ไปช่วยงานที่สำนักงานที่ถนนมณีนพรัตน์ ขณะนั้นก็มีคุณโยมพันธุ์เลิศ บูรณศิลปิน เป็นบรรณาธิการ โดยช่วยเกี่ยวกับการจัดส่งหรืองานอื่นๆ เท่าที่จะทำได้ ต่อมาได้กลับไปบวชที่บ้าน คือที่พัทลุง และมาอยู่ที่สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เสีย ๓ ปี เรียนนักธรรมตรี โท เอก ที่นั้น หลวงพ่อพุทธทาสได้ถามว่า "จะทำยังไงต่อไป" ก็บอกว่า "จะไปวัดชลประทานฯ เพื่อจะเรียนบาลี" แต่ป่วยไม่ได้เรียน ปี ๒๕๐๗ ที่วัดอุโมงค์ไม่มีพระอยู่ หลวงพ่อปัญญานันทะ ท่านเรียกไป แล้วบอกว่า "คุณไปอยู่เชียงใหม่" ก็ได้ขึ้นมาเชียงใหม่อีกครั้ง ตั้งแต่ปี ๒๕๐๗ ถึงบัดนี้ ๓๐ ปีเต็ม

ได้ร่วมงานกับคุณโยมเจ้าชื่น ทำงานหลายอย่างด้วยกัน ท่านแนะนำอะไรต่างๆ มากมาย บางอย่างผิดพลาด ท่านก็ได้แนะนำ ได้เตือนบอกกล่าว อาตมาจึงถือว่าเป็นเสมือนลูกหลานของท่าน ท่านรักสิ่งต่างๆ เช่นป่า หนังสือ เป็นชีวิตจิตใจ เป็นสิ่งที่ท่านหวงมาก

ท่านบอกให้อาตมารักษาสภาพวัดไว้อย่างเดิม เตือนอยู่เป็นประจำในเวลาที่ไปพบ ไปคุย บางครั้งท่านขับรถสกูตเตอร์ไปเที่ยววัด ก็มักจะบอกว่ากับอาตมาว่า **“อย่าไปตัด อย่าไปทำลายต้นไม้”** อาตมาก็รับปากว่า **“จะไม่ทำลายต้นไม้อะไรทั้งสิ้นและจะปลูกเพิ่มขึ้นอีก”** เรื่องหนังสือหนังหา ท่านก็เตือนอาตมาอยู่เป็นประจำว่า**“ท่านสิงห์ ช่วยเก็บรักษาหนังสือตามกุฏิไว้ อย่าให้หนังสือเหล่านั้นถูกทำลาย”** คือว่ามีปลวกเยอะมากในสมัยก่อน ก็ได้พยายามเก็บรักษาหนังสือจนกระทั่งว่า คุณโยมได้สร้างหอสมุดขึ้นชื่อว่า **“หอธรรมโฆษณ์”** ซึ่งเป็นหอสมุดที่ใหญ่โตพอประมาณจึงได้เก็บหนังสือไว้อย่างดี ท่านพูดอยู่เสมอว่า **“ผมไม่เอาอะไรไป ผมไป ผมก็ไปแต่ตัวผม ท่านนั่นแหละเป็นผู้รับภาระหน้าที่ที่นี่ไว้”**

งานที่ท่านได้จัดทำนั้น ตั้งแต่งานเผยแผ่ ท่านเป็นคนคอยชี้บอกแนะนำให้รู้ ให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องงานต่างๆ เพื่อจะช่วยกันเผยแผ่หรือช่วยกันทำงานในการที่จะจรรโลงพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง คุณโยมนั้นชอบงานเผยแผ่ อย่างมากและชอบเป็นชีวิตจิตใจ

ทางด้านจิตใจ คุณโยมพยายามที่จะ**ให้อาตมานั้นทำงานด้วยความเยือกเย็น และเตือนอยู่เสมอว่าไม่ให้เป็นคนใจร้อน ไม่ให้เป็นคนวู่วาม** เพราะว่าเห็นนิสัยต่างๆ ของอาตมาแล้ว ก็มักพูดว่าอยู่เสมอว่า **“อย่าให้เลือดพัทลุงมันร้อนขึ้นมา เวลาจะทำอะไร ทำใจเย็นๆ ไว้”** ท่านจึงเป็นกัลยาณมิตรที่เตือนอะไรไว้มากมาย

เมื่อตัวท่านได้มาจากไป จึงได้มารำลึกถึงคุณงามดีของท่านที่ได้มีกับตัวอาตมา **การกระทำของคุณโยมนั้น เป็นที่ประทับใจอยู่ตลอดเวลา และจะรักษาสิ่งที่ท่านหวังไว้ ฝากไว้ คือ ฝากป่าของที่นี้ไว้ เพื่อให้เป็นป่าของเมืองเชียงใหม่** เพื่อที่นี่จะเป็นแหล่งที่คนได้มา

พักอาศัย เป็นร่ม เป็นเงาให้คนทั้งหลายได้เข้ามาพักพิงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ **ด้านร่างกายนั้น มาพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนทางด้านจิตใจ ก็ได้มาพบเห็น มาศึกษา จากหนังสือที่หอสมุด จากภาษิตคำคมที่คุณโยมพยายามสะสม หามาเขียนติดไว้กับต้นไม้ เป็นต้นไม้พูดได้ เพื่อที่จะเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจกับชาวบ้านหรือคนที่มาเที่ยวทุกๆ คน**

วันนี้อาตมาภาพได้กล่าวความรู้สึกที่ได้มีต่อคุณโยมเจ้าชื่นและตระกูล "สิโรรส" ที่อาตมาประทับใจอยู่ตลอดมา **จึงขอให้พี่ๆ น้องๆ ลูก หลาน ที่ได้มาร่วมบำเพ็ญบุญในคืนวันนี้ ตั้งใจที่จะอุทิศบุญกุศลทำงานให้ "พุทธนิคม" แผ่กุศลอันนี้** ให้กับดวงวิญญาณของโยมเจ้าชื่น ขอให้ท่านมีความสุขตามคติ ตามวิสัยของทุกท่านทุกคนเทอญ.

พระครูสุคันธศีล
เจ้าอาวาสวัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม)

สุดอาลัย

ในการสูญเสีย คุณโยมชั้น ลีโรรส ในทางสังขาร มีหลายคนเกิดความรู้สึก "สุดอาลัย" ในการที่ต้องสูญเสียผู้ทำประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่พระพุทธศาสนา ด้วยวิญญาณของผู้เสียสละทุกอย่างแม้ชีวิต แต่ถ้าเข้าใจว่า "ความตายไม่มี" ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ตรงกันข้าม คือ ทำความ "อาลัย" ให้ถึงที่สุด หมายถึงหยุด "ความอาลัย" เป็นการแปลงความ "อาลัย" ให้เป็นธรรมะ.

ความรู้สึก "อาลัย" ในทางโลก ทำให้เกิดความเสียใจ แต่เมื่อทำความ "อาลัย" ให้ถึงที่สุด คือ "หยุดอาลัย" เสียได้ ทำให้จิตสงบ เป็นการเข้าถึง "สุดอาลัย" ในทางธรรม.

เมื่อเข้าถึง "สุดอาลัย" ในทางธรรม ก็จะทำให้พบว่า คุณโยมชั้น ในทางธรรมหรือทางวิญญาณยังมิได้ตาย ในความหมายนี้ แสดงว่า ผู้เสียสละ คือ "ผู้ยอมตายเพื่อธรรมะ จะได้รับความรอด"

ถ้ามีการเอาวิญญาณของคุณโยมชั้นมาไว้ในจิตใจ จักเป็นการครอบงำ "อัตตนิยม" ให้หมดความสำคัญไป เป็นการทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง ด้วยการะดับทุกข์ ในทางใจแก่ทุกคน.

• ชุติวณฺโณ ภิกฺขุ •

เจ้าชื่น สิโรรส

ผู้มีลมหายใจเป็นธรรมะ

ใครก็ตามเมื่อเดินทางมาเยี่ยมวัดอุโมงค์ แล้วถามหาเจ้าพ่อว่า "เจ้าพ่อ สบายดีหรือ" "เจ้าพ่อพักอยู่ที่ไหน" หรือคำถามอื่นๆ ที่มีคำว่า "เจ้าพ่อ" ติดอยู่ด้วย ย่อมหมายถึง เจ้าพ่อชื่น สิโรรส โยมอุปัฏฐากคนสำคัญ ที่มาบูรณปฏิสังขรณ์วัดอุโมงค์ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๐ และดูแลอย่างใกล้ชิด เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน หลายคนที่เป็นชาวภาคอื่น และเดินทางเข้ามาวัดอุโมงค์ เมื่อได้ยินคนอื่นพูดว่า "เจ้าพ่อ" ก็ทำให้รู้สึกตกใจว่าได้หลงเข้ามาอยู่ในเขตอิทธิพลเจ้าพ่อตั้งแต่เมื่อไร จะปลอดภัยแค่ไหน แต่พอได้ยินว่า คำว่า **"เจ้าพ่อ" หมายถึงคำที่ใช้เรียก เจ้าชื่น สิโรรส ด้วยความเคารพในฐานะผู้มีศีลธรรมประจำชีวิต** ทุกคนก็คลายความกังวลใจและแสดงท่าทางรู้สึกอบอุ่น

เจ้าพ่อชื่น เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในกระแสประวัติศาสตร์แห่งงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่กำลังดำเนินไปจากอดีตสู่ปัจจุบัน เพราะท่านได้ใช้ชีวิตของอุบาสกอย่างครบวงจร กล่าวคือแม้ในสมัยที่ท่านเป็นคนหนุ่มอยู่ในวัยฉกรรจ์เป็นนักธุรกิจบ่มใบยาที่มีเครือข่ายการทำงานที่กว้างขวางคนหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ หากศึกษาประวัติของท่านให้ถ้วนถี่ก็จะพบว่า การดำเนินชีวิตของท่านในฐานะนักธุรกิจแปลกออกไปจากชีวิตนักธุรกิจอื่นๆ กล่าวคือ **นักธุรกิจทั่วไปมักจะใช้เวลาทั้งหมดประกอบธุรกิจโดยไม่ค่อยจะมีเวลาพักผ่อนสนใจในเรื่องอื่นๆ หากพักผ่อน ก็มักจะพักผ่อนโดยหันหน้าเข้าหาอบายมุข เช่น ดื่มสุรา เล่นการพนัน หรือหมกมุ่นกับอบายมุขอื่นๆ สวนเจ้าพ่อชื่นนอกจากมีความพากเพียรพยายามในการประกอบธุรกิจแล้ว ยังมี**

เวลาเพื่อการศึกษาและการบำเพ็ญบุญอย่างเพียงพออีกด้วย

เมื่อท่านเริ่มมีความมั่นใจว่า ธุรกิจที่ท่านดำเนินการมานั้นมีความมั่นคงเพียงพอ ก็ได้มอบภาระทางธุรกิจทั้งหมดแก่ลูกหลานและผู้ร่วมงานอย่างเด็ดขาดแล้วหันหน้าเข้าหาธรรมะอย่างแน่วแน่จริงจัง ในการหันหน้าเข้าหาธรรมะนั้นท่านได้พบกับกัลยาณมิตรทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์มากมาย และขณะเดียวกันก็ได้มีโอกาสศึกษาธรรมะกับท่านเหล่านั้นอย่างอบอุ่น

กัลยาณมิตรทางธรรมะที่ท่านให้ความเคารพและร่วมงานอย่างใกล้ชิด ตลอดมาก็คือ **ท่านพุทธทาสและท่านปัญญานันทะ** เจ้าพ่อชื่น ได้รู้จัก ท่านพุทธทาสครั้งแรกทางผลงานและต่อมาได้เดินทางไปเยี่ยมและพักศึกษาปฏิบัติธรรมที่สวนโมกข์กับท่านพุทธทาสบ่อยๆ จนกระทั่งตัดสินใจที่จะทำงานเผยแผ่ธรรมะร่วมกันกับสวนโมกข์อย่างใกล้ชิด โครงการต่างๆ ที่สวนโมกข์ดำเนินการอยู่ เจ้าพ่อชื่นก็ได้จัดทำขึ้นอย่างใกล้เคียงกัน เช่น **สวนโมกข์ มีลักษณะเด่นเป็นวัดป่า เจ้าพ่อชื่นก็หาวัดร้าง**ได้วัดหนึ่ง คือ วัดอุโมงค์ มีลักษณะต้องตาตามเจตนาคือเป็นวัดร้าง รอบๆ บริเวณ**เป็นป่าดงดิบ สงบร่มรื่น** จึงได้เข้าบูรณปฏิสังขรณ์ **โดยสร้างกุฏิที่พักเท่าที่จำเป็น เน้นการอนุรักษ์ต้นไม้เป็นหลัก**

ที่สวนโมกข์มีคณะธรรมทานเป็นคณะทำงานที่ทำงานเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบต่างๆ เช่น แสดงธรรม บรรยายธรรม เป็นต้น **เจ้าพ่อชื่น ก็ตั้งคณะพุทธนิคมขึ้นมาเพื่อเป็นองค์กรดำเนินการเผยแผ่ธรรมะ**อย่างจริงจัง ที่สวนโมกข์ท่านพุทธทาสและ**คณะธรรมทานได้ออกหนังสือพิมพ์ "พระพุทธศาสนา"** รายตรีมาส เพื่อเผยแผ่ธรรมะแด่ท่านผู้ที่สนใจโดยทั่วไป **เจ้าพ่อชื่นก็ออกหนังสือพิมพ์ "ชาวพุทธ"** เพื่อเผยแผ่ธรรมะเช่นเดียวกัน และกิจการอื่นๆ อีกหลายอย่างก็ล้วนร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดตลอดมาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อเจ้าพ่อชื่น บูรณปฏิสังขรณ์วัดอุโมงค์ จนเป็นที่พอจะพักได้สะดวกสบายพอสมควรแล้วก็นิมนต์ ท่านพุทธทาส มาพักและแสดงธรรมแก่ประชาชนชาวเชียงใหม่ เป็นเวลา ๑๕ วันติดต่อกัน และปรารถนาจะให้ท่านพุทธทาสปักหลักทำงานที่เชียงใหม่ แต่ท่านพุทธทาสมีงานอื่นอยู่อีกหลายอย่าง ที่จะต้องทำเพื่องานเผยแผ่ ในที่สุดท่านพุทธทาสก็นิมนต์**ท่านปัญญานันทะ** ซึ่งพำนักอยู่ที่ปีนังมาเผยแผ่ธรรมะประจำอยู่ที่วัดอุโมงค์ แล้วได้ร่วมกันขนานนามวัดอุโมงค์เสียใหม่ว่า **"วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม)"**

เนื่องจากว่า เจ้าพ่อชื่น มีภูมิหลังเป็นนักการศึกษามาตลอดคือจบการศึกษาแล้วมาเป็นครู เป็นศึกษาธิการอำเภอแมริม และเป็นผู้หาสถานที่ก่อต่อโรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่ เป็นครูใหญ่คนแรกของสถาบันนี้ซึ่งต่อมามีสถานะเป็น **"สถาบันราชภัฏเชียงใหม่"** เมื่อท่านทำงานเผยแผ่ธรรมะจึงใช้วิธีการทำงานและวิธีคิดแบบนักการศึกษา คือ พยายามให้การศึกษาธรรมะในรูปแบบต่างๆ ไม่จำกัด เป็นผู้ฉลาดในการประยุกต์เทคโนโลยีปัจจุบันเพื่อการเผยแผ่ธรรมะอย่างได้ผล **เครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ๆ ที่ออกมา ถ้าเจ้าพ่อชื่นเห็นว่าจะมีประโยชน์แก่การเผยแผ่ธรรมะ ท่านไม่ลังเลที่จะซื้อมาใช้ทันที แต่ก่อนจะซื้อจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นและความคุ้มค่าเป็นหลัก**

กิจการงานเผยแผ่ของท่านที่คิดขึ้นมาบรรลุผลคือ **ธรรมะได้เข้าถึงเพื่อนมนุษย์**อย่างกว้างไกล **กิจการหอสมุด**วัดอุโมงค์ซึ่งเน้นการบริการหนังสือธรรมะและสื่อธรรมะอื่นๆ ม้วนเทป วีดีโอ เป็นต้น มีโอกาสต้อนรับผู้มาใช้บริการปีละไม่ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ คนติดต่อกันมาหลายปี **ต้นไม้พูดได้** ใครมาวัดอุโมงค์ก็จะได้อ่านพุทธภาษิตสุภาษิตคำคมที่ติดอยู่ตามต้นไม้หลายคนได้จดและนำไปเผยแผ่ตามที่ต่างๆ อีกหลายแห่ง

ระยะหลังมีกิจการใหม่คือ **ค่ายคุณธรรม** ซึ่งดำเนินการมา ๔ ปี มีผู้ผ่านการอบรมไปแล้วประมาณ ๑๐,๐๐๐ กว่าคน โครงการนี้เจ้าพ่อชื่น รักและทุ่มเทมาก เพราะท่านบอกว่าท่านชื่นใจที่ได้เห็นเด็กมานอนค้างคืนที่วัด ได้เดินตามหลังพระสงฆ์ ศึกษาธรรมะกับพระสงฆ์

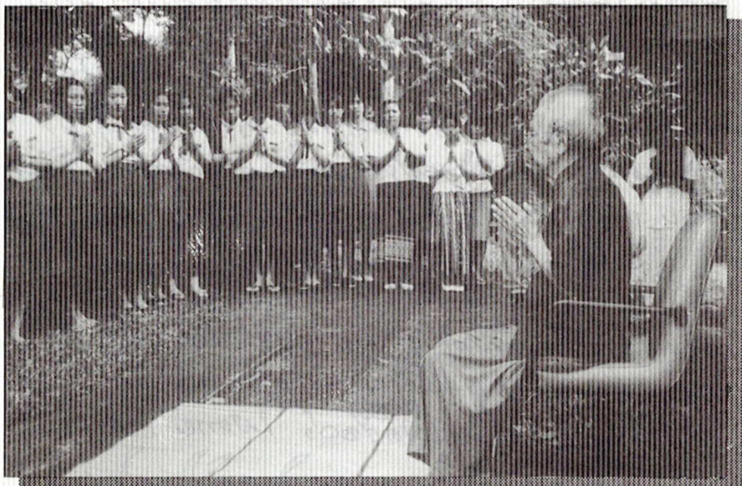
ทุกสิ่งทุกอย่างที่เจ้าพ่อชื่นได้สร้างขึ้นมาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประสบความสำเร็จเกินคาด วัดอุโมงค์ทุกวันนี้ มีประชาชนทุกเพศทุกวัย ทุกเชื้อชาติศาสนาเดินทางเข้ามาลิ้มรส ความสงบ พบภูมิปัญญาในแง่มุมต่างๆ โดยมีพุทธธรรมเป็นแกนนำ ปีหนึ่งๆ หลายหมื่นคน เจ้าพ่อชื่น นั่งดูผลงานที่สร้างมาก้าวไปข้างหน้าอย่างชื่นใจและเปี่ยมบุญ

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๘ ข้าพเจ้าและอาจารย์ประสาท สุขเกษม ได้เดินทางไปค่ายคุณธรรม ผ่านที่พักเจ้าพ่อชื่น ก็เลยแวะเยี่ยมเยือนเพื่อพูดคุยกันตามปกติ ทันทีที่พบหน้า เจ้าพ่อชื่นถามว่า “ค่ายคุณธรรมจะพักหรือยัง” ก็แจ้งให้ท่านทราบว่า “วันนี้เป็นรุ่นสุดท้ายเด็ก ป.๖ โรงเรียนไชยโรจน์มาเข้ารับการฟังธรรม จนถึงเพลแล้วเยี่ยมชมวัด” ท่านก็ปรารภว่า “พ่ออยากจะไปเยี่ยมค่ายคุณธรรมทุกวันแต่สังขารไม่ค่อยสะดวก” พวกเราก็ตอบกับท่านว่า “นอนรับข่าวกุศลที่นี่เถอะ เจ้าพ่อไปเยี่ยมตลอดเวลา พักผ่อนบ้าง พร้อมเมื่อไรก็ไปเยี่ยมกันต่อ” แล้วท่านก็หัวเราะชอบใจอย่างมีความสุขแล้วปรารภว่า “พ่ออยากจะพิมพ์หนังสือธรรมะแจกไปทั่วโลก สักแสนเล่ม” ก็บอกท่านว่า “ก็เพิ่งจะแจกไปเรื่อยๆ หากหมดเมื่อไรก็จะดำเนินการให้” แล้วพวกเราก็ลาท่าน ก่อนจะจากท่านก็สั่งอีกว่า **“ดูแลรักษาค่ายคุณธรรมให้ดีให้ได้อยู่นานๆ”** แล้วพวกเราก็จากท่านไปทำงานที่ท่านรักและมีส่วนร่วมตลอดมา พวกเราไม่รู้สักนิดว่า หลังจากที่เราพบท่านและพูดคุยถึงการเผยแผ่ธรรมะอย่างอิ่มเอิบเพียงไม่ถึง ๒๔ ชั่วโมง ท่านก็จากเราไปชั่วนิรันดร แต่เราไม่รู้สึกว่าจากเราไป เพราะท่านพูดกับเราตลอดมาว่า **“คนอยู่ได้ไม่ถึงร้อยปีแต่งานจะอยู่เป็นพันปี”**

และวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๘ เวลา ๐๘.๓๕ น. นับจากที่ได้พบพูดคุยกันได้ ๒๔ ชั่วโมง เจ้าพ่อชื่นก็จากเราไปอย่างสงบ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ เหมือนใบไม้ที่สุกแก่และร่วงหล่น ถึงเวลาหลุดจากขั้วร่วงลงดิน **แม้เจ้าพ่อจะหลุดจากขั้วชีวิตไป แต่ความดีของเจ้าพ่อจะอยู่คู่กับขั้วหัวใจของคนรุ่นหลังตลอดไป**

ทุกๆคนที่ได้มาร่วมรดน้ำศพท่านต่างพูดเสียงเดียวกันว่าท่านสดใสอิ่มเอิบ เหมือนคนนอนหลับ นับเป็นการดับไปด้วยกุศลเจตนาอันเอิบอาบทั่วจิตอย่างแท้จริง ท่านได้ปิดฉากชีวิตอย่างงดงามตามแบบพุทธบริษัท เวลากว่าครึ่งศตวรรษที่ท่านอุทิศชีวิตทั้งหมด อุทิศทรัพย์สินสติปัญญา เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่เพียงแต่ผู้อื่นจะได้รับอย่างทั่วถึง แต่ท่านเองก็ได้ลิ้มรสพระธรรมอย่างดื่มด่ำ **นับได้ว่าเจ้าพ่อชื่นเป็นมหาอุบาสกผู้มีลมหายใจเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้การศึกษาและสร้างสันติภาพให้แก่เพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริง**

ดร. พระมหาจรรยา สุทฺธิญาโณ

เจ้าพ่อกับนักเรียน โรงเรียนพระหฤทัย ที่มาเข้าค่ายคุณธรรม

(ถ่ายย่อจากต้นฉบับเดิม)

เจ้าพ่อชื่น ไม่มีวันตาย!

ทำไมเรามีความรู้สึกอบอุ่นใจอยู่เสมอ
ตลอดมา ว่า เจ้าชื่น สิโรรส เป็นร่มเงาแห่ง
ของสถาบันที่มีค่าให้ชีวิต ของมูลนิธิเยาวชน
ชีวิตประเสริฐ (มชป.) เพราะเมื่อท่านอาจารย์
พุทธทาส จะตั้งการเผยแผ่พุทธธรรมะทางภาค-
เหนือ จะพูดถึงท่านเจ้าชื่น ที่เป็นกำลังสำคัญ
ส่วนที่มูลนิธิเยาวชนชีวิตประเสริฐ คุณวิโรจน์
ศิริอัฐ ได้ติดต่อประสานงานกับท่านเจ้าชื่น
อยู่เป็นประจำ ครั้นที่มีการช่วยกันจัดงาน
เผยแผ่พุทธธรรม ถวายพระราชกุศล พระบาทสมเด็จ
พระเจ้าอยู่หัว ฉลองเฉลิมพระชนมพรรษา ๖๐ ปี
เจ้าพ่อชื่น เป็นผู้ตั้งชื่องานนี้ว่า "ทศพิธราช-
ธรรมสมัยใหม่" ทุกท่านที่เกี่ยวข้องเห็นชอบด้วย
ผมท่านอาจารย์พุทธทาส ก็ได้ตอบหนังสือมาที่ว่า
ตลอดปีนี้ จะแสดงปาฐกถา หรือโอกาสบรรยายเรื่อง
เรื่อง ทศพิธราชธรรม ตามที่ให้ชื่อ เสมอ

ความดีความงามในทางความคิด การกระทำ
เพื่อสังคม ของท่านมีมาก ไม่สามารถกระทำบันทึก
แต่ความรู้สึกระลึกถึงความดีของท่านคงอยู่ใน
วิญญาณ ของผู้เผยแผ่พุทธธรรม ตลอดกาลนาน
เจ้าพ่อชื่น จึงควรได้ชื่อว่า ไม่ตาย โดยแท้!

อนุตตโร ภิกขุ
๑๔ มี.ค. ๓๒

" อาลัยเจ้าพ่อ "

ค่ายอาลัย ใจหาย เสียดายพ่อ
ไปแล้วหนอ ลาลับ (พ่อ)ไม่กลับหลัง
สุดเสียดาย พ่อดีดี ที่เด่นดัง
นามพ่อยัง ก้องหู เพื่อนคู่ใจ

ค่ายเสียพ่อ ดีดี ที่แตกดับ
มิได้กลับ คืนมา นั่งปราศรัย
ด้วยสังขาร มารขับ ย่อยยับไป
ถึงลาไป ชื่ออยู่คู่ ค่ายคุณธรรม

– ค่ายคุณธรรม –

กราบคารวะ เจ้าพ่อชื่น สิโรรส
ผู้บริหารคนแรกของสถาบันฯ

ภาพสุดท้ายของพวกเราชาวสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้พบเจ้าพ่อชื่น สิโรรส ก็คือ วันเปิดห้องนิทรรศการประวัติและผลงานของท่าน ณ อาคารศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งเจ้าพ่อชื่น สิโรรส ได้กรุณาเดินทางมาเปิดห้องนิทรรศการด้วยตนเอง

ท่านกล่าวว่า...**"พ่อปลื้มใจที่ได้เห็นความเติบโตของสถาบัน..."** จากการที่ท่านได้เป็นผู้บุกเบิกจากอาคารไม้หลังคามุงใบตองตึง จนเป็นอาคารใหญ่โต นับเป็นความเติบโตที่ท่านมองด้วยความสุข ในวันนั้นพวกเราประทับใจและซาบซึ้งสุดพรรณา เจ้าพ่อชื่น สิโรรส ได้ให้พรอันประเสริฐยิ่งต่อพวกเรา ดังนี้

"...ขอถือว่าตัวเองเป็นปู่ของโรงเรียนก็แล้วกัน รู้สึกปิติยินดีและปลาบปลื้มเป็นอันมาก ที่โรงเรียนฝึกหัดครูขั้นต่ำ มีเงินจำนวนน้อยที่รัฐบาลจ่ายให้ มีเงินเดือนๆ ละ ๖ บาท ครั้งโน้น ของกินของใช้ถูก ที่อยู่อาศัยก็พอนอนหลบแดดหลบฝนได้ เมื่อมาเห็นแปรสภาพไปอย่างที่เห็นนี้รู้สึกเหมือนฝัน ขอฝากพรอันแปลว่าวิเศษแก่ลูกๆ หลานๆ สุขีโหนตุ นิรันตราย ขอท่านทั้งหลายอยู่เป็นสุขๆ ปราศจากทุกข์โศกโรคร้ายอันตรายทั้งปวง มีจิตใจเบิกบานเข้มแข็ง อุทิศชีวิตให้การศึกษาแก่ลูกศิษย์ ให้มีอายุยืนยาว ร้อยซาวปี อย่างที่คนแก่เคยให้ ขอให้มีจิตเบิกบานแจ่มใส มีอายุยืนยาวตลอดไปเทอญ..."

เจ้าพ่อชื่น สิโรรส ผูกพันกับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่เป็นที่รักยิ่ง เมื่อพบใครที่เป็นชาวสถาบันฯ ท่านจะเล่าให้ฟังในเรื่องราวแต่หนหลังอย่างไม่รู้เบื่อและอย่างมีความสุขทุกครั้ง ท่านเป็นคลังข้อมูลของสถาบันฯ ที่ทรงคุณค่าอันประมาณมิได้

การจากไปของเจ้าพ่อชื่น สิโรรส ถือเป็นการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ของสถาบันฯ ข้าพเจ้าในนามสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ขอกราบคารวะแด่ดวงวิญญาของเจ้าพ่อชื่น สิโรรส ขอท่านจงไปสู่สุคติสัมปรายภพเทอญ.

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สายสมร สร้อยอินต๊ะ)
อธิการบดีสถาบันราชภัฏเชียงใหม่

บทเรียนบทสุดท้ายจาก
เจ้าพ่อชื่น สิโรรส

❀ ❀ ❀

ถ้าจะเขียนพรรณาคุณงามความดีของเจ้าพ่อฯ แม้จะใช้กระดาษสัก ๑๐๐ หน้า ๑,๐๐๐ หน้า ก็ไม่เพียงพอ และคงจะซ้ำๆ กับข้อเขียนของท่านผู้อื่น จึงขอยกไว้ในที่สูง

ผู้เขียนเข้าใจว่า **จุดเด่นที่สุดในชีวิตของเจ้าพ่อฯ คือ "ความเป็นครู" เจ้าพ่อฯ สอนทั้งสัจจโลก และสัจจธรรมแก่ลูกหลานแก่ศิษย์ แก่ประชาชนทั่วไป และแม้แก่พระภิกษุ สามเณร**

ในช่วงแรกแห่งชีวิต เจ้าพ่อฯ สอนสัจจโลก เช่น วิชาเกษตรกรรม ต่อมาได้หันไปสอนสัจจธรรม คือพระพุทธศาสนา จนวาระสุดท้ายแห่งชีวิต แสดงว่า ท่านได้เห็นความล้ำเลิศของสัจจธรรมเหนือสัจจโลกจึงอุทิศชีวิตให้แก่สัจจธรรม

แม้แต่ความตายของท่าน ก็เป็นการสอนสัจจธรรมอยู่ในตัวท่านสอนเราว่า ทุกชีวิตต้องสิ้นสุดลงด้วยความตาย ตัวท่านเองมีชีวิตอยู่เกือบ ๑๐๐ ปี นับว่าเป็นผู้มีอายุยืนยาวที่สุดคนหนึ่งในแผ่นดิน แต่ในที่สุดก็ต้องตาย อย่าว่าแต่มนุษย์เลย แม้แต่สัตว์เดรัจฉานก็ตาย ต้นไม้ก็ตาย บ้านเรือน รถยนต์ ถ้วยแก้ว ฯลฯ ก็ตาย

เหตุของความตายไม่ใช่โรค ภัย ไข้ เจ็บ หรือชราภาพ สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงองค์ประกอบเล็กน้อยเท่านั้น ตัวเหตุที่แท้จริงนั้นพระพุทธองค์ตรัสว่า ได้แก่ "ความเกิด" (ชาติปัจจยา ชรามรณัง) เพราะเราเกิด เราจึงตาย เพราะถ้วยแก้วเกิด ถ้วยแก้วจึงตาย (แตก) ทุกสิ่งที่มีเกิด ต้องมีดับมีตาย มีรวมต้องมีแยก มีมาต้องมีไป มีได้ต้องมีเสีย

ถ้าเรากลัวความตาย เราควรกลัวความเกิดด้วย เพราะความ

เกิดเป็นต้นเหตุของความตาย ความจริง ความเกิดน่ากลัวยิ่งกว่าความตายเสียอีก หลังจากตรัสรู้แล้ว ดับทุกข์ได้เด็ดขาดแล้ว พระพุทธเจ้าแทนที่จะทรงประกาศชัยชนะว่า พระองค์ทรงพ้นจากความตายแล้ว กลับทรงประกาศว่า ทรงพ้นจากความเกิดแล้ว ทรงประกาศว่า **"นี้เป็นการเกิดครั้งสุดท้ายแล้ว (อยมันติมา ชาติ) ต่อไปนี้ไม่มีการเกิดใหม่อีกแล้ว (นัตถิทานิ ปุนัพภโว)"**

เพราะฉะนั้น **ความเกิดจึงน่าเกลียด น่ากลัวยิ่งกว่าความตาย ถ้าเราร้องไห้ให้แก่คนตาย ทำไมเราไม่ร้องไห้ให้แก่ทารกแรกเกิดเล่า? ถ้าเราดีใจเฉลิมฉลองการเกิด ทำไมเราไม่เฉลิมฉลองการตายเล่า ?**

คนส่วนมากยังถูกอวิชชาและโมหะครอบงำ จึงหลงรัก ความเกิด หลงเกลียดความตาย เมื่อรักสิ่งใดก็มองแต่สิ่งนั้น เกลียดสิ่งใดเมินสิ่งนั้น จึงเห็นแต่ความเกิด ไม่เห็นความตาย เมื่อความตายเกิดขึ้น จึงผิดหวัง โศกเศร้าเสียใจพิไรรำพรรณ

ส่วนบัณฑิต ท่านเกิดปัญญารู้สัจจธรรมแล้ว ท่านจึงเห็นทั้งเกิดทั้งดับเป็นคู่กันตลอดเวลาเหมือนขวากับซ้าย แยกกันไม่ออก ท่านเห็นตายในเกิด เห็นเกิดในตาย ท่านจึงไม่หลงยินดีในเกิด หลงยินร้ายในตาย ใจท่านสงบสุขทุกเมื่อ การเห็นเกิดเห็นดับจึงเป็นสิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยกย่อง พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า **"ผู้ไม่เห็นความเกิดและความดับ แม้มีชีวิตอยู่ ๑๐๐ ปีก็หาประเสริฐไม่ ผู้เห็นความเกิดและความดับ แม้มีชีวิตอยู่วันเดียว ก็ประเสริฐกว่า"**

บัดนี้ ชีวิตของเจ้าพ่อเกิดขึ้น และดับไปแล้วเป็นการสอนสัจจธรรมบทสุดท้ายแก่เรา ถ้าเราสามารถเรียนรู้สัจจธรรมข้อนี้ได้ เจ้าพ่อคงจะปิติยินดี และนั่นน่าจะเป็นการตอบสนองบุญคุณเจ้าพ่อฯ อย่างดีที่สุด

แสง จันทร์งาม

เจ้าพ่อ...ผู้อยู่กับธรรมะ

แม้ตัวผมเองจะได้มีโอกาสพบประรู้จักกับเจ้าพ่อ เจ้าชื่น สิโรรส ในช่วงเวลาเพียง ๔-๕ ปีที่ผ่านมานี้ก็ตาม แต่ก็เคยได้ยิน ได้ฟังชื่อเสียงกิตติศัพท์ของเจ้าพ่อมาตลอดเวลากว่า ๓๐ ปีที่ผมมารับราชการอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดภาคเหนือ ก็เสมือนได้รู้จักเป็นการภายในมานานสมควรก็ว่าได้ เรียกว่ารู้จักจากผลงานด้านธรรมะ ของเจ้าพ่อท่านประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง ผมได้รู้จักคุ้นเคยกับคุณชาญ สิโรรส บุตรชายของเจ้าพ่อในฐานะที่ได้ร่วมงาม ร่วมกิจกรรมด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และงานสาธารณกุศลอื่นๆ

เมื่อผมเกษียณอายุราชการแล้ว ได้มีโอกาสมาช่วยงานที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฯ วิทยาเขตเชียงใหม่ วัดสวนดอก และได้มาร่วมงานที่ค่ายฝึกอบรมคุณธรรรม วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) สถานที่ที่เจ้าพ่อจัดสร้างเพื่อเผยแผ่และปฏิบัติธรรมแต่เดิม เราได้จัดทำค่ายอบรมคุณธรรมมาตั้งแต่ วันที่ ๘ พฤษาภาคม ๒๕๓๔ มาจนถึงบัดนี้วันที่เจ้าพ่อได้จากไปเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๘

ในฐานะที่เจ้าพ่อ เจ้าแม่และครอบครัวเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์และให้การสนับสนุนค่ายอบรมคุณธรรมแห่งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา จึงขอกล่าวถึง**เจ้าพ่อกับค่ายคุณธรรม**โดยสรุป ดังนี้

๑. **ค่าย**ได้ฝึกอบรมนักเรียน นักศึกษา ๑๕๕ รุ่น จำนวน ๑๓,๖๓๑ คน ครูอาจารย์ ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ๒๗ รุ่น จำนวน ๑,๔๒๑ คน และการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสามเณร ๑๒ รุ่น จำนวน ๕๙๕ รูป รวมทั้ง ๑๙๔ รุ่น จำนวน ๑๕,๖๔๗ คน/รูป และยังมีกลุ่มสนใจมาฟังธรรมบรรยาย ในช่วงเวลาสั้นๆ ๒ ชั่วโมง ถึง ๑ วัน หรือ ๑ คืนอีก ๖๓ คณะ จำนวน ๔,๔๐๔ คน นอกจากนั้นคณะทำงานของค่ายคุณธรรมยังได้ออกไปอบรมเผยแพร่ธรรมตามหน่วยงานและสถานศึกษาอีกหลายแห่ง

๒. **เจ้าพ่อกับสมาชิกผู้มาเข้ารับการอบรมคุณธรรม** เจ้าพ่อดีใจมากที่มีผู้สนใจมาเข้าอบรมคุณธรรม ในช่วงเวลา ๓ ปีแรก เจ้าพ่อจะไปร่วมฟังการบรรยายธรรมและเยี่ยมให้ศีลให้พรแก่ผู้เข้าอบรมคุณธรรมเกือบทุกรุ่น ผู้เข้าอบรมสนใจประวัติชีวิตและผลงานของเจ้าพ่อมาก บางรุ่นทางเราได้นำไปกราบคารวะเจ้าพ่อที่บ้าน อาทิตย์ไหนที่เราเว้นการอบรมหรือหยุดการอบรมในระหว่างปิดภาคเรียน เจ้าพ่อจะถามถึงเสมอ ภาพของเจ้าพ่อแต่งตัวอย่างมีเอกลักษณ์ ขับรถสกูตเตอร์แบตเตอรี่ขึ้นมาฟังธรรมและเยี่ยมผู้เข้าอบรมบนศาลา ยังจำติดตามมาโดยตลอด ปลายปี 2537 และต้นปี 2538 เจ้าพ่อไม่ค่อยได้ไปเยี่ยมฟังธรรม แต่ก็ถามถึงมาตลอด แม้ในวันก่อนที่เจ้าพ่อจะจากไปเพียง ๑ วัน

๓. **เจ้าพ่อกับคณะทำงานค่ายคุณธรรม** เจ้าพ่อได้ให้ความเมตตา รักใคร่ เอ็นดูทุกรูปและทุกคน ให้การอุปัฏฐากอุปถัมภ์คณะทำงาน สอบถามปัญหาอุปสรรคและพร้อมที่จะช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้งการทำงาน และส่วนตัว ให้การบำรุงสนับสนุนให้ทุนการศึกษาพระสงฆ์ที่ทำงานได้ไปศึกษาต่อในประเทศและต่างประเทศ ช่วยให้คณะทำงานได้แนวคิด อุดมการณ์ทำงานในลักษณะไม่อยากได้ ไม่อยากมี และไม่อยากเป็น ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด และถือว่า **การทำงานคือการปฏิบัติธรรม**

๔. **เจ้าพ่อกับสถานที่ค่ายคุณธรรม** วัดอุโมงค์ สวนพุทธธรรมแห่งนี้ เจ้าพ่อได้จัดสร้างไว้เป็นที่ปฏิบัติธรรมดังที่ทราบกันอยู่แล้ว หลังจากที่ได้จัดเป็นค่ายฝึกอบรมคุณธรรม ทางเจ้าพ่อและครอบครัวได้ทำ การปรับปรุง ก่อสร้างเพิ่มเติมอีกมาก ทั้งบริเวณ อาคารที่อยู่ที่พัก ห้องน้ำ รวมทั้งอ่างเก็บกักน้ำไว้ใช้และอื่นๆ โดยให้คุณเพ็ญฉาย สิโรรส บุตรสาวเป็นผู้ดูแล คิดเป็นเงินเรือนล้าน ผมไม่ทราบจำนวน

เงินที่แน่ชัด บุญบารมีของเจ้าพ่อยังได้ชักนำมาให้บุคคลสำคัญได้มาเยี่ยมค่ายและช่วยเหลือสนับสนุนค่ายคุณธรรมด้วย เช่น **ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี** มาเยี่ยมเจ้าพ่อและเยี่ยมค่ายคุณธรรม เป็นเกียรติและ กำลังใจแก่คณะทำงานอย่างยิ่ง **ดร.บุญยง ว่องวานิช** มาเยี่ยมเจ้าพ่อ และนำผ้าป่ามาทอดถวายเพื่อสร้างธรรมศาลาเป็นสถานที่อบรม แม้แต่ในวาระสุดท้ายวันรดน้ำศพร่างอันไร้วิญญาณของเจ้าพ่อ **คุณสวัสดิ์ ศรีสุวรรณ นายอำเภอเมืองเชียงใหม่** ซึ่งมาในพิธีรดน้ำศพ ก็ยังได้รับสานงานต่อโดยจะทำถนนคอนกรีตแยกเข้าถึงค่ายคุณธรรม เหล่านี้ล้วนเป็นบุญบารมีความดีของเจ้าพ่อทั้งสิ้น

เจ้าพ่อชื่น สิโรรส ได้อยู่กับธรรมะมาตลอดชีวิต ไม่ว่าเป็นวัยตอนต้น วัยตอนกลาง และโดยเฉพาะในวัยตอนปลาย **ท่านเป็นผู้ที่ได้ศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรม และรับผลบุญของธรรม มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต มีอายุยืนยาว ได้กระทำครบขั้นตอนของธรรม คือ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ** แตกต่างจากหลายๆ คน อาจเพียงแต่ศึกษาธรรมให้มีความรู้โดยไม่เน้นการปฏิบัติ หรือเพียงปฏิบัติในส่วนตนเพื่อความสุขส่วนตัว โดยมิได้เผยแผ่เจือจานให้ผู้อื่นได้รับความรู้และได้รับความสุขด้วย **เจ้าพ่อได้ทำหน้าที่ของผู้ปฏิบัติอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ช่วยให้ชุมชน สังคมและโลกได้เกิดสันติภาพและสันติสุขได้ส่วนหนึ่ง แม้จะเป็นส่วนเล็กๆ ของโลกก็ตาม**

คณะทำงานค่ายคุณธรรม วัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) มุ่งมั่นที่ จะสืบสานอุดมเจตนารมณ์ของเจ้าพ่ออย่างเต็มกำลังความสามารถ.

(นายแสงชัย สิงหวิบูลย์)

ผู้อำนวยการค่ายคุณธรรม

ระลึกถึง "คุณพี่ชื่น สิโรรส"
ด้วยความคารวะยิ่ง

ดิฉันได้รู้จักคุณพี่ชื่น สิโรรส เป็นครั้งแรก เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๐ ที่โรงเรียนเบญจมราชาลัย ซึ่งดิฉันได้รับราชการเป็นครูที่นั่น คุณพี่ชื่นเป็นครูใหญ่โรงเรียนกสิกรรมที่เชียงใหม่ เธอพานักเรียนในปกครอง เข้ามาศึกษาในกรุงเทพชั่วระยะสั้นๆ และได้แวะไปหาดิฉันที่โรงเรียนเบญจมราชาลัย ตามที่คุณพี่สุริฉาย สิโรรส ผู้เป็นภริยาขอร้อง เพื่อให้ดิฉันพาคุณชื่นไปกราบคุณย่า (ม.ล.เจริญ อิศรางกูรฯ) ที่บ้านในคลองบางกอกน้อย

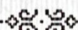
เช้าวันอาทิตย์ที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๓๘ เวลา ๐๗.๐๐ น. ดิฉันทราบจากท่านผู้หญิงอรอวล อิศรางกูร ณ อยุธยา (น้องสะใภ้) ว่า คุณพี่ชื่น สิโรรส (พี่เขย) ได้ถึงแก่มรณกรรมเสียแล้ว เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๐ มีนาคมที่ผ่านมา ดิฉันตกใจมาก เพราะไม่ทราบการป่วยไข้ของท่าน ดิฉันเพิ่งพบท่านครั้งสุดท้ายกลางเดือนมกราคม ๒๕๓๘ เมื่อน้องจรัสพงษ์ และน้องมยุรพันธ์ ทำบุญฉลองกุฏิสงฆ์หลังงามที่วัดโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

คุณพี่ชื่น ยังแข็งแรง พูดคุยกับดิฉันด้วยความเมตตา แต่มีสิ่งที่ดิฉันแปลกใจอยู่ตลอดมาก็คือ เมื่อดิฉันลากลับ เพื่อไปพักบ้านหลานสุไร คุณพี่ชื่นได้ให้ศีลให้พรดิฉันยาวมาก ซึ่งมิเคยปรากฏมาก่อน ทำให้ดิฉันแปลกใจและได้เล่าให้ลูกหลานฟังถึงเรื่องนี้

คุณพี่ชื่น เกิดมาดีมีสกุล และดำรงชีวิตอยู่ด้วยคุณธรรมความดีงาม ทุกประการเป็นที่เคารพยกย่องของบุคคลทั่วไป

บัดนี้ท่านก็ได้จากไปแล้ว ทิ้งไว้แต่คุณธรรม ความดีงามเป็นอนุสรณ์ ให้บุตรหลาน เหลน ได้ประพฤติและปฏิบัติตามเพื่อรักษาเป็นไว้ซึ่งชื่อเสียงของวงค์สกุล "สิโรรส" สืบไปชั่วกาลนาน

ฉลวย นาถสุภา
๕๔ ถนนเศรษฐศิริ สามเสนใน กรุงเทพฯ

คุณลุง "ชื่น สิริโรรส" ที่เคารพรัก

คนที่เรียนธรรมะมานั้นย่อมเข้าใจเรื่อง อนิจจัง–ทุกขัง–อนัตตา และชีวิตของคนเราต้องเป็นไปตามนี้ การจากไปของคุณลุงชื่น ถึงแม้นว่าผมจะเข้าใจธรรมะข้อนี้ดีเพียงไหนก็ตาม ก็อดที่จะสะเทือนใจไม่ได้ เพราะผมหวังว่าคุณลุงคงจะมีชีวิตอยู่ถึงปีหน้า ซึ่งเป็นปีที่ผมจะบวชเป็นพระ ผมตั้งใจจะแบ่งส่วนบุญกุศลนี้ให้แก่คุณลุงด้วย

แต่เมื่อคุณลุงจากไปก่อนเช่นนี้ ทำให้ผมผิดหวัง **อย่างไรก็ตาม การจากไปของคุณลุงนี้เป็นการย้ำถึงธรรมะอีกครั้งหนึ่ง ให้เข้าใจถึงคำว่า "อนิจจัง–ทุกขัง–และอนัตตา" ลึกซึ้งยิ่งขึ้น**

หวนกลับไปถึงความหลังเมื่อ ๔๐ ปีก่อน ผมได้ไปอาศัยอยู่ที่บ้านคุณลุง คุณลุงและคุณป้าได้ดูแลผมเป็นอย่างดี จนกระทั่งผมมีความรู้สึกว่าคุณลุงและคุณป้าเป็นลุงและป้าที่แท้จริงของผม

เมื่อผมไปหาคุณลุง ๗ วันก่อนที่คุณลุงจะจากไปนี้ ผมบอกกับคนดูแลว่า อย่าบอกว่าใครมา แต่เมื่อผมเข้าไปใกล้ ท่านก็เอ่ยขึ้นว่า **"อ้อ ! คุณบุญยงเอง"** แสดงว่าความทรงจำของท่านดีเป็นพิเศษ อนิจจา ! นั่นเป็นการพบครั้งสุดท้ายแห่งการเป็นมนุษย์ ในอนาคตเราจะพบกันอีกในโลกแห่งวิญญาณ

ด้วยความเคารพรักอย่างจริงใจ

(ดร.บุญยง ว่องวานิช)
นายกกิตติมศักดิ์
ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

นึกไม่ถึงว่า
"เจ้าพ่อจะจากไปเร็วกว่าที่คาด"

ข้าพเจ้ากลับจากต่างประเทศได้ ๗ วัน ตั้งใจว่าจะขึ้นเชียงใหม่ เพื่อเยี่ยม เจ้าพ่อชื่น สิโรรส เหมือนที่เคยปฏิบัติมาทุกๆ ปี เพื่อกำหนดวันเดินทางมาให้ถูกต้อง จึงได้โทรศัพท์สนทนากับคุณเพ็ญฉาย สิโรรส คืนวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๘

ข้าพเจ้า : คุณเพ็ญฉายครับ เจ้าพ่อสบายดีหรือ

เพ็ญฉาย : คุณพ่อเป็นหวัด ได้ส่งเข้าโรงพยาบาลเมื่อครู่นี้เอง

ข้าพเจ้า : ท่านมีอาการหนักมากไหม

เพ็ญฉาย : คุณหมอบอกว่า ป่วยคราวนี้ไม่หนักนัก อีกสามวันคงหายมารับกลับวัดได้

ข้าพเจ้า : ขณะนี้คุณหมอนำท่านไปไว้ห้องไหน

เพ็ญฉาย : คุณหมอเอาไว้ที่ห้อง ไอซียู เพราะห้องอื่นไม่ว่าง

ข้าพเจ้า : คุณมั่นใจว่า ท่านไม่เป็นอะไรมากเกินไปแน่นะ

เพ็ญฉาย : คุณหมอบอกว่าไม่เป็นอะไรมาก คงมีน้ำในปอด - เพลีย

ครั้น ๑๑.๐๐ น. ของวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๘ คุณเพ็ญฉาย สิโรรส ได้โทรศัพท์ไปทางบ้านได้แจ้งให้ทราบว่า **"เจ้าพ่อสิ้นลมโดยสงบจากพวกเราไปแล้ว"**

ข้าพเจ้า กลับจากธุระข้างนอก พอถึงสำนักงาน ได้ทราบข่าว ต้องนั่งนิ่งนึกไม่ถึงว่า เจ้าพ่อจะจากไปเร็วกว่าที่คาด

การจากไปของเจ้าพ่อชื่น สิโรรส นักบุญฝ่ายฆราวาสผู้ยิ่งใหญ่แห่งล้านนาไทยผู้นี้ ทำให้ข้าพเจ้าสะเทือนใจมาก ท่านเป็นผู้ก่อตั้ง

“ พุทธนิคม ” เชียงใหม่, “สวนพุทธธรรม” (วัดอุโมงค์), “ชาวพุทธมูลนิธิ” , “หนังสือพิมพ์ชาวพุทธ” ฯลฯ

เจ้าพ่อเป็นบุรุษร่างเล็ก แต่ใจแข็งดุจเหล็กเพชร ได้อุทิศชีวิตและทรัพย์สินเพื่อพื้นฟูพระพุทธศาสนาแบบทันสมัย แม้ท่านจากไป ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า งานที่ท่านทำไว้ พระและลูกหลาน เหลน ของท่านจะต้องทำสืบต่อไปดุจท่านยังอยู่ เพราะท่านได้อบรมลูกหลานไว้เพื่อสืบต่องานของท่านแล้ว.

ธัมมา อารีราษฎร์

๑๔ มีนาคม ๒๕๓๘

ระลึกถึง...ลุง

นับตั้งแต่นี้ไป ลุงจากไปไม่มีวันกลับ ในความอาลัยของหลาน ในดวงแสงพระธรรมคำสั่งสอน และเป็นปูชนียบุคคล เป็นศูนย์หัวใจ และแหล่งชีวิตอยู่ในโลกและสังคมนี้ เป็นขวัญจิตกำลังใจให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่

สียใจที่ได้สูญเสีย สิ่งกำลังใจ เหลือแต่คำสั่งสอนที่หลานจะนำยึดเหนี่ยวจิตใจ ต่อไปไม่มีใครถาม ว่าหลานได้อีกแล้ว ขอดวงวิญญาณของลุงขึ้นสู่สุคติเถิด

ความเคารพของหลาน
บุญเลิศ สิโรรส

กราบ...คิดถึง...อาลัย..
แด่...คุณพ่อด้วยความเคารพยิ่ง

เมื่อมีชีวิตอยู่ คุณพ่อก็สบาย เมื่อตอนตายคุณพ่อก็เป็นสุข เพราะคุณพ่อมีสติ จึงอยู่เย็นเป็นสุข เวลาไปใจตั้งมั่น เพราะภาวนามาตลอดว่า ความตายเป็นสมบัติของชีวิต ถึงจะอุทธรณ์ฎีกาก็ไม่ได้ เพราะโดยธรรมชาติทุกคนเกิดมาต้องตาย หนีความตายไปไม่พ้น

ความตายเป็นความจริงแท้แน่นอนอย่างหนึ่งของชีวิตมนุษย์ทุกรูปทุกนาม ที่จะต้องเผชิญหรือประสบอย่างแน่แท้ เพราะฉะนั้นการจากไปคุณพ่อโดยไม่มีวันกลับมาให้พบปะกันอีก แต่ในความรู้สึกของลูกแล้วคุณพ่อยังอยู่กับลูกทุกลมหายใจเข้าและหายใจออกทุกๆวินาที ลูกได้ยินเสียงของคุณพ่อเคยพร่ำสอนไว้เสมอๆว่า **"เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต โดยเฉพาะอย่างการตรงต่อเวลา คุณพ่อพูดบ่อยเมื่ออยู่ใกล้ท่าน ก่อนจะซื่อสัตย์ต่อใครนั้นต้องซื่อสัตย์ต่อตนเองก่อน"** ลูกก็จดจำคำสอนอันมีค่ายิ่งนี้เก็บใส่ใจไว้จนกว่าชีวิต จะหาไม่ ลูกได้อยู่เย็นเป็นสุขก็เพราะพระคุณของคุณพ่อ ต่อไปนี้ **"ลูกจะทำชีวิตนี้ให้มีคุณธรรม เชื่อกฎแห่งกรรมอันอมตะ เจริญรอยตามคุณพ่อ ในฐานะที่เป็นพุทธบุตรจนกว่าชีวิตจะหาไม่"**

คุณพ่อจากไปแต่ร่างกายเท่านั้น ความดีงามทั้งหลายยังอยู่คู่วงศ์ตระกูล "สิโรรส" สืบไป ดังคำสอนของพระพุทธองค์ที่ว่า **รูปัง จีระติ ปัจจานัง นามะโคตตัง นะชีระติ**

รูปคือสังขารร่างกายจิตใจของสัตว์ที่จะต้องตาย ต้องย่อยยับไป แต่ชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลหาย่อยยับไปไม่

ลูกขอตั้งสัตยาธิษฐาน ให้คุณพ่อจงเป็นสุขๆ ชั่วนิรันดร

เชาว์ สิโรรส

อาลัยเจ้าพ่อ

เจ้าพ่อครับ

ความปรารถนาประการหนึ่งของเจ้าพ่อ ผมได้รับทราบ และได้เข้าร่วม มีความปรารถนาเช่นนั้นด้วยมาเป็นเวลานานแล้ว นั่นคือความหวังที่จะได้เห็นเพื่อนมนุษย์ มีชีวิต มีอาชีพความเป็นอยู่ที่สุขกาย สบายใจ ไม่ต้องแก่งแย่งเบียดเบียนชีวิตกัน โดยเฉพาะอาชีพการเกษตรที่เจ้าพ่อรักนั้น บัดนี้เป็นไปตามความปรารถนาของเจ้าพ่อแล้ว ตามที่ผมได้กราบเรียนเจ้าพ่อไปเมื่อไม่นานมานี้ ว่าการเกษตรปัจจุบัน สามารถงดการปราบปรามทำลายล้างชีวิตได้แล้ว และยังได้ผลผลิตที่ดีอย่างน่าอัศจรรย์ ต่อแต่นี้ไปเกษตรกรจะมีชีวิตอย่างสบายกาย สบายใจ ไร้ปัญหาวิตกกังวล สมดังความหวังของเจ้าพ่อ ผมขออาสาเป็นผู้สืบต่อความปรารถนาดีนี้ไปตลอดชิวิต โดยเฉพาะความปราถนาอันสูงสุดของเจ้าพ่อคือความหวังที่จะให้กายใจและชีวิตเพื่อนมนุษย์ มีความสะอาด สว่าง และสงบตามที่มันควรจะเป็น

เจ้าพ่อเคยสอนผมว่า **ความสะอาด สว่าง และสงบของชีวิตคือสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ เมื่อความ "พอ" เกิดขึ้นในสำนึกเมื่อไร ก็หมายความว่า ความสะอาด และสว่างของจิตใจปรากฏขึ้นแล้ว ความสงบสุขอันเป็นรางวัลที่ดีที่สุดของชีวิตก็จะมีตามมา น่าเสียดายที่คนเรามักจะพลาดโอกาสอันวิเศษนี้ไป เขาจึงไม่ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดที่เขาควรจะได้รับ**

เจ้าพ่อครับ **สิ่งที่ดีที่สุดที่เจ้าพ่อปรารถนา จะให้ทุกคนได้รับคงจะเป็นไปตามที่เจ้าพ่อหวัง ถึงแม้จะไม่ทั่วทุกตัวคน ก็คงจะเป็นส่วนมาก ผมเชื่อว่าโดยธรรมชาติของมนุษย์นั้น เมื่อชีวิตผ่านทุกข์สุข มานานเข้า นานเข้า ก็ย่อมมีวันหนึ่งซึ่งเขาจะรู้สึกว่า "พอ"**

พันธุ์เลิศ บูรณศิลปิน

ไว้อาลัยเจ้าพ่อขึ้น สิโรรส

เจ้าพ่อ จากลูก หลาน เหลน ไปแล้ว อย่างไม่มีวันกลับ ท่านไปแต่กาย ซึ่งได้รับใช้มาเป็นเวลาร่วม ๙๙ ปี การจากไปของท่านจึงเป็นเพียงการจากไปแต่กายเท่านั้น

ลูก หลาน เหลนที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าจะพิจารณาให้ลึกซึ้งถ่องแท้ ย่อมสามารถมองเห็นถึงคุณงามความดีที่ท่านผู้จากไปได้ทำไว้ในอดีต การมองเห็นเป็นบันไดขั้นแรกเท่านั้น แต่เชื่อว่า ถ้าวิญญาณของเจ้าพ่อ มีจริง ท่าน**คงต้องการให้ลูกหลาน ปีนบันไดขั้นต่อๆ ไป เริ่มจากขั้นที่สอง คือเริ่มคิด พิจารณา ปฏิบัติแต่สิ่งอันเป็นมงคล อันเป็นสิ่งที่เจ้าพ่อยึดถือปฏิบัติตลอดมาจนสิ้นอายุขัย**

การประพฤติปฏิบัติชอบ ดังกล่าวนั้น จะกระทำโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น ย่อมจะสำเร็จได้โดยยาก **อันที่จริงการมีสัมมาทิฏฐิเพียงตัวเดียวของลูก หลาน เหลนทั้งมวล จะช่วยให้การจรรโลงแนวความคิดการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของเจ้าพ่อให้ลุล่วงได้ โดยประสบปัญหาน้อยลงอย่างเห็นทันตา**

ในวาระแสนเศร้าที่เจ้าพ่อจากไปแต่กายครั้งนี้ **ขอตั้งจิตอธิษฐานให้ลูก หลาน เหลน ของท่านจงมีจิตมั่นในสัมมาทิฏฐิ เพื่อช่วยจรรโลงอุดมคติของเจ้าพ่อให้ยืนยงไปชั่วกาลนานเทอญ.**

พลตำรวจตรี สมประสงค์-สุรี ปรารถนาดี
หลาน สมชนก - สมคิด -สุรเดช -โสรัจ
ฟรีมอนท์ แคลิฟอร์เนีย
๑๑ มีนาคม ๒๕๓๘

ขอบพระคุณผู้มีเกียรติ

ในนามของคุณพ่อ ลูกๆ ทุกคน ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ที่ได้กรุณามาร่วมกันบำเพ็ญกุศลศพ ร่วมฟังเทศน์ ฟังสวดอภิธรรม และให้เกียรติมาในงานฌาปนกิจศพของคุณพ่อในครั้งนี้ด้วย

หากคุณพ่อสามารถรับทราบ จงอนุโมทนาด้วย และขอให้คุณพ่อได้สถิตย์ในภพภูมิตามที่คุณพ่อปรารถนาเถิด

โปรดให้อภัยด้วย ถ้าการต้อนรับบกพร่อง ประการใดไปบ้าง หวังว่าคงได้รับการอภัยจากทุกท่าน

ด้วยความขอบพระคุณ

จาก ลูก ๆ

ธรรมกถา

ธรรมกถาในงานบำเพ็ญกุศลศพ
เจ้าชื่น สิโรรส

แสดงโดย...

พระเทพสิงหคณาจารย์ เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

มะระธัมโมมหิ มะระณัง อะนะตีโตติ

โอกาสบัดนี้ จะได้แสดงธรรมกถาเทศนา คณะลูกหลาน ญาติพี่น้อง ที่รู้จักคุ้นเคยเคารพ มาปรารภ ที่จะเจริญธรรมเทศนา

เจ้าพ่อที่ข้าพเจ้ารู้จัก

เจ้าพ่อชื่น สิโรรส เจริญวัยวุฒิถึง ๙๙ ปี เหลือขาดอีกเดือนเศษจะบริบูรณ์ ท่านมีคุณธรรมที่ควรนำมากล่าวไว้ที่ ณ โอกาสนี้ คือ พรหมวิหารธรรมทั้ง ๔ **คนเราทุกคนนั้น เกิดขึ้น**

แสดง ณ ค่ายคุณธรรม วัดอุโมงค์(สวนพุทธธรรม) ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

แล้วอยากได้พร ๔ อย่าง อายุ วรรณะ สุขะ พละ ที่เราให้กันประจำให้ศรัทธา ชาวบ้าน คนเฒ่า คนแก่เดือนปีใหม่ เข้าพรรษา ออกพรรษาไปคารวะคนเฒ่า ก็ให้พร ๔ ข้อ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ เป็นประจำ โดยเฉพาะเจ้าพ่อชื่น สิโรรส เท่าที่รู้จักคุ้นเคยมาเป็นเวลานานพอสมควร ท่านยึดมั่นในคุณธรรมหลายประการ โดยเฉพาะท่านมีเมตตาธรรมสูง กับลูกหลาน กับญาติมิตร กับสังคม เป็นคนที่ใช้คำพูดน้อยมาก เพราะท่านได้มองเห็นสภาวะธรรมในสังคมเพราะในที่ทั่วๆ ไป คนไปในงาน จะเป็นงานศพก็ดี งานขึ้นบ้านใหม่ แต่งงานก็ดี จะมีเสียงเจี๊ยวจ๊าวโครมคราม ยิ่งมีมหรสพ มีหนังลิเกประกอบด้วยก็ยิ่งโกลาหลใหญ่ ลักษณะเหล่านี้เจ้าพ่อไม่ชอบ มีเมื่อหลายปีมาแล้ว งานศพพระครูอินทญาณรังษี เจ้าอาวาสวัดพุทธนิมิตรซึ่งเป็นพระที่มีปฏิปทา น่าเลื่อมใส เจ้าพ่อไปอยู่บ้านนอก อำเภอจอมทอง ทำยาโรงบ่มยาสูบ อยู่ที่ผาผั้วะ หรือห้วยอีรี วัดพุทธนิมิตร บ้านพุทธนิมิต มีสี่ชื่อ ติดภูเขาข้างนอก เรียกผาผั้วะ ข้างในเรียกว่าห้วยอีรี ตะวันออกเรียกบ้านพุทธนิมิตร ทิศใต้ลงไปเรียกบ้านแท่นดอกไม้ เจ้าพ่อไปทำงานโรงบ่มใบยาสูบที่นั่น เลื่อมใสศรัทธาพระครูอินทญาณรังษี เจ้าอาวาสวัดพุทธนิมิตร ซึ่งเป็นเจ้าคณะตำบล

เมื่อจะมีงานพระราชทานเพลิงศพ อาตมาไปประชุมชาวบ้านงานพระราชทานเพลิงศพ พระครูอินทญาณรังษีนั้น เจ้าพ่อปรารภในที่ประชุมว่า **"ถ้างานท่านพระครูนี้มีมหรสพ จะไม่ช่วย จะช่วยตามธรรมเนียมเหมือนชาวบ้านเขา เขามีข้าวหม้อแกงหม้อ เราก็เอาข้าวหม้อ แกงหม้อไป ถ้าหากว่ามีงานเป็นการกุศลจริงๆ มหรสพทุกอย่างงดหมด ลิเกก็ไม่เอา ดีด สี ตี เป่า ก็ไม่เอา ไม่เอาสักอย่าง มีแต่ฟังเทศน์ ปาฐกถา ถ้าเอาอย่างนั้น ปราสาทที่ใส่ครูบาเจ้าพ่อรับไทยทานพระเจ้าพ่อรับ อาหารเลี้ยงพระเจ้าพ่อรับ"** ประชาชน ชาวบ้าน คนเฒ่า คนแก่เห็นด้วยกึ่งหนึ่ง ไม่เห็นด้วยกึ่งหนึ่ง ส่วนเด็กๆ กลุ่มหนุ่มสาว ร้อยเปอร์เซนต์ไม่เห็นด้วย เอาลิเก เอาหนัง เครื่อง

ดนตรีของพื้นเมือง กลองต่างๆ อาตมาไปประชุม ๓ ครั้ง ตั้งปัญหาถามว่า "ครูบาของพวกเรานี่ ใครเคารพครูบาบ้าง ยกมือซิ" คนนั่งอยู่ในลานวัดยกมือหมด เคารพ "แล้วเมื่อตอนครูบาตายจากโลกนี้ไป ถ้าหากจะทำบุญก็ควรเป็นบุญจริงจัง ไม่มีมหรสพ ไม่มีหนัง ไม่มีลิเก มีแต่ฟังธรรม สวดมนต์ ปาฐกถาธรรม บรรยายธรรมเท่านั้น" จึงอ้อนวอนว่า "ถ้าเคารพครูบาต้องงดเพราะว่างานนี้พวกเรา ท่านทั้งหลายศรัทธาต่างๆ ก็จะได้หยุดหย่อนจตุปัจจัยลงเยอะ เพราะปราสาทเจ้าพ่อรับไป ไทยทานก็รับไป อาหารการบริโภคก็รับไป นอกนั้น เป็นเรื่องของชาวบ้าน ถ้าหากพวกเราเคารพครูบา ก็งดมหรสพ เอาอย่างนี้แหละ" ก็เป็นอันว่าชาวบ้านเขาเชื่อฟัง เขาไม่มี มหรสพ ไม่มีลิเก ละคร มีแต่ฟังเทศน์ ปาฐกถาธรรม เป็นประจำ ๓ วัน ๓ คืน

งานเสร็จสิ้นเรียบร้อยไปแล้ว มีคนวิพากวิจารณ์ **งานอย่างนี้เป็นงานบุญ เป็นงานกุศล สมควรกับครูบาอาจารย์ คนเฒ่า คนแก่** เพราะคนมาวัด ทั้งเด็กเล็กผู้หลักผู้ใหญ่ คนเฒ่าคนแก่นั่งลานวัดเต็มหมด และก็ตั้งใจฟังเทศน์ ปาฐกถาธรรม เป็นที่เรียบร้อยชื่นอก ชื่นใจ

ตรงกันข้าม วัดขุนหวาน สันป่าตอง มีงานพร้อมกัน เจ้าคุณศรีธรรมนิเทศก์ กับเจ้าคุณโพธิ์ ไปเทศน์ ได้ทราบว่า แต่ละคืนได้ศพคืนละศพ ยิงกันตาย ฆ่ากันตายในงานศพ เพราะเมาเหล้า ตีกันทะเลาะกัน หนังสือพิมพ์ลงว่า ศพตัวอย่าง งานเงียบๆ เรียบๆ ไม่มีมหรสพ คืองานพระราชทานศพพระครูอินทญาณรังษี เจ้าอาวาสเจ้าคณะตำบลสบเตี๊ยะ วัดพุทธนิมิตรน่าเอาเป็นตัวอย่างแก่วัดทั้งหลาย เพราะไม่สิ้นเปลือง เพราะไม่มีการ ตีรันฟันแทง บุกตียิงกัน ไม่เป็นการ เสียกฎศีลธรรม มีแต่ศีลธรรม ควรจะทำเป็นตัวอย่าง อันนี้เอามาเล่าให้ฟัง **เจ้าพ่อเป็นเคารพธรรม เป็นเคารพครูบา** จิตเจตนาของท่านเมื่อท่านครูบายังอยู่ เจ้าพ่อไปกราบไปไหว้ ไปสนทนาธรรม เป็นประจำ แล้วเมื่อครูบาถึงมรณภาพ เจ้าพ่อก็ปวารณา เลื่อมใสศรัทธา

เสียสละทรัพย์ วันนั้นคราวนั้น ดูเหมือนจะทำล้อใส่ศพ แล้วล้อนั้นเอาไว้สำหรับลากศพชาวบ้านในโอกาสต่อไปด้วย ดูเหมือนจะยังอยู่หรือผุพังก็ยังไม่ทราบ แต่ว่ามีล้อลากศพ เอาทำประโยชน์ได้

ชีวิตเจ้าพ่อ

เจ้าพ่อเป็นผู้มีความคิดลึกซึ้ง ที่คิดลึกซึ้งก็เพราะว่าท่านทำอะไรๆ นั้น ท่านจะมุ่งเป็นบุญ เป็นกุศล ให้เป็นธรรมะจริงๆ ส่วนทางโลกนั้นท่านไม่ชอบ ท่านไม่ชอบแล้วไม่พอใจ ถ้าขืนทำอย่างโลกๆ อย่างงานศพมีมหรสพ มีลิเก ละครท่านไม่ไปเลย เพราะมันเป็นงานที่ไม่มีประโยชน์ งานสนุกสนานของชาวบ้าน ของ ลูกเล็กเด็กแดง ของกลุ่มหนุ่มสาวเท่านั้น ดังนั้นคนที่พบปะ ได้มาสนทนากับเจ้าพ่อจึงจะ**รู้จักกับเจ้าพ่อน้ำจิตน้ำใจท่าน ท่านต้องการอย่างไร ต้องการความสงบ อย่าได้ก่อความทุกข์ความเดือดร้อนให้คนเขา จะพูดก็พูดดีๆ จะทำก็ทำดีๆ จะคิดก็คิดเรื่องดีๆ** ท่านเอาอย่างนั้น เพราะฉะนั้นท่าน มีเมตตาธรรม ต่อลูกหลาน ต่อญาติพี่น้อง ต่อเพื่อนฝูงใครที่ไหนๆ ที่มาพบปะ มารู้จักคุ้นเคยกับท่าน ก็คงได้จดจำปฏิปทาจริยาวัตรของท่านไปปฏิบัติ

เพราะฉะนั้นท่านมีโชคดีในชีวิต บ้านมี ท่านก็ไม่อยู่ ขายไปเสียกลางเวียง มาซื้อที่ข้างอุตุๆ ซึ่งเป็นพื้นที่กว้างขวาง ท่านก็ไม่อยู่ขายไปเสีย ที่ท่านพยายามมาบุกเบิกมาบูรณะซ่อมแซมพระเจดีย์ เสนาสนะอุโมงค์ ที่วัดอุโมงค์นี้นั้นท่านเสียสละทรัพย์สมบัติ เสียสละความคิดปัญญา แรงงานทุกประเภท ทุ่มเทมาบูรณะซ่อมแซม ปรับปรุง วัดอุโมงค์ ซึ่งเมื่อก่อนมีแต่ป่า มีแต่ต้นไม้รกรุงรัง ออกเข้าไม่ได้ ท่าน

เพียรพยายามมาทำ จนเป็นรูปเป็นร่าง เป็นที่ปรากฏต่อภูมิประเทศแห่งนี้ ทุกคนที่มาเห็น มารู้ มีแต่นำไปยกย่องสรรเสริญ เห็นอกเห็นใจเห็นเจตนาศรัทธา ซึ่งส่วนมาก เขาบอกว่าวัดอุโมงค์ คนทั้งหลายเขาบอกว่า วัดเจ้าชื่น วัดอุโมงค์วัดเจ้าชื่นใช่ไหม เพราะท่านอยู่วัด คือหมายความว่า ท่านมาปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริม ซึ่งสภาพร่วงโรยรกรุงรัง ซึ่งไม่มีคนสามารถเข้ามาเหยียบป่าได้ ท่านเพียรพยายามทำทีละเล็กละน้อยตามโอกาส ซึ่งเห็นเป็นสภาพอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะเจตนาศรัทธาของท่าน ทำจ้าง แก้ไข ปรับปรุงต่างๆให้เป็นที่รื่นรมย์ควรแก่การมาพักผ่อน มาศึกษาธรรมะ มาปฏิบัติธรรม เพราะฉะนั้นเจ้าพ่อถ้าคนไม่ได้สนทนาปราศรัย ก็คงไม่ทราบซึ้ง ถ้าได้ใกล้ๆ ท่านสนทนากับท่าน **จะปรารภเรื่องใดก็ตาม ท่านก็เอาธรรมะเป็นหลักพูดธรรมะเป็นข้อปฏิบัติ จะเป็นลูกเป็นหลานใครก็ตาม ถ้าคุยธรรมะกับท่าน ท่านจะพูดต่อ พูดต่อเติม เสริมส่ง แนะนำถ้าพูดเรื่องโลก เรื่องการเล่น ลิเก ละคร อะไรต่างๆ ท่านจะหยุดทันที ท่านไม่พูดต่อ อันนี้แสดงว่า ท่านสนใจในทางธรรมะ** แล้วได้ข่าวคนโน้น คนนี้ เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ท่านก็บอกว่าถ้าไม่ดีน่าสงสารนะ น่ากรุณาสงสาร เอ็นดูเขาเป็นอย่างนั้นๆ เป็นทางที่ตกต่ำ ถ้าเจริญรุ่งเรืองในเรื่องศึกษาหาความรู้ ใหญ่โตในอาชีพการงาน ก็ว่าเป็นบุญของเขา เขาทำมาดี บุญเขามี บุญเก่าเขามีบุญใหม่ก็เพิ่มเติม ท่านว่าอย่างนั้น

ธรรมย่อมคุ้มครอง ผู้ประพฤติธรรม

ท่านมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาธรรม อยู่ในหัวจิตหัวใจของท่านตลอดเวลา ท่านจึงมีโอกาสได้ต่ออายุ จาก ๖๐ ไป ๗๐ ๘๐ ๙๐ กว่าปีนี้ นั่นเพราะ**ธรรมะ เป็นอาหารสำหรับหล่อเลี้ยงจิตใจของท่าน อาหารข้าวปลา ผักไม้ เกลือ ผลหมากรากไม้ ที่เราท่านทานกันอยู่ทุกวี่ทุกวันนี่เป็นอาหารของร่างกาย ส่วนธรรมะแต่ละอย่าง แต่ละข้อเช่น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มันเป็นอาหารใจของผู้ประพฤติธรรม คนไหนประพฤติธรรม เอาธรรมะที่ตนชอบ มาประพฤติ เอามาปฏิบัติ มีธรรมวิจัยคัดเลือก พิเคราะห์ข้อธรรมะ ที่ถูกอุปนิสัยใจคอของตน เอาไปใช้ เอาไปประพฤติ เอาไปปฏิบัติ**

เจ้าพ่อ **ท่านอยู่ด้วยธรรมะ ธรรมะหล่อเลี้ยงจิตใจของท่าน** ใครๆ มาเห็น ถ้าคุ้นเคยมาก่อน ก็มาว่า "เจ้าพ่อมีบุญ มีวาสนาอายุยืนถึง ๘๐,๙๐ ปี" คนไม่รู้จักมักคุ้น เพิ่งมารู้กันใหม่ๆ **ก็นำเอาปฏิทาของท่านไปเผยแผ่ ไปประกาศคนข้างนอก** เจ้าพ่อชื่น **ท่านเป็นคนมีธรรม เอาธรรมะเป็นที่พึ่งพาอาศัย พูดน้อย พูดประหยัดคำ พูดแต่สมควร พูด ไม่พูดเสียงดัง ไม่พูดเสียงเบา พอเข้าใจฟังชัดเจน คนไหนพินอบพิเทา กราบไหว้เคารพ มีคารวะธรรม ไปบอก มาบอก ไปกราบ มาไหว้ มีสัมมาคารวะ แสดงให้ท่านเห็น ท่านก็ชมเชยว่า "ดีลูกหลาน ทำอย่างนั้น ปฏิบัติอย่างนั้น เป็นการดี " ท่านทั้งปฏิบัติด้วย ทั้งเอามาใช้ด้วย ทั้งแจกจ่ายให้แก่ลูกหลานด้วย** ท่านมีอายุยั่งยืนมาถึง ๙๙ ปี นี่นั่น นับว่าบุญมาก บุญเก่าสั่งสมไว้ เป็นปุพเพกตปุญญตา ได้ทำบุญกุศลไว้ ตั้งแต่ชาติปางก่อน มาปัจจุบันนี้มาสั่งเสริมสั่งบุญมา ประพฤติ มาสร้างกองสั่งสมบุญไว้ในชีวิต บุญเก่ากับบุญใหม่มารวมกัน พยุง ชีวิตจิตใจของท่าน ให้เป็นร่มโพธิ์ร่มทองของลูกของหลานได้กราบไหว้

พบตระกูล "สิโรรส" ที่ไหนๆ ก็นึกถึงเจ้าพ่อชื่นเป็นหลัก ลูกๆ หลานๆ ที่นามสกุล "สิโรรส" ก็รู้ทันทีว่า เป็นลูก เป็นหลานเจ้าพ่อชื่น ดังนั้นเมื่อท่านจากพวกเราไปแล้วอย่างนี้ อาตมาภาพ เมื่อบ่ายสามโมง อาจารย์ประสาท โทรศัพท์แจ้งไปว่า "เจ้าพ่อสิ้น" เพิ่งกลับจากประชุมศรีโสดา ก็พอดีกำลังนั่งเซ็นหนังสือให้พระอยู่ บอก "เออ ประเดี๋ยวจะไป" พอทราบข่าวก็รู้สึกว่า มีความกลางๆ ก็ไม่ได้ตกใจ หรือไม่ได้เสียใจ เพราะได้เห็นแนวทางปฏิบัติของท่านมานาน พอสมควรแล้ว **ท่านจะอยู่กับเรา ก็บุญของท่าน ท่านจะจากเราไปก็บุญของท่าน** บุญกุศลนั้น เราบอกว่า แบ่งบุญๆ การแบ่งบุญนี้ ถ้าโวหารโลกก็พอจะรู้เรื่อง แบ่งกันได้ แต่ข้อเท็จจริงธรรมะนั้น เอาไปฝากกันบ้าง เอาไปส่งกันบ้าง **ของที่ทำด้วยจิตใจอันเป็นกุศลภายในนั้น ทำให้กันแทนกันก็ยาก เหมือนอาหาร ผลหมากรากไม้ที่เรารับประทานทุกวันนี้ คนหนึ่งกินอิ่มก็คงสบายแล้ว อีกคนหนึ่งยังไม่ได้กินหิว จะบอกว่า ผมรับประทานแล้วอิ่ม อิ่มกับผมได้ไหม ก็คงจะไม่ได้ คนที่ยังไม่ได้กินก็ยังหิว ต่อเมื่อไปทานอาหารนั้นไปจึงจะหายหิวฉันใดบุญกุศลที่เราทำก็คงอย่างเดียวกันอย่างนั้น** แต่จะไปปฏิเสธเสียทีเดียวก็ไม่ได้ กิริยาที่ทำบุญแบ่งให้กัน อนุโมทนาให้แก่กันและกันนั้นเป็นการได้ส่วนหนึ่งเรียกว่าปัตตานุโมทนามัยอนุโมทนาส่วนบุญส่วนกุศล ที่คนอื่นทำแล้ว มาบอกมาแจ้งแก่เราทราบ เราก็สาธุ ยกมือขึ้นรับ คนเฒ่าคนแก่ ไปวัดไปวา ไปจำศีลกินเพล ไปฟังเทศน์ไปฟังธรรม "อุ้ยไปไหนมา ป้า ยายไปไหนมา" "ป้า ยายไปทำบุญที่วัด ทำที่โน้นที่นี่มา รับเอาบุญนะ" อนุโมทนายินดีด้วย เป็นกิริยาบุญส่วนหนึ่ง ไม่เหมือนการทำบาป เพราะ**การทำบุญมีคนชอบ มีคนยินดี ส่วนทำบาปนั้นไม่มีคนต้องการ บาปใหญ่เล็กยังไงก็ตามไม่ต้องการ**

ปฏิปทา....มรดกที่เหลืออยู่

เพราะฉะนั้น เมื่อเจ้าพ่อได้จากไปแล้วดังนี้ ก็มีอย่างเดียว **ทุกคนถ้าเคารพท่าน ถ้าเห็นปฏิปทาของท่าน เอาปทาของท่านเท่าที่สามารถเอาไปทำได้ปฏิบัติได้ เอาไปทำ เอาไปประพฤติ เอาไปปฏิบัติ** ดูปฏิปทาของท่าน ท่านไม่ค่อยพูดมาก พูดแต่คำที่มีสาระที่เป็นจริง ที่รู้กัน คำเล่น คำพังเพย คำหยอกล้อ หยอกแหย่ ยุแหย่ ยั่วยวนกัน ซึ่งเป็นคำที่ไม่มีสาระประโยชน์ มีแต่ยุให้รำตำให้รั่ว ให้ทุ่มให้เถียงให้วิวาทซึ่งกันและกัน ท่านไม่ชอบ เมื่อเห็นว่า ท่านทำอย่างนั้นมันถูก เป็นดีงามดี ควรจะเป็นทิฏฐานุสติธรรม คือเป็นตัวอย่างแก่ลูกแก่หลาน แก่พี่แก่น้อง แก่เพื่อนฝูง เอาปฏิปทาอย่างนั้น ของท่าน มาใช้ลองดู ยังจะเป็นประโยชน์ สืบมรดกต่อไปเป็นขั้น ๆ

ฉะนั้น การที่ลูกหลานญาติมิตรสาธุชนทั้งหลาย มารวมการบำเพ็ญกุศล ให้เจ้าพ่อชื่น ในโอกาสบัดนี้ ข้อสุดท้าย คำสุดท้าย ที่ได้ยกเป็นหัวเบื้องต้นว่า **คนเราทุกคน เกิดมาทุกคน ก็จะต้องมีความตายเป็นสภาพอย่างนี้ ไม่มีใครสามารถจะปฏิเสธการตาย จะหลีกเว้นการตายไปไม่ได้ เมื่อทราบอย่างนี้แล้ว ก็ควรจะถือโอกาส ประกอบคุณงามความดี สร้างเบญจศีลเบญจธรรม ให้มันเกิดขึ้นที่ในตัวเรา มีเมตตาธรรม ประกอบอาชีพเป็นสัมมาชีพไม่ทุจริต เป็นสุจริต ทรัพย์สมบัติที่หามาได้นั้น เป็นสมบัติมีคุณค่า เป็นสมบัติที่สร้างประโยชน์ เอามากินเอามาใช้ เอามาทำบุญให้ทาน ก็เป็นบุญเป็นกุศล เพราะไม่ได้คดโกงเขามา ไม่ได้ลักขโมยเขามา มีศรัทธาและสันโดษ ยินดีในคู่ครองของตน โดยเฉพาะไม่ละลาบละล้วงล่วงเกินความสุขสงบความแตกร้าวในครอบครัวก็ไม่เกิด ลูกหลานเกิดมาก็มีธรรมะเกิดขึ้นในจิตใจ เคารพธรรมะ มีธรรมะเป็นที่พึ่งพาอาศัย เรียกว่า**

“ธรรมจารี” ตระกูลใดสม่ำเสมอต้นเสมอปลาย ก็เพราะตระกูลนั้นไม่ล่วงเกินประเพณีของกันและกัน ตระกูลใดเกิดความระส่ำระสายขายหน้าชาวบ้าน นอกรีตนอกรอย นอกตำรับตำรา หาแต่เรื่องทุกข์มาใส่ตัว ใส่ครอบใส่ครัว เพราะไม่มีสทารสันโดษ เป็นถ้อยร้อยความผูกกรรมผูกเวร ตีรันฟันแทงกันทุกวี่ทุกวัน หน้าหนังสือพิมพ์ก็ลงวิทยุก็ประกาศเพราะขาดคุณธรรมประจำใจ

มีสติเมื่อทำพูดคิด

คนเราอยู่ร่วมกัน **ต้องมีสัจจวาจา** จะพูดจะกล่าว จะสนทนาจะปราศรัย อย่างใด ๆ พูดจำเพาะคำจริง คำอ่อนหวาน คำชักชวนให้กระทำความดีไม่คิดคดจากหลักธรรม เหล่านี้ เรียกว่า **มีสุภาสิตาวาจา วาจาเป็นสุภาษิต** เข้าหูคน คนชอบ ถ้าพูดไม่ดี กูๆ มึงๆ คิงๆ ฮาๆ ด่ากันนอกเสื้อนอกผ้า อันนั้นเป็นคำคนไร้ธรรมะ คนไม่มีศีลธรรมจึงกล้าพูดอย่างนั้น เจรจาอย่างนั้น สังคมไม่นิยม

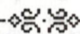
คนที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต พูดดีไพเราะ พูดดีเป็นเงินเป็นทองพูดไม่ดีเป็นหอกเป็นดาบ เป็นฟืนเป็นไฟไหม้ตัวเอง บุคคลมีสติสัมปชัญญะ จะทำก็ระลึกนึกได้ ขณะทำก็นึกได้ ทำแล้วก็นึกได้ เป็นสติในกายจะพูด ก็คิดได้สติ ขณะพูดก็คิดมีสติ พูดไปแล้วมีสติครบถ้วน คำพูดเบื้องต้นสำคัญที่สุด ก็เพราะเสนาะหูอยากฟังเพราะเป็นคำมีสาระประโยชน์ เต็มไปด้วยอรรถ บุคคลที่จะคิด ก่อนจะคิดมีสติ ขณะคิดมีสติ คิดไปแล้วมีสติ เมื่อมีสติอย่างนี้ จะทำ จะพูดออกจากจิต จิตบ่งบังคับ ถ้าจิตไม่ได้อบรม ทำผิด พูดผิด ถ้าอบรมจิตดี พูดก็ดี ทำก็ดี

พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนให้เจริญสติกรรมฐาน นั่งสมาธิ เดินจงกรม ก่อนนอนไหว้พระ ตื่นนอนไหว้พระ ตั้งสติ เป็นประโยชน์ เพราะประพฤติธรรม มีคุณธรรมประจำใจ เหล่านี้ เจ้าพ่อทำมาแล้ว ประพฤติไปแล้ว แสดงออกแล้ว

ในช่วงชีวิตของท่าน เมื่อท่านมีคุณธรรมอย่างนี้ ท่านอยู่ก็เหมือนเทวดาได้อยู่กับลูกกับหลาน ท่านจากพวกเราไปแล้ว บุญกุศลที่ท่านได้สั่งสมตั้งแต่เล็กจนโต เมื่ออายุตั้งแต่ 4-5 ขวบ จนกระทั่ง 99 ปี ท่านสั่งสมมา ก็คงจะเป็นก้อนบุญก้อนใหญ่พอสมควร ก้อนบุญใหญ่ๆ นี้ ท่านสร้างมาเอง ปฏิบัติมาเอง ประพฤติมาเอง ก็ต้องเป็นของท่าน ท่านก็เอาบุญกุศลเหล่านี้ เป็นที่พึ่งในสัมปรายภพ ภายภาคเบื้องหน้า

ขอวิญญาณเจ้าพ่อชื่น สิโรรส คณะลูกหลาน ญาติมิตร สาธุชนทั้งหลาย ที่พร้อมกันจัดให้มีการแสดงธรรม ณ โอกาสค่ำคืนวันนี้ ขอให้ท่านได้รับทราบที่ลูกหลานได้กระทำแล้ว แล้วได้รับอนุโมทนา เอาความสุข ความเจริญธรรมอันเป็นอาหารอันประเสริฐเป็นของท่านแล้วเสวยความสุขในสัมปรายภพภาคหน้า ตามกุศลเจตนาของคณะเจ้าภาพที่ตั้งไว้แล้วจงทุกประการ

แสดงธรรมกถาเทศนามา พอสมควรแก่เวลา เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้.

มรดก ที่ฝากไว้

คำถามผู้ก่อตั้งวัด

ในฐานะที่ได้รับการศึกษามาจากสถาบันการศึกษาชั้นสูงมาแล้วคือขั้นมหาวิทยาลัย จึงอยากสัมภาษณ์ฟังความคิดเห็นว่า **การที่เข้ามาบวชมาสนใจพุทธศาสนานั้น มีความมุ่งหมายอย่างไร คือคิดเห็นว่าพุทธศาสนามีอะไรที่จะเอาได้ และเอาไปใช้ให้เป็นประโยชน์อะไร แก่ใคร เพื่ออะไร แค่ไหนหรือเท่าไร**

ตอบคำถามผู้มาเยี่ยมสวนพุทธธรรม

ผู้มาเยี่ยมสวนพุทธธรรมหลายท่านที่ยังสงสัยข้องใจในเรื่องดังที่เราจะขอตอบให้ทราบดังต่อไปนี้

๑. ถาม : สวนพุทธธรรมคืออะไร ?

ตอบ : สวนพุทธธรรม คือบริเวณที่มีป่าไม้ เนินเขา หนองน้ำและมีวัดเก่าแก่ตั้งอยู่กลางสวนอันมีเนื้อที่ประมาณ ๑๕๐ ไร่ มีรั้วล้อมรอบ (ปัจจุบันกรมป่าไม้ขอใช้พื้นที่เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาพันธุ์สัตว์ ประมาณ ๘๐ ไร่)

๒. ถาม : สวนพุทธธรรม ตั้งขึ้นไว้ทำไม ?

ตอบ : สวนพุทธรรมตั้งขึ้นไว้สำหรับเป็นที่ตั้งที่ทำงานขององค์การ**ศาสนาที่มีชื่อว่า "พุทธนิคม" จ.เชียงใหม่ และจัดเป็นที่อยู่ประจำ** ของ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ผู้ศึกษา ค้นคว้า ปฏิบัติธรรม และเสียสละทำงานเผยแผ่ธรรมะ

๓. ถาม : สวนพุทธธรรมเป็นของใคร ?

ตอบ : สวนพุทธธรรมเป็นของเอกชนชาวพุทธคณะหนึ่ง จัดตั้งขึ้น เพื่อการบุญ การกุศล ที่มีชื่อว่า "พุทธนิคม" (ไม่ใช่สวนสาธารณะ)

๔. ถาม : สวนพุทธธรรมและองค์การ "พุทธนิคม" ได้ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษามาจากไหน ?

ตอบ : ได้จากสมาชิกชาวพุทธที่เลื่อมใสในการบุญ กุศล จากทั่วประเทศและต่างประเทศ

๕. ถาม : บุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคคลในคณะจะมาอยู่ได้หรือไม่?

ตอบ : ถ้ามีวัตถุประสงค์ตรงกันก็มาอยู่ได้

๖. ถาม : ผู้มาเยี่ยมสวนพุทธธรรมจะได้ประโยชน์อย่างไรบ้าง?

ตอบ : ๑. ถ้าผู้มาเที่ยวสนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและความสงบ ก็จะ**ได้รับความร่มรื่น คลายความกระวนกระวาย ใจลงได้บ้าง**

๒. ถ้าสนใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม **ก็จะเลือกซื้อหรือรับหนังสือประเภทนี้ได้** จากสำนักงานและที่วางขาย ทั้งซื้อปลีกและรับเป็นสมาชิกประจำ (นิตยสาร"ชาวพุทธ" หนังสือธรรมะอื่น ๆ)

๓. ถ้าสนใจในทางหาความรู้รอบตัว เล็ก ๆ น้อย ๆ **เกี่ยวด้วย ข้อคิด ภาษิตเตือนใจ ต่าง** ๆ ก็จะเลือก**อ่านได้จากแผ่นป้าย ที่เขียนไว้** ณ ที่ต่าง ๆ เช่น**ที่ต้นไม้พูดได้** เป็นต้น

๔. ถ้าสนใจใน**ทางโบราณคดี** ในวัดนี้ยังมีซากวัดอายุประมาณ ๖๐๐ ปี (นับถึง พ.ศ. ๒๕๑๐) เช่น เจดีย์แบบลังกา อุโมงค์สำหรับใช้เป็นที่หลีกเร้นของพระ ในอุโมงค์บางตอน ยังมีภาพฝาผนังเหลืออยู่พอสังเกตุได้ และนอกอุโมงค์ มีภาพจำลองหินสลักจากอินเดีย ซึ่งจำลองโดยฝีมือพระภิกษุ ช่วยกันปั้นขึ้นทั้งหมด ณ ที่สวนโมกขพลาราม ไชยา ซึ่งได้ นำเอามาจัดตั้งไว้ในวัดนี้ส่วนหนึ่ง

๕. ถ้าท่าน**ชอบคุยธรรมะหรือถามปัญหาธรรมะ** ท่านอาจจะได้พบกับพระบางรูปเป็นเพื่อนรับสนองความต้องการของท่าน

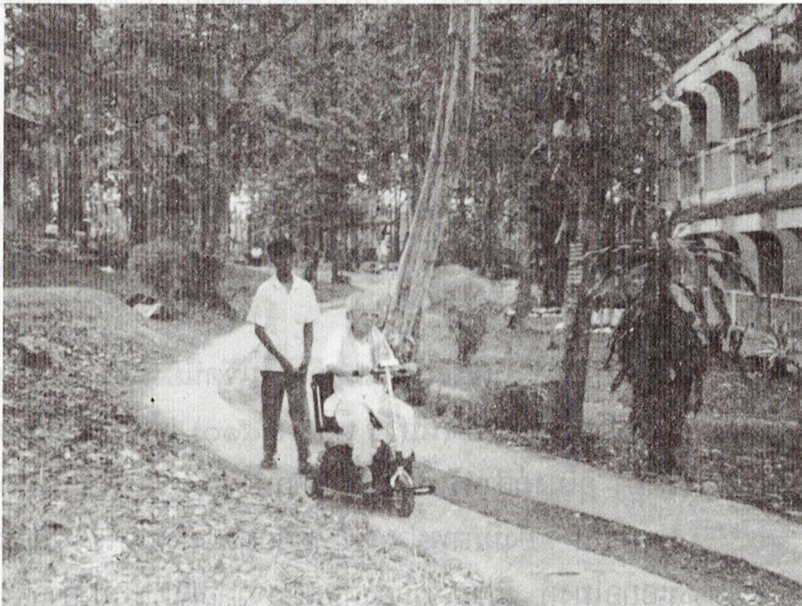
๖. ถ้าท่านสนใจในการ**ทำบุญ ให้ทาน** ท่านจะสละทรัพย์ทำบุญคุณะได้หลายประเภท เช่น

ก. ถวายปัจจัยสี่ บำรุงความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ สามเณร นางชี

ข. สมทบทุนให้ธรรมเป็นทานในการพิมพ์หนังสือแจก

ค. สมทบทุนมูลนิธิชาวพุทธ

ง. สมทบทุนการก่อสร้างถาวรวัตถุไว้ในศาสนา.

บรรยากาศภายในวัด ข้างหอสมุดธรรมโฆษณ์

สวนพุทธธรรม สื่ออะไร

ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยให้ธรรมะอยู่กับเนื้อกับตัว

๑. **ดอกไม้, หญ้า, ต้นไม้, หนองน้ำ, ชะนี, นก,** สิ่งเหล่านี้ **เป็นสิ่งแวดล้อมที่น้อมไปสู่ความ สงบ ระงับ คือ ธรรมะ**

๒. **โบสถ์, เจดีย์, วิหาร, กำแพง, บ้านแบบโบราณ , พระพุทธรูปเก่าๆ** หรือโบราณวัตถุอื่นๆ จะ**ช่วยทำให้จิตน้อมระลึกถึง**บรรพบุรุษ ปู่ย่า ตา ยาย ผู้มีความเสียสละ เลื่อมใส ศรัทธา ได้รับความสุข สงบ จากธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ตลอดจนพระคุณแก่เราของผู้ล่วงลับไปแล้ว การล่วงลับของเรากำลังรออยู่ข้างหน้าเพื่อล่วงลับ

๓. **โรงภาพ หรือโรงมหรสพทางวิญญาณ** เป็นเครื่อง**ช่วยให้ต้องมีการ พิจารณาใคร่ถึงธรรม** เป็นการฝึกใช้สมอง หรือจิตใจให้จดจ่ออยู่กับธรรม อันเป็นปัญหาของชีวิต

๔. **ห้องสมุด** หนังสือธรรม : **สำหรับค้นคว้าหลักธรรมะ** หรือศึกษาปริยัติธรรม

๕. **ภาพสไลด์ภาพยนต์**เกี่ยวกับศาสนา ก็เป็นเรื่องสำหรับน้อมนำ**มาพิจารณา เกี่ยวกับการปฏิบัติบำเพ็ญของพระศาสดา**

๖. **เสียงตามสาย** บรรยายธรรมะของท่านผู้รู้ ผู้ปฏิบัติธรรม นำมาบรรยายแนะนำ **ตักเตือนชี้ช่องทางของการปฏิบัติในแง่มุมต่างๆ**

๗. **ป้ายภาษิตคำคม** เกี่ยวกับการแนะนำ ตักเตือน ในข้อธรรมต่างๆ ติดตั้งตามที่ต่างๆ ให้**เป็นสิ่งแวดล้อมให้คอยสะกิดตา สะกิดใจ**ได้ทุกเมื่อ

อุดมการณ์ของข้าพเจ้า

ข้าฯ อยู่วัดปฏิบัติธรรม ก็เพื่อจะทำดีให้แก่ตัวเอง และช่วยแนะนำ ช่วยเหลือให้คนที่อยู่ร่วมกันทำดี ในการทำดีให้แก่คนที่อยู่ด้วยกัน ข้า ฯ ก็ทำชนิดที่คนแก่มีอายุมากแล้วพอจะทำได้ง่าย ๆ ไม่หนักแรงหนักใจ เช่น การช่วยแนะนำให้ทำดี กำชับตักเตือนให้ทำดี เปิดเสียงสั่งสอนให้ทำดี ช่วยเหลือให้ได้รับความสะดวกสบายในความเป็นอยู่เท่าที่จะทำได้

เมื่อมาระลึกถึงผลตอบแทนว่า การทำดีชนิดที่ทำเพื่อคนที่อยู่ร่วมกันทำความดีนี้ มีใครบ้าง มีอะไรบ้างที่เขาได้ให้แก่ข้าฯ มีใครบ้างช่วยคิด ช่วยทำ ร่วมจิตใจ ช่วยเหลือข้าฯ ในสิ่งที่ข้าฯต้องการทำกำลังอยู่ และจะทำต่อไปอันเป็นสิ่งที่ข้าฯ รัก ที่พยามยามทำ ใช้ความคิด กำลังกาย กำลังใจ ทุ่มเททุกอย่างเพื่อทำให้กิจการอันเป็นสิ่งที่ข้าฯ เอื้อประโยชน์ให้แก่ชาวโลก คือเผยแผ่ธรรม การให้ธรรมอันเป็นสิ่งที่ข้าฯได้มอบชีวิตจิตใจ เสียสละทุกสิ่งจนกระทั่งชีวิต แม้ข้าฯ จะเหน็ดหนื่อย เมื่อยหนัก เจ็บปวดเพียงไรก็ยอม ผลที่ได้รับจากเพื่อนผู้อยู่ร่วม มีสิ่งใดบ้างที่เขาให้ มีแก่ใจตอบสนองแก่งานที่ข้าฯ รักและทำอยู่เป็นการส่วนตัวบ้างที่เป็นธุระที่ข้า ฯ ต้องการ ที่เป็นส่วนรวมที่ชาวโลก คือเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ต้องการ

เอาเถอะถึงแม้ว่า เขาจะไม่สนใจ คิดถึงคุณความดีของข้า ฯ คือ มีกตัญญูกตเวที คิดตอบแทนข้า ฯ บ้าง ก็ไม่เป็นไร แต่ขอให้คิดถึง หรือ กตัญญูกตเวที ต่อพระบรมศาสดาที่เป็นผู้มีพระคุณอย่างล้นฟ้าแก่ตัวเขาและแก่ชาวโลกบ้างเถิด คือช่วยทำงานที่พระองค์ขอร้องให้ช่วยทำ คือ อย่าเป็นคนเห็นแก่ตัว.

สวนพุทธธรรม

๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๑

นี่เป็นคำเตือนของพ่อ ให้ไว้แก่หนู ๆ ผู้เป็นลูกหลานที่จะสืบต่อ พระศาสนาต่อไป บัดนี้พ่ออายุมากแล้วใกล้ต่อความย่อยยับไปตามสภาพธรรมชาติ เมื่อพ่อจากไปแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของลูกหลานที่จะช่วยกันรับช่วงงานอันเป็นประโยชน์ยิ่งแก่ตัวเองและแก่เพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันต่อไป ในทศวรรษนี้ แต่ปี ๒๕๐๐ นี้ไป พ่อคิดว่าจะไม่มีใครในยุคเดี๋ยวนี้จะเป็นผู้เสียสละยิ่งใหญ่กว่า ศึกษาค้นคว้า ได้รับผลอันถูกตรงในทางศาสนายิ่งใหญ่กว่า ท่านอาจารย์พุทธทาส ไม่มีอีก

จะมีคณะทำงานเผยแผ่ศาสนาพุทธที่ทำงานจริงจัง ถูกตรงทางยิ่งกว่าคณะธรรมทานอันมี คุณธรรมทาส พาณิช เป็นผู้ดำเนินการฝ่ายฆราวาสไม่มีอีก ท่านทั้งสองก็นับวันแต่จะใกล้ความแตกดับลงไปทุกวัน

ความแตกดับ ย่อยยับของสังขารทั้งหลายเป็นอยู่อย่างนี้ ขอลูกหลาน จงอย่าประมาท ท้อถอยในเรื่องการทำงานอันมีเกียรติแท้จริงอันนี้ อย่าลืมว่าไม่มีงานชนิดไหนอีก ที่จะมีประโยชน์ยิ่งใหญ่แก่โลก แก่ตนเอง ยิ่งกว่างานที่ลูกหลานกำลังเสียสละทำกันอยู่ในขณะนี้

ไม่มีงานอะไรที่จะเป็นคุณอันยิ่งใหญ่เหนือหรือสูงกว่างานนี้ที่จะมีประโยชน์ นำทางวิญญาณของลูกหลานให้ไปสู่การวิวัฒนาการแห่งความหลุดรอด หรือพ้นจากทุกข์ ของสังสารวัฏฏ์ อันเป็นทุกข์ทรมานนี้ยิ่งกว่าทางนี้

ด้วยความรักลูกหลานดังดวงใจ

นายชื่น สิโรรส

*** นี่เป็นมรดกที่มีค่าสูงที่สุดที่พ่อมี มอบให้ลูกหลาน ***

พระโพธิสัตว์

อุดมคติของโพธิสัตว์**ฝ่ายมหายาน** ใจความมีว่า **เราจะช่วยขนสัตว์ออกจากโลกนี้จนหมดสิ้น แล้วเราจึงจะออกจากโลกภายหลังสุด**

อุดมคติของโพธิสัตว์ของ**ฝ่ายหินยาน**หรือเถรวาทบางคณะ เช่นของ**คณะเรา (พุทธนิคม)** ก็มีกับเขาว่า **เราจะทำสิ่งที่ยังขาดอยู่ให้เต็ม**

ทั้งสองอุดมคตินี้ก็คล้ายกัน เพราะว่า **เมื่อไรเล่าเขาจึงจะขนสัตว์ออกจากโลกหมด เพราะมันเกิดทุกวัน**

และของเราเมื่อไรเล่า **จึงจะทำสิ่งที่ยังขาดอยู่ให้เต็ม เพราะทุกตัวสัตว์ย่อมมีอยู่ ไม่เท่ากัน** ซึ่งความจริงท่านหมายความว่า **เราจะอุทิศชีวิต นี้ทำงานให้พระศาสนาจนตาย**

อารมณ์ในวันเลี้ยงพระ

ในปีพ.ศ. 2512 ข้าชักจะมีพวกพุทธบริษัทที่อยู่ร่วมกันชอบคำป้อยอชวนให้ยกหู ชูหางมากยิ่งขึ้น พูดหว่านล้อม หรือใช้จิตวิทยาพูดสำนวนควักกระเป๋าศรัทธาไม่ให้รู้ตัว เอาเงินมาบำรุงวัดเป็นอย่างยิ่ง เพราะ**อุดมคติของพุทธนิคมตั้งไว้จะให้คนเข้าถึงธรรมและติดธรรมไม่ใช่จะให้มีศรัทธาในตัวคนและติดคน ถ้าผู้เลื่อมใสในศาสนาไปติดอยู่แต่คน มันก็ทำให้ทั้งผู้ติด และถูกติดต่างก็จะพากันจมโลกอยู่ตามเดิมและเท่าเดิม** การเผยแพร่ก็เป็นไปอย่างก้ม ๆ เงย ๆ ยกขึ้นยกลง ลากเข้า ลากออก

ชาวพุทธนิคม ไม่ควรจะประกอบอาหารโดยเพ่งรสอร่อยด้วยผงชูรส และไม่ควรจะใช้วิธีการติดสินบน ศรัทธาด้วยคำหวานที่ประกอบด้วยจิตวิทยาที่น่าเอือมระอาของผู้รู้

ฟังดูเถอะท่าน สำนวนโวหารผู้ที่กำลังพูดอยู่ มันก็น่าเอือมระอาจริง ๆ

เป้าหมายโรงมหรสพ

ภาพประกอบการศึกษาธรรมะทั้งหลายที่ได้เขียนไว้ ในโรงมหรสพทางวิญญาณนี้ เราได้คัดเลือกเอามาจากที่ต่างๆ ที่เห็นว่าเป็นธรรมะ ที่อาจจะจูงวิญญาณของคนออกสู่แสงสว่างได้ โดยมิได้เพ่งเล็งถึงเรื่องเกี่ยวกับศาสนาใดเพ่งเฉพาะแต่ในเรื่องเกี่ยวกับความสำคัญในการให้ความหมาย ที่ดี ที่ถูก เป็นอย่างสากลที่จะนำเอาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางจิตใจเป็นสำคัญ

ภาพใด ข้อความใดที่ท่านสงสัยว่าผิด หรืออาจจะผิด จนอาจก่อให้เกิดความกระทบ กระทั่ง บาดหมาง คลางแคลงใจ กลับเป็นเรื่องก่อให้เกิดความยุ่งยาก ไม่สงบ ไม่บังเกิดผลดีแก่จิตใจแล้ว **เราชาวคณะพุทธนิคมขอน้อมรับคำตักเตือน ทักท้วง แนะนำเพื่อไปสู่ทางให้เกิดสามัคคีให้เกิดสุขสันติแก่เพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทั้งหลายเสมอ.**

ความเข้าใจในธรรม

พระพุทธองค์ทรงเตือนสาวกไว้ว่า “ **จงอย่าเห็นแก่ประโยชน์คนอื่นแม้มาก ยิ่งกว่าประโยชน์ตน**” พุทธภาษิตนี้ตรัสไว้เพื่ออะไร ผู้ไม่เข้าใจฟังแล้ว คล้ายกับว่า ท่านสอนให้เป็นคนเห็นแก่ตัว เมื่อพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้วย่อมจะเข้าใจว่า ท่านเตือนไว้ไม่ให้ลืมตัว หลงตัว สำคัญตัว จนพาตัวตน ถลำลึกเข้าไปอยู่ในข่ายของความมีตัวมีตน มีชื่อเสียง มีเกียรติ อันเป็นสิ่งมีพิษ เป็นกรงขังจิตใจ ที่ใจอาจติดกรงนี้จนถอนตนไม่ขึ้น สุดท้ายก็ขาดหายไปทั้งประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน เหลือแต่กำมือเปล่า.

และอีกประโยคหนึ่งท่านเตือนว่า “**สอนตนดีแล้ว จึงสอนคนอื่น**” ข้อนี้ก็เตือนไว้เพื่อให้มีความสำรวมระวัง มีสติระลึกได้อยู่ตลอดเวลาว่า เวลาแจกจ่ายธรรมจงอย่าลืมว่า เรารู้อย่างนี้ เราได้ยินได้ฟังมา

อย่างนี้ เราก็กำลังพยายามพากเพียรเดินตามทางนี้อยู่ เพื่อกันความผิดพลาด พลั้งเพลอ แม้เราจะได้เดินทางนี้อยู่แล้วและกำลังมองเห็นโล่งเตียนอยู่ก็จำเป็นต้องใช้คำถ่อมหรือออกตัวไว้อย่างนี้เสมอความหวังดี เจตนาดี เสียสละ ของเราก็จะราบเรียบ โล่งเตียน ไม่มีสิ่งที่ต้องแก้ไขเมื่อภายหลัง.

พระพุทธเจ้าชี้บอกว่า**มนุษย์ธรรมดา ปุถุชนคนธรรมดา มีความเข้าใจในชีวิตของตนผิด อยู่ตามปกติโลกที่เขาอาศัยอยู่เกิดทุกข์เดือดร้อน วุ่นวายอยู่เป็นปกติ เมื่อเขาเข้าใจชีวิตผิด เขาก็คิดทำการเบียดเบียนกัน ที่ว่าเข้าใจผิด** มีหลายประการ เช่น

๑. เขายอมรับฟังว่า **ความตายเป็นของเขาหรือของทุกคน แต่เขาไม่ยอมรับรู้ เขาก็ไม่ยอมตาย**

๒. เขายอมรับฟังว่า **ตัวตนที่แท้จริงของเขาไม่มี มีแต่สิ่งที่เรียกว่า ขันธ์ห้า แต่เขาไม่ยอมเลิกประคบประหงมทุ่มเทค่าใช้จ่ายทนุบำรุงสิ่งไร้ค่านี้เสีย.**

๓. เขายอมรับฟังว่าและรับรู้ว่า **กิเลสเป็นศัตรูที่ก่อทุกข์ทรมานให้แก่ตน แต่เขาก็คงคบค้าสมาคมกับศัตรูตัวร้ายนี้โดยไม่เลิกรา** แต่กลับสนิทสนมกอดรัดกันมากยิ่งขึ้น คนที่อยู่ห่างจากกิเลสอยู่แล้ว บางคนก็กำลังทำท่าจะเข้าตีสนิทกับกิเลสอีก ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่.

ชวนคิด

มีผู้ถามด้วยความสงสัยว่า " คำว่า **อวิชชา** นี้มันช่างเข้าใจยาก ขอให้ชักตัวอย่างมาให้ดูให้เห็นชัดๆ สักหน่อยเถิดมันอย่างไรแน่"

"ได้สิแต่ต้องคิดตามจะพูดให้" พูดอธิบายเฉยๆ ไม่เข้าใจ ยาก ต้องมีถาม มีคิด มีตอบกัน จึงจะมองเห็น" "เอาเถอะจะถามอย่างไรก็ลองว่ามา"

ถามว่า "อยากจะดูตัวอวิชชาใช่หรือไม่ ขอให้ตอบคำถามนี้ก่อน ขอถามว่า **ท่านกลัวตายไหม"**

ตอบว่า **"กลัวสิ ทำไมจะไม่กลัว"** ถามว่า **"ถ้ากลัวแล้ว ทำไมจึงไม่หนี จากตายเสียเล่า"** "เอ พูดอย่างไรใครจะหนีตายพ้น" **"เกิดมาแล้วก็ต้องตายทุกคน ก็แปลว่าความไม่ตายไม่มี ใช่ไหม?"** ตอบว่า "ใช่" "ถ้าเช่นนั้นก็แปลว่า**ความไม่ตายไม่มี แต่ว่าท่านอยากได้ คืออยากได้สิ่งที่ไม่มีใช่ไหม? ก็นั่นแหละ อวิชชานี่หละ คือคนที่อยากได้สิ่งที่ไม่มีอวิชชา วิชาหาไม่"**

นี่ ยังไงตัว**อวิชชา คืออยากได้สิ่งที่ไม่มี** คนในโลกนี้ทั้งหมดกลัวตายกันทุกคน จึงว่า เราเป็นบ้ากันทั้งหมด **พระพุทธเจ้าสงสารความโง่หลงอันนี้ จึงยอมเสียสละสอนสัตว์จนตายคาพื้นดิน.**

ปุจฉา – วิสัชนา

ปุจฉา : ที่**อวิชชาให้ฆ่าพ่อ ฆ่าแม่เสีย จึงจะถึงนิพาน และว่าอวิชชานี้แหละคือ พ่อเกิด แม่เกิด** นี้ก็ไม่เข้าใจ ไหนลองอธิบายให้หน่อย

วิสัชนา : ที่ว่า **อวิชชาเป็นพ่อเกิด แม่เกิดนั้นท่านหมายความว่าการเกิดทางวิญญาณ หรือทางนามธรรม** การเกิดของรูป หรือนามกายอันนี้เกิดโดยพ่อแม่เป็นรูปเป็นนาม เป็นตัวตน คือพ่อแม่เนื้อหนังนี้แหละท่านเสพกัน แล้วก็เกิดออกมากันเป็นตัวเนื้อหนังนี้เรียกว่าพ่อเกิด แม่เกิดโดยรูป แต่วิญญาณความรู้สึกที่เกิดดับๆ อยู่กับจิตนี้เป็นการเกิดของวิญญาณในวิญญาณนี้แหละมันรู้ผิด ไม่รู้ตามความเป็นจริง เมื่อรู้ผิด แล้วทำอะไรผิดๆ คือไม่ควรโกหกโลก ไม่ควรโกรธก็โกรธ ไม่ควรหวงก็หวง แล้วพาตัวไปได้รับทุกข์เพราะความรู้

ผิดนั้น ท่านจึงว่า **ให้ศึกษาธรรมะเสีย เพื่อให้เกิดสติปัญญา เมื่อสติปัญญางอกงามเจริญขึ้นมา ความรู้ความคิดที่ผิดๆ นั้น ก็ค่อยหายไปๆ กลายเป็นคนฉลาด มีสติปัญญา หายโง่หายหลง นั่นแหละคือการฆ่าพ่อ ฆ่าแม่ คือการกำจัดความโง่ให้หายไปก็เท่ากับพ่อแม่ถูกฆ่าตาย ไม่กลับมีอวิชชา คือโง่คืนมาอีก.**

ความเชื่อสองอย่าง

ฝ่ายหนึ่งถือว่า **ทุกสิ่งเกิดจากเหตุ หรือมีเหตุเป็นแดนเกิด**
อีกฝ่ายหนึ่งถือว่า **ทุกสิ่งมีผู้สร้างหรือมีอำนาจบันดาล**
ฝ่ายแรก **จึงมีหลักการสอนมุ่งไปทาง ค้นหาเหตุ**
ฝ่ายหลัง **มุ่งสอนมีหลักให้เชื่อไว้ก่อน**

ในยุคนี้ คนไม่ใคร่จะสนใจศาสนาทั้งสองอย่าง เพราะอย่างแรก เขาไม่มีเวลาจะค้นคิด หาเหตุ หาผล หรือหาที่เกิดของสิ่งทั้งปวง อย่างที่สอง ที่ว่าให้เชื่อ เขาก็เชื่อไม่ลง เพราะเขาไม่มีเวลาจะได้คิดถึงพระเจ้า หรือคิดแล้วมองไม่เห็น เลยไม่อยากจะเชื่อ

แต่ผู้ไม่สนใจในเรื่องทั้งสองฝ่าย เขาไปสนศาสนาของ **พระเจ้าตัณหาเสีย คือความสนุกสนาน เอร็ดอร่อย เพราะพระเจ้าตัณหาบอกว่า สนุกสนานจริง ว่าอร่อยก็อร่อยจริง คนที่กำลังมัวเมา รับรสอร่อยที่พระเจ้าตัณหาป้อนไปนั้น เขาย่อมลืมสิ่งอื่นหมด.**

ค่าของชีวิต

ชีวิตที่เกิดขึ้นมาแล้วแก่ตายไป มันก็ไม่ผิดกับดอกไม้ที่บานในตอนเช้า เมื่อได้รับแสงอาทิตย์ พอตอนบ่ายอาทิตย์ตก ดอกไม้นั้นก็ร่วงโรยหล่นลงจากต้นถึงดินเน่าเปื่อยไป

การที่จะทำให้ดอกไม้ได้เกิดมีคุณค่า คือทำประโยชน์ได้บ้าง ก็ต้องรีบเก็บเอามาดม เอามาประดับ บูชาพระในขณะเมื่อดอกไม้นั้นยังมีสี มีกลิ่น กำลังเบ่งบานอยู่ไม่ร่วงโรย

ชีวิตมนุษย์นี้ก็เหมือนกัน ถ้าจะทำให้มันมีค่า ก็ต้องรีบจัดรีบทำ ในขณะเมื่อมันยังกำลัง มีกำลังหนุ่มแน่น แข็งแรงอยู่ยังไม่ทันจะแก่เฒ่า แต่มีปัญหาว่า จะทำอย่างไร มันจึงจะมีค่า ค่าของชีวิตคืออะไร ใครเป็นผู้ให้ค่า เมื่อถามขึ้นเช่นนี้ก็ต้องย้อนไปคิดถึงเรื่องดอกไม้อีกว่า ค่าของดอกไม้คืออะไร ใครเป็นผู้ตีราคาหรือให้ค่าของมัน เมื่อเทียบกับดอกไม้ก็จะพบว่า **ค่าของดอกไม้อยู่ที่สีงาม รูปทรงงาม กลิ่มหอม บานทน** ผู้ให้ค่าของ มันก็คือ คน หรือจะมีอีกบ้างก็แมลงผึ้ง แต่ถ้าพิจารณากันให้ละเอียด **ค่าของดอกไม้สำคัญอยู่ที่กลิ่นมากกว่าลักษณะอื่น** แม้รูปไม่งาม สีไม่สวย ถ้ากลิ่นหอมแล้วใครๆ ก็ชอบ **มนุษย์ คนเราก็เหมือนกัน คุณธรรมความดี มีศีลธรรมเป็นกลิ่นหอมติดตัวของมนุษย์** มนุษย์ชอบมีกลิ่นหอม เพราะต้องการให้คนชม

มนุษย์ที่มีปัญญาบางพวกจึงใช้วิธีอบกลิ่นตัว ให้หอมด้วย วิธีการมาอยู่วัด แต่เมื่อเข้ามาในวัดแล้วทำไมจึงไม่พยายามจะอ**บกลิ่นที่ในวัด คือสร้างคุณธรรมขึ้น**

ชีวิตเราจะยืนยาวอยู่ไปได้นานตามสมควรแค่ไหน ขึ้นอยู่กับ

๑. การเข้าใจในเรื่อง**บำรุงสุขภาพให้ดี**ด้วยความรู้ที่ถูกต้องและใช้ความรู้นั้นเป็นแนวทางปฏิบัติตนโดยเคร่งครัด ไม่ล่วงละเมิดและเห็นแก่ปาก แก่ลิ้นเป็นสำคัญ.

๒. **ใจสบาย** มีความสุขเพราะได้ทำบุญ เสียสละ ในขณะที่แจกจ่ายวัตถุทานออกไปก็ดี การใช้แรงงานกาย แรงใจทำงานให้แก่ส่วนรวม หรือศาสนาก็ดีย่อมเกิดความยินดี อิ่มใจ ปีติที่ได้เห็นคนอื่นได้สุข มีเงินก็ใช้เงินช่วย ไม่มีเงินก็ใช้แรงกาย ใช้ความรู้ สติปัญญาทำอยู่เป็นประจำก็มีความสุขสบายใจเป็นประจำ

ถ้าไม่ทำบุญทำทาน ชีวิตนี้ก็หาค่ามิได้ เพราะว่ามันหมดไปชำรุดไป สิ้นสุดไปตามสภาพไม่มีอะไรเหลือ จะเหลือต่อไปก็วิญญาณที่จะปฏิสนธิใหม่ เมื่อเกิดใหม่จะได้อะไรติดตัวมา ถ้าไม่ใช่บุญกุศลคือความสุขสบายที่จิต

อคติ

อคติ ไม่ใช่เรื่องเล็ก ที่ไหนมีอคติ เช่น ระหว่างคนในครอบครัว ระหว่างคนในวงงาน ระหว่างคนในหมู่บ้าน ตำบล แม้ในวงการของศาสนา ตลอดจนในวงงานราชการของประเทศชาติ ไม่ว่าคนในกลุ่มนั้นจะเป็นคนโง่งมงาย หรือฉลาดมีสติ ปัญญา มีความรู้ความสามารถในการงานแค่ไหนก็ตาม ถ้าประกอบไปด้วยอคติแล้วย่อมจะปั่นป่วนรวนเร แตกแยกจนตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะขาดธรรมข้อนี้

บุญ - บาป เหนือบุญ - เหนือบาป

บุญคือสิ่งที่ช่วยให้เราได้รับความสุขสนุกสบายอยู่ในโลก ผู้อยากได้บุญมากๆ ก็คือคนที่อยากได้รับความสุข สนุกสบายอยู่ในโลกนานๆ ยิ่ง ๆ ขึ้น ฉะนั้นจึงอาจพูดได้ว่า บุญก็คือสิ่งที่ช่วยเพิ่มความอยาก หรือเพิ่มกิเลส ตัณหายิ่ง ๆ ขึ้น ผู้ต้องการบุญมากๆ ก็คือผู้ต้องการกิเลสตัณหามากยิ่ง ๆ ขึ้น

บาปคือสิ่งที่ทำให้ไม่สบาย ลำบาก ผิดหวัง ไม่สมหวัง ไม่ได้ความสุขตามที่ต้องการทำให้มีทุกข์เพราะไม่ได้ความสบายตามที่ต้องการ

ทั้งบุญทั้งบาปเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจฟู ๆ แฟบ ๆ คือดีใจบ้าง เสียใจบ้าง สมหวังบ้าง ผิดหวังบ้าง พระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักวิธีทำให้จิตใจเป็นปกติ คือไม่ฟูๆ แฟบๆ ขึ้นๆ ลงๆ จึงชี้ให้ดูสิ่งที่มาทำให้จิตใจขึ้น ลง ฟู แฟบ นั่นคือกิเลสและบอกวิธีกำจัดมันเสีย เพื่อให้จิตใจอยู่นิ่งเป็นปกติ สงบเย็น ไม่ร้อนรุ่มเมื่อฟูขึ้นๆ ไม่แฟบลงๆ เมื่อหดหู่ เหงาหงอย

แต่เป็นเพราะมนุษย์มีอวิชชาสั่งสอน อบรมกันให้รู้จักทำจิตใจให้ฟูๆ แฟบๆ กระโดก กระเดก กระดอนมาเสียแต่แรกเกิดแล้วจึงยากที่จะสอนให้หยุดฟูหยุดแฟบจนมองเห็นว่า อยู่อย่างนิ่งๆ สงบเย็นเป็นความสุข

ก็เมื่อเป็นเช่นนี้ คือความจริงเป็นอย่างว่านี้แล้ว คนที่แก่แล้วโตแล้ว มีความเคยชินมาเสียแล้วจนเคยตัว จะทำอย่างไรเล่าจิตใจจึงจะสงบเย็น เป็นความสุขตามอย่างที่พระพุทธเจ้าสอน ฝึกหัดทำสมาธิทำสงบ ก็สงบได้ เป็นครั้งคราว ชั่วครู่ชั่วขณะ ครั้นแล้วมันก็เริ่มฟูๆ แฟบๆ กระโดก กระเดก ไปตามเดิมอีก

วิธีฝึกก็มีอยู่ว่า **จงศึกษาให้เข้าใจ และรู้จักเหตุหรือปัจจัยที่มาทำให้ใจฟูๆ แฟบๆ** คือศึกษาให้รู้ว่าสิ่งใดเป็นเหตุ เช่นขณะใดใจฟูขึ้น ขณะนั้นก็จงรีบสำรวจ ตรวจสอบ พิจารณาจนพบเสียในขณะนั้นทันทีว่านี่อะไรกัน ทำไมใจเราจึงฟู ถ้าขณะใดใจแฟบก็จงตรวจพิจารณาทันทีว่า นี่อะไรมาทำให้แฟบ เมื่อรู้ต่อไปก็จัดการป้องกันสิ่งที่เข้ามาเป็นตัวการนั้น แต่สิ่งที่ว่ามาเป็นตัวการนั้นมักจะอยู่ข้างนอกป้องกันยาก ท่านว่าที่ถูกต้องจริง ๆ ต้องระวังข้างใน คือ ระวังตรงตัวกูที่เป็นตัวการฟูแฟบ ถ้ามันคือตัวกูจะเอาแล้ว มันก็ฟูแฟบ มันได้ก็ฟูมันไม่ได้ก็แฟบ ถ้ามันมีว่า ตัวกูไม่มี มันก็จะรู้ได้เองว่า มันโง่ไปเอง

กายกับใจ

การอยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไร เอาแต่นั่งๆ นอนๆ ยืน ๆ เดินๆ กินๆ ถ่ายๆ นั้นเป็นการอยู่อย่างผิดธรรม หรือผิดธรรมชาติในฝ่ายกาย การอยู่ชนิดปล่อยใจให้คิดถึงแต่เรื่องความสนุกสนาน ด้วยการกิน การดื่ม การคบค้าสมาคมกับเพศตรงกันข้ามเพื่อสนุกเพลิดเพลินทางเนื้อหนังแต่อย่างเดียวก็ผิดธรรมชาติทางฝ่ายจิต

ที่อยู่เฉย ๆ ทางกายเป็นการอยู่ที่ผิดธรรม ก็เพราะไม่ทำอะไรให้เกิดประโยชน์เพื่อตัวเองและผู้อื่น ประโยชน์นั้นคือเครื่องกิน เครื่องอยู่ เครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ ที่ตนเองใช้อยู่ เป็นการอยู่ที่เอาเปรียบคือใช้แต่ของที่คนอื่นทำ ตนไม่ยอมทำ แล้วเพื่อนก็จะรำคาญเกลียดชัง แล้วก็ทำร้ายเอาจนอยู่ไม่ได้

ฝ่ายจิตนั้น **ธรรมชาติจิตต้องคิด คือคิดสร้างสรรค์ทำความดี ความถูก ความเข้าใจในความเป็นอยู่ของชีวิต** หรือรู้คิดถึงความจริงของชีวิต ถ้าคิดแต่เรื่องสนุกสนานเพลิดเพลินจิตใจก็จะหลงระเริงมัวเมาจนเศร้าโศก ทุกข์ร้อนจนเหมือนตัวตาย สรุปก็ได้ความจริงว่า กายก็ต้องเคลื่อนไหวดิ้นรนไม่อยู่นิ่งจึงจะมีชีวิตอยู่ได้ ใจก็ต้องดิ้นรนกวัดแกว่งอยู่นิ่งๆ ไม่คิดไม่นึก อะไรก็อยู่ไม่ได้ ถ้ากายหยุดเคลื่อนไหวใจหยุดกวัดแกว่งก็ดับ

กาม

สัตว์เป็นฤดูหรือมีฤดูติดสัตว์ แต่สัตว์คนหรือสัตว์มนุษย์ตลอดเวลาไม่มีกำหนด

อะไรเป็นสาเหตุให้คนมีใจเหี้ยมโหด มักง่าย ใจเบา เขลา ประมาทเห็นแก่ตัว กระหายกามจัด ขาดความยับยั้งชั่งใจ ขาดความเมตตาสงสาร ทางเหนือเรียกการเสพกามกันว่า **หี่น ก็คือ หี่นกระหาย**

หมามันหึ่นกัน ทุกคนคงจะได้เห็น สุนัข สุกร วัว ควาย ม้า มัน ผสมพันธุ์กัน มันแสดงอาการกระหายอย่างไรบ้าง มันดุร้าย ตาลาย ถ้าช้างเรียกว่า ตกมัน ถ้าตกมันแล้วต้องระวัง สุนัขแสนรักมันก็รัก เจ้าของๆ ก็รักมัน เวลาติดสัตว์มันกัดเจ้าของป่นปี้มีมากมาย

สงสัยว่าถ้าไม่จัดการปราบปรามการยั่วยุในทางประเวณีแล้ว อีกสัก 30-40 ปี เราอาจจะมีคนประเภทกินคนด้วยกันเกิดขึ้น คือฆ่าตายแล้ว ยังไม่หายแค้นเลยเฉือนเอาเนื้อไปเผาแกล้มเหล้าเสียด้วย ซึ่งเคยมีแล้วเมื่อไม่กี่ปี ฆ่าแล้วเลยเฉือนเอาใบหูไปเผาไฟแกล้มเหล้า

ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่

ธรรมะเป็นของแสลงหรือเบื่อเอือมระอา สำหรับคนสมัยนี้ ซึ่งกำลังบ้าคลั่งวัตถุ ฉะนั้นการให้ธรรมะแก่เขาจึงต้องใช้ดุลยพินิจมาก ต้องแยกแยะบุคคลที่จะรับ ศึกษาถึงชั้นของความรู้สึกในจิต ในใจของเขาดูก่อน **ทำเหมือนหมอจะวางยาคนไข้ ต้องตรวจคนไข้ให้ละเอียดด้วยเครื่องมือหมอ ตรวจดูมากเท่าไหร่ยิ่งดี จึงจะได้พบสมมุติฐานนั้น** คือพิจารณาตัวหมอผู้ตรวจด้วย อย่าเดาว่าคนที่มาหาหมอนั้นเป็นไข้หนักทุกคน พอมาถึงก็จับกรอกยา ยัดเยียดให้จนไม่มีเวลาหายใจหายคอ

สร้างความเคยชิน

ตามที่ท่านผู้รู้วินิจฉัยเห็นพร้อมต้องกันจริงตามที่พระพุทธองค์ตรัสที่ว่า**ธรรมชาติที่แท้จริงของจิตเดิมเป็น ประภัสสร (คำบาลีว่า ปภัสสรัง จิตตัง) กิเลสเป็นสิ่งที่จรมา** คือจะเกิดกิเลสประเภทไหนก็เพราะมีปัจจุบันหรือสิ่งล่อ ยั่วยุให้เกิด มิใช่อย่างที่ว่า จิตเดิมนั้นหมักดองอยู่ในสันดาน

ฉะนั้นท่านจึงว่า**กิเลสจะติดแทนจนถึงกับฝังอยู่ในสันดานได้ก็ด้วยความเคยชิน** คือได้ประพฤติหรือกระทำสิ่งนั้นแล้วชอบใจก็เลยทำบ่อยๆ ด้วยการได้รับรสในสิ่งนั้นเกิดชอบใจมากขึ้น ก็ทำหรือประพฤติบ่อยๆ ก็เลยชินเป็นสันดานไป ท่านเปรียบให้เป็นได้ง่ายๆ ในสิ่งที่เราทำจนเคยชิน เช่นการกินหมาก สูบบุหรี่ อันเราถือว่า เป็นเรื่องธรรมดาของชาวบ้านทั่วไปนั้น ก็เพราะความเคยชิน หรือติดกลายเป็นของประเภทเสพติด คือละไม่ได้ เหมือนสิ่งอื่นๆ ทุกอย่างก็มีลักษณะของการติดอย่างเดียวกัน ฉะนั้นการที่จะละจากกิเลสหรือการกระทำเหล่านี้เพื่อเป็นอิสระในทางใจ ก็ต้องฝึก ต้องหัด ซึ่งเรียกว่า **การปฏิบัติธรรม เมื่อติดมาแต่แรกก็เพราะฝึกทำ การละ ก็ต้องฝึกละ** ในที่บางแห่งท่านว่า **การปฏิบัติละกิเลสเป็นการทวนกระแส จะทวนกระแสอะไรก็ตามต้องใช้ความพยายาม อดกลั้นอดทนเหมือนการพายเรือทวนกระแสน้ำ ขี่ยานพาหนะทวนกระแสลมด้วยกาย แต่การทวนกระแสใจยิ่งยากมาก**

ในยุคปัจจุบันการตามกระแสกำลังเจริญหรือก้าวหน้าทุกอย่าง ไม่ว่าทวารไหนที่ได้รับรสอันเป็นสิ่งตามกระแสด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน แล้วคนก็พากันติด ทั้งทางการดู เช่น ดูหนังดูมวย การฟังเพลงฟังเสียงร้อง การดมกลิ่น กลิ่นหมอของน้ำอบน้ำหอม กระทั่งกลิ่นอาหาร การติดทางลิ้น ในเรื่องรสอาหาร การสัมผัสโดยเฉพาะในทางเนื้อหนัง และติดอารมณ์ทางใจที่ใฝ่ฝันอยู่ตลอดวันตลอดคืน ถ้าเป็นเช่นนี้คนจึงสู้ไม่ไหว

ธาตุ 4

ทุกคนเมื่อแรก ๆ เข้าวัดหรือสนใจธรรม ต่างก็จะได้ยินได้ฟังครูบาอาจารย์สั่งสอนให้รับรู้เรื่อง ธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ คือธาตุ 4 นั่นเป็นกรรมฐานทีเดียว เราผู้รับฟัง ฟังแล้วก็พอจะมองเห็นเป็นลางๆ เมื่อรับมาทบทวนพิจารณาบ่อยๆ ว่าในตัวคนนี้เป็นธาตุ 4 ต่างก็จะพบความสำคัญ ของธาตุทั้ง 4 นี้มีคุณสมบัติต่างกัน ดินกับน้ำดูไม่ใคร่จะสำคัญอะไรในการที่ต้องควบคุม แต่ 2 ธาตุทีหลังนี่สิมันร้าย คือ ลมกับไฟ มันคอยแต่จะพัดแรง และลุกไหม้อยู่เสมอถ้าเผลอสติ แม้แต่ขณะที่เรียกว่า กำลังให้ความเมตตา กรุณาอยู่แท้ ๆ มันก็ยังดันจะพ่นให้คนพังล้มตัวตั้งตัวไม่ติด จะเผาเอากับคนฟังให้เกรียมหน้าแห้งกลับไปจนได้อยู่เสมอ

ธรรมชาติของกายหรือร่างกาย คือ เคลื่อนไหว กระดุกกระดิก ใครจะบังคับไม่ให้เคลื่อนไหวกระดุกดิกไม่ได้ ถ้าใช้เครื่องมือบังคับกดทับไว้ก็ตาย

ธรรมชาติของจิต หรือวิญญาณ คือ คิด ๆ ไป นึกไป แส่ส่ายไป บังคับไม่ให้คิดไม่ได้ ถึงจะได้เช่นใช้ไฟฟ้าช้อต ก็ไม่ได้นาน ก็ตาย

การปฏิบัติธรรม คือการใช้สติปัญญาควบคุมกายและจิตให้วิวัฒนาการไปให้ถูกทางดี เจริญไปในทางถูกทางดี ทางถูกทางดี คือทางที่ไม่เป็นผลสะท้อนกลับมาทำให้กายเป็นอันตรายลง ไม่สะท้อนให้จิตโง่หลงคิดไปทางผิด ๆ อันจะเป็นเหตุมาให้เกิดทุกข์ขึ้นทั้งกายและจิต

ฉะนั้น**การปฏิบัติธรรมก็คือให้กายได้ประกอบการงานที่เสียสละตัวตน ออกไป จิตคิดเสียสละตัวกูของกูออกไป** เมื่อปฏิบัติไปจนจิตเคยชินกับการเสียสละจนเป็นสุขเพราะเสียสละ เสียไปๆ ความมีความเป็นก็น้อยลงๆ

โลกะวิทู – รู้แจ้งโลก

รู้แจ้งโลกนั้นรู้จักอะไร คือ รู้จักดิน น้ำ ลม ไฟ คืออะไร การรู้แจ้งโลกแบบง่าย ๆ ของคนสมัยโบราณ คือตัวที่การรู้แจ้งเรื่องดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ วิญญาณ และถึงธรรม ด้วยการพิจารณา

ธาตุ ธาตุดิน, ธาตุน้ำ, ธาตุลม, ธาตุไฟ, ธาตุวิญญาณ

ธรรม คือ ธรรมชาติ ๆ ก็คือ ธาตุทั้ง 5 ซึ่งมันเกิดเอง เป็นเองอยู่ในโลกนี้แล้ว ก่อนเราเกิดเมื่อ ดิน น้ำ ลม ไฟ อยู่ไหน วิญญาณก็มี

ทุกข์ ก็คือธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ วิญญาณ มันเปลี่ยนแปลง หรืออาการเปลี่ยนแปลง ของธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ (ทุกข์ ในความหมายว่า ทนยาก-ต้องทน)

คน คนก็คือธาตุทั้ง 5 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ วิญญาณ ที่มีธรรมชาติเปลี่ยนแปลง แปรปรวนอยู่ตลอดเวลาจนดับ

(ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป นอกนี้ไม่มี) อาการเปลี่ยนแปลง แปรปรวน นั่นเองเรียกว่า ทุกข์

ดังนั้น ธาตุ ก็มีลักษณะเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป สังขารา อนัตตา

ธรรม ก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ธรรมมา อนัตตา
ทุกข์ ก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป สังขารา ทุกขา
คน ก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป สังขารา อนัตตา

โลกคือทุกข์ ทุกข์ คือ โลก โลกไม่มีอะไรนอกจากทุกข์ หรืออีกบทหนึ่ง ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นตั้งอยู่ ทุกข์เท่านั้นดับไป นอกจากทุกข์แล้ว ไม่มีอะไรเกิด ไม่มีอะไรดับ

ธาตุถึงธรรมๆ ถึงทุกข์ ๆ ถึงคน ๆ ถึงธรรม.

การปฏิบัติธรรม

ถาม : ปฏิบัติธรรมเพื่อจะเอาอะไร

ตอบ : **ปฏิบัติธรรมคือปฏิบัติเพื่อไม่เอาอะไร** ปฏิบัติแล้วไม่ เอาอะไรจะปฏิบัติให้เป็นบ้าไปทำไม?

ตอบ : อ๋อ **ปฏิบัติเพื่อให้รู้ว่า อะไร ๆ ทุกสิ่งทุกอย่างก็เป็นตัวธรรมเกิดขึ้นตามธรรม เป็นไปตามธรรมหรือตามธรรมชาติอยู่แล้ว** แม้ตัวผู้ปฏิบัติเองก็เป็นตัวธรรมชาติเช่นนี้แล้วจะเอาอะไรได้ที่ไหนอีกแล้ว ผู้ต้องการเอากันเป็นตัว อวิชชาต่างหาก

(นี่ใครเป็นผู้ถาม? อวิชชา นั่นแหละถาม)

จงระวัง

เรามาอยู่ที่นี่หรือปฏิบัติธรรมก็คือ เรามาเฝ้าดูหรือสังเกตุสำรวจดูจิตของตนเองว่า มันเป็นอย่างไร มันต้องการอะไร? ต้องการเอาไปทำไม? อะไรทำให้เหงา? ทำให้อยาก? ทำให้คิดถึงบ้าน ทำให้ขี้เกียจหรือเกียจคร้าน อะไรหรือปราศจากอะไรใจจึงจะเป็นอิสระ? อิสระจากอะไร? ใครรู้สึกไม่อิสระ? ไม่อิสระเพราะมีอะไรกดดัน? เราต้องการอะไร? สุขสบายนั้น สบายเพราะอะไรทำให้สบาย? เป็นทุกข์ อะไรทำให้เกิดทุกข์? ยึดมั่นศึกษาวินัยทำไม ถือแล้วได้อะไร? ถือธรรมถืออย่างไร? ถือโดยไม่ถือนั้นอย่างไร? เวลานี้รู้สึกว่ารำคาญสิ่งใดเรื่องอะไร? ทำไมจึงต้องคิดถึง? คนอื่นว่า จะทำไม่ทำอะไร? ความดีมีความหมายอย่างไร? ความชั่วมีดีอย่างไร? ตัวเรานี้คือใคร? กำลังจะไปไหน? ถึงจุดสิ้นสุดที่ตรงไหน? วิญญาณจะเป็นอย่างไรต่อไป? กับลงอย่างไร?

ยุค ๒๕๐๐ โลกพากันหลงสร้างแต่วัตถุ แต่จิตใจไม่ธุระ ซึ่งแท้จริงจิตใจนั่นเอง จะเป็นผู้รักษาวัตถุที่สร้างขึ้นเมื่อจิตใจหลงก็จะทำลายวัตถุที่สร้างกัน ให้พินาศไป เมื่อพินาศลงหมดแล้ว ก็เริ่มสร้างกันอีกแล้วก็ทำลายอีก สลับกันไปเป็นยุคๆ จนกว่าจะถึงจุดสำนึกตัวได้ คือหันมาสนใจในทางจิตใจก็จะพบว่า ที่ทำๆ ไปนั้นเป็นความหลง เป็นเรื่องหลอกคนอื่น และหลอกตัวเองเพราะความเห็นแก่ตัว เมื่อคนฉลาดขึ้นรู้ว่า การช่วยคนอื่นก็เป็นเรื่องเห็นแก่ตัวนั่นเอง โลกก็จะค่อย ๆ สงบลง

จิตที่ตั้งไว้ผิดเป็นอันตรายอย่างยิ่งแก่มนุษย์เองจิตที่ตั้งไว้ผิดก็คือ จิตที่คิดผิด เมื่อคิดผิดเขาก็ทำผิด เมื่อทำผิดผลก็คือ ความวินาศที่ว่าเป็น อันตรายอย่างยิ่งแก่มนุษย์

ความรู้สึกและตัวผู้รู้ เช่นพอตาเห็นก็รู้สึกว่า นั่นเป็นผู้หญิง และตัวผู้รู้สึก คือ ฉันเห็นผู้หญิงนั้นสวยหรือขี้เหร่

ความจริง ตา หู จมูก

ความรู้ มิได้เกิดที่นั้น มันเกิดที่ใจ แต่ ตา หู จมูก มันเป็นที่รับที่กรอง มันเหมือนกะทะ เวลาเอาไฟหุงต้ม มันได้ความร้อนจากไฟอีกต่อหนึ่ง เหมือนกะทะรับจากไฟในเตา

ธรรมะ คือ สิ่งที่เป็นอยู่อย่างนั้นเอง สิ่งที่เป็นอยู่อย่างนั้นเองเป็นไปเอง ก็หมายถึงสิ่งทุกๆ สิ่งที่ปรากฏอยู่ในโลกที่เรารู้ เราเห็นที่เป็นรูปปรากฏ และสิ่งที่เป็นเพียงแต่มีชื่อ มองไม่เห็นด้วยตา เรียกกันว่า **รูปธรรม นามธรรม**

ให้ความเป็นธรรมต่อธรรม ให้ความยุติธรรมต่อธรรม ให้ความไม่เป็นธรรมแก่ธรรม **ผู้ฆ่าธรรม จิตที่ตั้งไว้ผิด เป็นผลร้ายยิ่งกว่าศัตรูคู่อาฆาต จะทำให้แก่ตนเสียอีก** ยิ่งปฏิบัติยิ่งไร้ผล คือปฏิบัติอย่างงมงาย ความงมงาย ของคนเจ้าปัญญา.

ประมาท

ท่านว่า**คนที่ประมาท เหมือนคนตายแล้ว** คำพูดที่ตรงกันข้ามกับประมาทก็คือคำว่า ระวัง คนที่ระวังก็คือมีสติ คนประมาทหรือไม่ระวัง หรือไม่มีสติ ย่อมเป็นผู้เสียงต่ออันตรายทั้งปวง มีอันตรายต่อชีวิตเป็นที่สุด ที่ท่านว่าคนประมาทเหมือนคนตายแล้ว คือหมายถึงตายต่อความดีและตาย ต่อชีวิตเป็นที่สุด

อีกประโยคที่ท่านว่า**อย่าเห็นทุกสิ่งเป็นของเล็กน้อย** นี่ก็คือเป็นคำเตือนไม่ประมาทเหมือนกัน ธรรมชาติของคนมีความกลัวตาย แต่เขาก็เข้าใจเรื่องความตายแคบมากที่สุด คือเข้าใจเพียงแต่ว่าชีวิตดับหรือหมด ลมหายใจในครั้งสุดท้ายเท่านั้น การที่ชีวิตหมดไปเสื่อมสิ้นไปทุกขณะจิตนั้นมองไม่เห็น ต่อเมื่อเขามองเห็นความจริงอันนี้ เขาจึงจะมองเห็นว่า ความประมาทคือความตายจริงๆ ประมาทตรงที่เขาละทิ้งปล่อยให้ชีวิตหมดไปสิ้นไปโดยไม่ทำอะไรหรือเปล่า

ท่านจึงกำชับไว้อีกประการหนึ่งว่า **การอยู่เฉยๆ ก็เป็นคนประมาท** ประมาทที่ปล่อยให้ชีวิตหมดสิ้นไปนั้นเอง หมดไปสิ้นไปก็คือตายไปทุกขณะ ที่จริงน่าเสียดายเวลาที่ตั้งไว้ นอนหลับเสียวันละหลายชั่วโมง เวลากลางคืนสำหรับพักผ่อนตามธรรมชาติ ถ้าไม่ต้องพักก็ยิ่งดีเพราะไม่เสียเวลา คนที่เอาเวลาพักผ่อนไปทำว่างๆ และหลับไม่ใช้เวลาพักผ่อนต้องพูดว่า ประมาทที่สุด พระพุทธองค์ว่าจงตื่นอยู่เสมอเถิด

หน้าที่พุทธบริษัทที่แท้จริง

๑. **การกราบไหว้บูชาพระรัตนตรัย** ธูปเทียนของหอมทุกเช้าเย็น
๒. การสวดร้องท่องบ่น หรือ**ทำวัตรสวดมนต์เช้าเย็น**
๓. การ**รักษาศีล ภาวนา นั่งสมาธิ นั่งกรรมฐาน เพื่อจิตสงบ**อย่างเดียว
๔. การ**ทำบุญให้ทานบริจาคทรัพย์**สร้างสิ่งก่อสร้างมากมายเพียงไรก็ดี

ทั้งหมดนี้ทำอยู่เสมอทำอยู่เป็นนิจ จนแก่เฒ่า ก็หาได้ชื่อว่าเคารพนับถือศาสนาที่ถูกแท้จริงไม่**อาจจะได้ผลเพียงแต่ทำให้จิตสงบระงับปิติอิ่มเอิบใจเป็นครั้งคราว** เพราะยังเป็นวิธีการที่ไม่ได้พิจารณากำจัดกิเลสตัณหาให้เบาบาง จนทำให้ความโลภ โกรธ หลง ให้เบาบางจนจิตใจสงบระงับเยือกเย็นหมดความกังวลอย่างอื่นๆได้ไม่ จนกว่าผู้นั้น**จะกราบไหว้บูชาพระพุทธรูปพร้อมกับความระลึกถึงพระคุณของพระพุทธองค์ เพราะ ได้ศึกษาจนเห็นแจ้งรู้จริง จนพระคุณนั้นเข้าถึงใจรู้สึกว่าธรรมะคำสั่งสอนของพระองค์เป็นของจริงนำไปทำตามแล้วเกิดผลเป็นการแก้ทุกข์ได้ ทำให้จิตใจสงบเย็นได้ และไม่ถือว่า พระพุทธรูปนั้นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ช่วยทำให้บันดาลให้ตนได้รับสุข ได้ลาภ ได้ผล ได้อยู่เย็นเป็นสุข เพราะพระพุทธรูปช่วยได้อันเป็นการเข้าใจไม่ถูก**

การสวดร้องท่องบ่น ทำวัตรสวดมนต์ก็ทำไปพร้อมกับรู้ความหมายของคำสวด ระลึกถึงความจริงตามบทสวด สวดเพื่อกันลืม เพื่อเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจให้ระลึกถึงสิ่งที่ควรทำตามและสิ่งที่ควรละ ให้คำสวด พร้อมกับความหมายนั้นด้วยเป็นเครื่องระลึกให้มีสติอยู่เสมอ

นิพพาน

นิพพานเป็นจุดปลายทางของชีวิตทุกชีวิต ผู้ใดพูดว่ายังไม่ต้องการนิพพาน ผู้นั้นปฏิเสธพุทธศาสนา หรือไม่ก็ไปหลงบูชานิพพานว่าเป็นสถาบันอะไรอย่างหนึ่งที่คนได้โดยยาก ยกขึ้นไว้เป็นของสูงเหลือวิสัยที่ปุถุชนคนธรรมดาจะเอื้อมถึง ถ้าใครขืนกล่าวถึงบ่อยๆ หรือปรารถนานิพพาน กลับเห็นว่า เป็นคนอวดอุตริ ใฝ่ฝันเกิดญาณ แล้วก็พากันเลิกสนใจ หารู้ไม่ว่า พุทธศาสนาถ้าเลิกพูดถึงนิพพาน ก็ไม่มีความหมายอะไรหรือต่างอะไรกับศาสนาอื่น

บุคคลที่เข้ามาสู่ศาสนา ก็ประสงค์จะหาความไม่มีทุกข์ให้แก่ตนอยู่ไป เรียนไปเพื่อให้ความไม่มีทุกข์เพิ่มขึ้นๆ จนกว่าจะหมดทุกข์ ในขณะศึกษา ค้นคว้าหาทางเพื่อความไม่มีทุกข์ ก็ทำประโยชน์ แก่เพื่อนสัตว์ด้วยกันไปพลางๆ เป็นการสะสมความไม่มีทุกข์ **ความไม่ทุกข์ถึงที่สุด หรือหมดทุกข์ก็คือ นิพพาน การที่ทำไป อยู่ไปนานๆ เข้ากลับกลัวทุกข์มันจะหมด ก็แปลว่า เขาเดินออกนอกแนวทางการสิ้นทุกข์ หมดทุกข์เสียแล้ว** กลัวทุกข์หมด กลัวนิพพานหมด กลัวนิพพานก็คือ กลัวศาสนา

สุขทุกข์....ตัวตน

เวลาเกิดความไม่พอใจ ไม่ชอบใจขึ้นในขณะใดนั้น ในขณะนั้นเราสบายใจไหม สนุกไหม ทุกคนคงตอบว่าไม่สนุก ไม่ใช่ไม่สนุกเลย แต่กลับได้รับความรู้สึกว่าทุกข์

เวลาเราอยากได้อะไรขึ้นมา เช่น อยากได้สิ่งของหรืออยากไปเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ หายหิว เพราะกำลังหิวกระหายอยู่ เรารู้สึกมีความสบายใจ รู้สึกสนุกหรือ

เวลาเราอยากจะไป เราดี อยากจะไป เรางาม อยากจะให้คนเขารัก รู้สึกว่า พ่อ แม่ คู่รักมักชักจะไม่เป็นธุระเอาใจใส่เราอย่างนี้เรารู้สึกสบายใจไหม รู้สึกสนุกไหม

ความไม่สนุก ไม่สบายนี่นั่นเอง เรียกว่า ทุกข์หรือความความทุกข์ **การศึกษา ธรรมะ ก็เพื่อเอาไว้เป็นเครื่องกัน ไม่ให้ทุกข์มันเกิดขึ้นหรือเอาไว้เป็นเครื่องแก้ทุกข์**

เราทุกข์ ไม่สบายใจ เพราะหิวข้าว กระหายน้ำ เราป้องกันหรือแก้ได้แล้ว เพราะเรามีร่างกาย ที่ว่าเป็นต้องบำรุงหล่อเลี้ยงด้วยอาหาร เพราะเรามีรูป มีกายนี้เสียแล้ว เราจะเอาไปทำลายเสียก็ไม่ได้หรือไม่อยากทำลาย เพราะยังเสียดาย ก็จำเป็นต้องบำรุงเลี้ยงดูมันไป

แต่สิ่งอื่นๆ นอกจากกายเรานี้ เราจึงยังไม่มีทุกข์เพราะสิ่งเหล่านั้นถ้าเราเกิดอยากได้ และไปมี ไปได้เข้า สิ่งนั้นก็จะให้ความพอใจแก่เรา ในขณะที่มี ที่ได้มา แล้วสิ่งนั้นก็จะก่อทุกข์แก่เราต่อไป เพราะสิ่งเหล่านั้นที่มีมา มันมากลายหรือแปรสภาพเป็นเรา เป็นของเราเป็นส่วนหนึ่งของตัวเราไปแล้ว ทุกข์ก็เกิดเพิ่มขึ้น

ความต้องการเครื่องป้องกัน หรือแก้ทุกข์ก็ยิ่งเป็นมากขึ้นเพราะตัวเรามันโตขึ้น หรือพ่วงไปเป็นพวงใหญ่ขึ้น มันเกิดเนื้อที่หรือความ กว้างรับทุกข์มากขึ้น

เช่นการมีผัว มีเมีย ผัวก็รู้สึกว่าเมียเป็นของตัว ความทุกข์ของเมียก็รู้สึกว่าผัวเป็นของตัว เวลามีความทุกข์ของผัวเกิดขึ้น เมียก็มีส่วนรับด้วย เพราะเนื้อที่ความกว้างความใหญ่ของตัวกว้างขึ้นเพราะลากของผัวไปด้วย ถ้ารักกันมาก ความทุกข์ก็มากตาม เพราะถ้าผัวรักเมียมากๆ ความรัก กว้างออกไปจนถึง พี่ น้อง พ่อ แม่ ญาติของเมียด้วย ยิ่งกว่านั้นยังรักกระทั่ง เครื่องใช้ไม้สอย พัสดุทุกๆ อย่างของเมียหรือของรักของเมียเขา

คนสมัยก่อน

คนแต่ก่อน ท่านมีธรรมประจำใจอยู่ตลอดเวลา เราจึงได้ยินท่านมักจะพูด**เวลากิน**ว่า **"กินวันนี้ขี้วันพรุ่ง"** หรือ **"กินเพื่อเลี้ยงพอกเน่า"** ท่านจึงไม่มีพิธีรีตรอง เลือกเฟ้นในเรื่องการกินมากนัก มีอะไรก็กินไปพออิ่มท้อง อย่างมากก็เลือกชนิดที่มีประโยชน์ ไม่ให้โทษแก่ร่างกาย

เวลาท่านจะนุ่งห่ม ท่านก็มักรำพึงหรือรำพันออกมาว่า **"เครื่องพอกเน่า"** หมายความว่า ผ้านุ่งห่มเป็นเพียงเครื่องห่อหุ้มร่างกายอันรอวันตาย เพื่อกันร้อน กันหนาว กันความอาย ไม่พิถีพิถันในเรื่องสวย เรื่องงาม เช่นสมัยนี้ จึงไม่ทำให้ท่านมีทุกข์ เพราะเครื่องพอกเน่า

เช่นนี้จึงนับว่าจิตใจท่านเป็นสมาธิอยู่ตามธรรมชาติ มีมรณานุสติ พิจารณากายานุสติเป็นประจำ มีจิตแนบแน่นอยู่ในพระรัตนตรัย การนึกถึงวัด ถึงพระ ถึงการบุญ การกุศล การให้ทาน รักษาศีล ความสุข สงบอบอุ่น ไปด้วยเมตตาธรรมจึงไม่คืนคลาย บาปจึงไม่เข้าใกล้

คนสมัยนี้

เวลาจะกิน คงจะไม่เคยคิดเสียเลยว่า จะกินเพื่ออะไร (ตรงกันข้าม กับคนสมัยก่อน) **จะกินให้อร่อย** บางครั้งถึงกับพูดว่า **กินไม่อร่อยจะกินมันทำไม** ต้องกินสด ๆ ร้อน ๆ กินเย็น ๆ จากตู้เย็น ประกอบด้วยสีสัน สวยงาม บรรจุในภาชนะที่สวยงาม วางบนโต๊ะที่สวยงาม จึงกลายเป็นว่า กินเพื่ออร่อยและกินงาม เรียกว่า กินดี **ความจริงเป็นการกินเพื่อบาป เพื่อทุกข์แท้**

เวลา**จะนุ่งห่ม ก็เพ่งแต่จะเอางาม** เอาอวด เลือกเนื้อดี สีสด ตัด ได้รูป กะทัดรัดอึดอัด ยังตัดรัดรูป อวดก้น อวดขา ล่อกามา อึดอัด ร้อนระอุทั้งคนแต่งคนดู เช่นนี้ จิตใจก็นึกถึงความจริง ความดี ความถูก ไม่พบลุ่มหลงอยู่แต่ของเทียม ของปลอม ของเก๊ จิตใจก็กลายเป็นจิตใจเทียม ปลอม เก๊ไปด้วย โลภ โกรธ หลง ก็ครอบงำ ก็เลยพากัน เดินทางบ่ายหน้าไปสู่อบาย มหาวิบากเรื่อยไป

พัฒนา

พัฒนา ภาษาบาลีแปลว่า **รก คือมากขึ้น หนาขึ้น ยุ่งเหยิงมากขึ้น** เช่น หญ้ารก ขยะรก รกตา ที่ว่า**การพัฒนาหมู่บ้านนั้นตำบลนี้ ก็หมายความว่า สร้างสิ่งที่ยังไม่มี ให้มี มากขึ้น**

อัตตา–ตัวตน

ความรู้สึกที่ต่างกันของคนสองประเภทในเรื่องตน

ประเภทหนึ่งมีความรู้สึกตลอดเวลาว่า **รูปร่างกายหรือขันธ์ 5 นี้ เป็นตนคือตัวของตน** ความคิดของเขาก็คิดแต่ในเรื่องที่ว่า จะทำอย่างไร เราคือตนนี้จึงจะได้อยู่ ได้ดี ได้เด่น ได้มีชื่อ มีเสียง มีเกียรติ ได้ร่ำรวย ได้สุข สนุกสบาย แล้วก็คิดทำ พยายามแต่ในเรื่องตัวตนเนื้อหนังนี้อยู่ตลอดเวลา เวลาทั้งหมดใช้ไปในทางแสวงหาสะสมสิ่งของ เพื่อตนเพื่อของตน อยู่จนไม่มีเวลาที่จะคิดอะไรอื่น

อีกพวกหนึ่งที่ได้สนใจศึกษาในทางจิตใจ หรือในทางธรรมมา พอจะมองเห็น แม้เพียงเลือนลางว่า **สิ่งที่เรียกว่าตนหรือเนื้อหนังตัวเรานี้ มันไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงแน่นอนเป็นตัวตน**

ศีลธรรมต้องกลับมา

สันดานคนไทย นับวันแต่จะเลวทราม หยาบกระด้าง อำมหิตดุร้าย ขาดความ เมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจ แตกสามัคคี เห็นแก่ตัว เพราะไปรับเอาสิ่งแสลงทั้งหลายภายนอก อันขัดกับขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของคนไทยซึ่งมีมาแต่เก่าก่อน ยิ่งนานวันก็ยิ่งเร่งเร้า ยั่วยุหนักมือ ขึ้นทุกวัน **สิ่งเหล่านี้คือ หนังชั่ว หนังสือชั่ว สถานหย่อนใจชั่วต่างๆ** ความสำคัญผิดข้อแรกที่เป็นสิ่งขัดขวางทำให้คนเข้าไม่ถึงธรรม ก็คือ ความสำคัญผิดว่ามีตัวตน

ศีลธรรมไม่กลับมา โลกาวินาศ

มนุษย์โลกรู้จักผิดชอบชั่วดีเพราะมีศาสนาและศีลธรรมเป็นเครื่องยึดถือปัจจุบัน ชาวโลกเลิกยึดถือศีลธรรมเปลี่ยนเป็นมายึดถือวัตถุแทน โลกจึงใกล้ความยุคเข็ญพินาศเข้าไปทุกที ท่านลองนำความเห็นนี้ไปพิจารณาเถิด เราพิจารณาเห็นเป็นเช่นนั้น

พหุลีกตา

การปฏิบัติต้องทำให้มาก เจริญให้มาก ทำให้มาก เจริญให้มาก ก็คือ ทำความสงบให้มาก คิดให้มาก ฟังให้มาก อ่านให้มาก คิดตาม พิจารณาตาม ตรึกตรอง ค้นคว้า ไม่หยุดหย่อน หยุดจากทำสงบ ก็ต้องจับงานทางกายต่อไป จนหมดวันหมดคืน

น่าคิด

งมงาย กลัวบาป อยากได้บุญ แต่เป็นคนดีไม่ทำชั่วเพราะกลัวบาป ฉลาดรู้จักธรรมะลึกซึ้ง แต่ทำชั่ว ทุจริต ก่อความเดือดร้อน

พระแท้

พระพุทธองค์ทรงสอนสาวกว่า **จงประกาศพรหมจรรย์ หรือบรรยายธรรมให้ ไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะในที่สุด พร้อมด้วยอรรถ และพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง** บัดนี้พวกเรา ทั้งพ้นแล้ว จากบ่วงของมาร ของเทวดา และมนุษย์

แต่สาวกสมัยปัจจุบันบางคนแสดงธรรมเอากิเลสข่มกิเลส โดยขู่ข่มตะคอก

ดาบนั้นคืนสนอง

ธรรมะเป็นดาบสองคม ถ้าประพฤติธรรมทุจริต คมดาบก็หันเข้าหาตัว แล้วเชือดเฉือนตัว ถ้าประพฤติธรรมสุจริต คมดาบก็หันออก เชือดเฉือนกิเลส

เจียระไน

เราจะสร้างรัศมีให้มีขึ้นในเนื้อเพชรไม่ได้ นอกจากทำให้รัศมีที่มีอยู่แล้วให้ออกมาด้วยการทำสิ่งเคลือบหุ้มออก

การแก้ไขความทุกข์ยาก เดือดร้อนของสังคมมนุษย์ให้เข้าสู่ความสุขสงบ ไม่ใช่มุ่งเข้าแก้ไขที่ตัวบุคคลหรือจิตใจของเขา โดยพร่ำชี้แจง สั่งสอนเท่านั้น แต่ต้องแก้ทั้งสองทาง คือ แก้ตรงสิ่งที่ทำให้เขาต้องทุกข์ยาก เดือดร้อนนั้นด้วยไปพร้อมกัน

แพทย์กาย–แพทย์ใจ

แพทย์รักษาโรคทางกายที่เป็นแพทย์ที่เสียสละความสุข เงินทองที่ดีตายลง คนจะเสียใจ เสียดายเป็นอย่างยิ่ง แต่ถ้าแพทย์ทางใจหรือทางธรรมตายลง อาจจะมีคนแสดงความเสียใจน้อยกว่า เพราะเขามองไม่ออกว่า ใจนั้นสำคัญกว่ากายหลายร้อยหลายพันเท่า

รักจนหลง

ความรักชนิดที่เป็นอันตรายผู้ได้รับนั่น คือความรักชนิดที่เป็นความ หลงและโง่เขลาของพ่อแม่ ที่ลืมตัวจนลูกต้องเสียคน เมื่อลูกเสียคนแล้ว ความรักนั้นก็จะกลับมาเป็นพิษ เป็นทุกข์แก่พ่อแม่อีก นี้คือกรรม คือเกิดจากการกระทำของตนเอง กรรมคืออวิชชา อวิชชาก็คือกรรม **"ระวังความรักชนิดที่ทำให้ตาบอด"**

ท่านจะเป็นอย่างไหน

โอ ! หลายท่านหลายคนที่ข้าพเจ้ารักและหวังดี ท่านต้องคิดบ่อย ๆ คิดทุก ๆ วัน และถามตัวเองทุกวันว่า **ชีวิตคืออะไร** ถ้าท่านกำลังทุกข์ กำลังโกรธ กำลังโมโหอยู่ น้อยใจเสียใจอยู่ ก็จงเข้าใจเถิดว่า เวลานั้นความยึดถือตัว ความเห็นแก่ตัวพอกพูน อยู่ในจิตในใจ ท่านถึงขีดสูงอย่างน่ากลัว น่าอันตรายที่สุด นั่นเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความตกต่ำของจิตใจท่าน

ผู้ใดสร้างตนไม่แสดงถึงความร่ำรวย โอ่อ่า ฟุ้งเฟ้อ เจ้าของสิ่งที่ตนมี จะทำให้เจ้าของภาคภูมิใจ มีความสุข เป็นคนดี มีคนรักใคร่ ต่างพลอย ยินดี มีความสุขด้วย คนเหล่านั้นมีธรรมอยู่ในใจ

แต่คนอีกจำพวกหนึ่งที่มีอยู่มากในยุคนี้ **จะมองอย่างชนิดอิจฉา มองอย่างมุ่งร้าย คิดทำลาย แย่งชิง ลักขโมย** นับว่าเราสร้างจุดเพ่งเล็งแก่สังคมขึ้นแล้ว

เพราะเหตุนี้ บุคคลบางคณะ บางกลุ่ม ที่คิดเห็น มองเห็นความจริงในเรื่องนี้ จึงคิดที่จะกระจายกำลังทรัพย์ที่เกิดพอกพูนเป็นจุด ๆ นี้ออกไป สู่ส่วนล่างเพื่อหวังความสงบสุขแก่สังคม สังคมจะได้ไม่มีการเบียดเบียนกัน โดยยังคงลักษณะอาการตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใดมีเจตนาดีแก่สังคมในวงกว้าง จะไม่มองผลประโยชน์ของตนที่มีเกินกว่าจะออกเผื่อแผ่เจือจาน เพื่อความสงบ

ถือศาสนา

คนที่เข้าหาศาสนาโดยมากมักจะเป็นคนกลัวตายและอยากเกิด กลัวตายเพราะกลัวพลัดพรากจากของรักของเจริญใจ อยากเกิดเพราะอยากจะได้มาเสวยสิ่งที่รักที่เจริญใจต่อไปอีก แต่แท้จริงพระพุทธเจ้าสอนให้เข้าใจเรื่องชีวิตนี้คืออะไร เพื่ออะไร

ตัวไกล...ใจใกล้หรือไกล

ถึงแม้เราจะอยู่ในวัด อยู่ในที่สงบสงัด แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติอัน ชวนสงบ แต่สิ่งที่เรียกว่าเครื่องลวงตาลองใจ คือ สี แสง เสียง ของวัตถุ ทั้งหลายก็ยังตามมาล่อหลอก อยู่อีกไม่น้อย ทำให้จิตใจเราคอยแต่จะหันเห วิ่งตามเครื่องล่อหลอกเหล่านั้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องสดับรับฟังสิ่งที่เป็นธรรมะอยู่ทุกเช้า ทุกเย็น เพื่อเป็นเครื่องแก้ เครื่องกระตุ้นคืนหรือ ฉุดดึง ให้จิตใจหันกลับมาสู่ความจริง คือ ธรรมะ มิฉะนั้นแล้วก็คงจะเตลิดออกไปสู่ห้วงลึกลงไปทุกที

คำทำนายโหรเถื่อนดูที่ดวงใจคนไม่ใช่ดูที่ดวงดาว

ความโง่เขลา (อวิชชา) ทำให้มนุษย์เห็นผิดเป็นถูก คือสร้างสิ่งยั่วยุชวนเพลิน สนุกสนานในทางรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ให้ดกดื่นเข้มดียิ่ง ๆ ขึ้น แล้วก็เกิดการแข่งแย่งวัตถุชวนเพลินเหล่านั้น จนตัวตาย แล้วก็ยังไม่รู้สึกตัว การแก้ไขของเราก็กลายเป็นเรื่อง แสดงความโง่ยิ่งขึ้น คือ**ใช้น้ำโคลนที่สกปรกเข้มข้นล้างน้ำโคลนที่เปื้อนอยู่เพียงบาง ๆ โลกจึงยิ่งสกปรกมาก หนาด้วยความสกปรกยิ่งขึ้น** เมื่อมึนเมาจนถึงขีดเขาก็จะจุด ไฟเผาตัวเองเป็นเครื่องแก้ แล้วก็พากันตายกันทั้งโลก

ตัวไทยใจอเมริกา

ชาวอเมริกันมีรายได้สำหรับกรรมกรธรรมดาอย่างต่ำที่สุดวันละประมาณ 6 ดอลล่าร์เท่ากับเงินไทยอย่างต่ำ 120 บาท กรรมกรคนไทยในเมือง เฉลี่ยคนวันละ 10 บาท ต่ำกว่าชาวอเมริกัน 12 เท่า แต่คนไทยกำลังฝึกส่วนเงินให้ใช้จ่าย สนุกสนานแบบอเมริกัน คือ ดูหนังแบบอเมริกัน , นุ่งห่มแบบอเมริกัน, เต้นรำแบบอเมริกัน , ดื่มกินแบบอเมริกัน, ฝึกหัดร่วมประเวณีแบบอเมริกัน, จูบกอดแบบอเมริกัน, อ่านหนังสือลามกแบบอเมริกัน , เรารับวัฒนธรรมแบบอเมริกัน , อะไร ๆ ก็แบบอเมริกัน

ใครทำลายศาสนา

หัวหน้าใหญ่ที่เป็นผู้ทำลายศาสนาก็ไม่ใช่ใครอื่น สิ่งนั้นก็คือรัฐบาลนั่นเอง มีเหตุผล ที่จะชี้ให้เห็นได้ชัด ๆ ก็จะพิจารณากันลงไปเป็นชั้น ๆ คือคำว่า**ศาสนาซึ่งแปลว่า คำสั่งสอน** ก็คำสั่งสอนนี้ มีไว้สั่งสอนใคร ก็ตอบได้ว่า สั่งสอนคน จะเอาไปสั่งสอนสัตว์ สุนัข แมวไม่ได้ ที่นี้คนที่จะรับคำสั่งสอนนั้นคนที่ไหน ก็ตอบว่าคือคนไทย คนไทยที่ไหน ก็คนไทยในประเทศไทย ของรัฐบาลไทย เพราะศาสนานั้นไม่ได้หมายเอา โบสถ์ วิหาร คัมภีร์ ตำรา พระไตรปิฎกทั้งหลาย เพราะถ้ามีแต่ของเหล่านั้นไม่มีคนแล้ว จะเอาสิ่งเหล่านั้นไปสอนใคร ตลอดจนคนโกนผมนุ่งเหลืองก็ไม่มีประโยชน์ ถ้าไม่มีประชาชนคนไหนรับคำสั่งสอน ฉะนั้นตัวศาสนาก็คือตัวตนนั่นเอง การสอนศาสนานั้นสอนทำไม ก็สอนให้คนไทยนั่นเองให้เป็นคนดีทำดี เมื่อเขาทำดีตามศาสนาสอนคนไทย พลเมืองไทยก็เป็นคนดี เมื่อเขาเป็นคนดี ศาสนาก็มีขึ้น ดีขึ้น เมื่อเขาเป็นคน ไม่ดี ศาสนาก็ดีหรือมีอยู่ไม่ได้

ทำไมจึงว่า รัฐบาลทำลายศาสนา ก็เพราะรัฐบาลสร้างหรือทำให้เกิดสิ่งที่ทำให้พลเมืองเสียคนหรือเป็นคนชั่ว ทำให้ศาสนาในตัวคนไทยหมดไป รัฐบาลสร้างหรือทำอะไรให้เกิดสิ่งที่ทำให้เกิดความเสีย ความชั่วแก่คนไทยนั้นก็คือ การค้าน้ำสุราเสพติด การตั้งส่งเสริมการพนัน การมีซ่องหญิงชั่วโสเภณี การให้เปิดสถานไนท์คลับ สถานอาบอบนวด ภาพยนต์ชั่ว หนังสือชั่ว ให้การศึกษาไปในทางชั่วทางผิด ทำลายขนบธรรมเนียมประเพณี บ้านเมืองเต็มไปด้วยอบายมุข หรือสิ่งล่อให้คนลงนรก บ้านเมืองก็เป็นเมืองนรก แล้วศาสนาก็หมดไป ร่อยหรอไป ถูกทำลายไปโดยอัตโนมัติ

ความอยาก...

สัจธรรมที่พระพุทธเจ้าออกค้นหาด้วยการย่อมเอาชีวิตเข้าแลก ก็คือ อยากรู้ว่า ทำไมใจเรานี้มันจึงมีกิเลส คือความอยาก อยากที่ว่าคือ อยากที่เกิดขึ้นทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รวมทั้งอยากรู้อยากเรียน อะไรต่ออะไร คือสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว รู้แล้วทำไมจึง อยากอวด อยากให้เพื่อนรู้ ยิ่งกว่านั้น ยังอยากให้เขาว่าตัวดี และกลัวเพื่อนจะว่าไม่ดี ถ้าจะทำอะไร ถ้าตัวไม่มีส่วนจะดีจะเด่นก็ไม่อยากจะแสดง

เพื่อใคร..?

การทำงานเสียสละให้ศาสนานั้นไม่ได้เสียสละให้ใคร หรือเจาะจงแก่ผู้ใดผู้หนึ่ง และไม่ให้เป็นการทำเพื่อใช้หนี้ หรือสนองคุณแก่ผู้มีคุณ แม้แก่พระพุทธเจ้า **แต่เป็นการทำให้แก่ ธรรม หรือธรรมชาติ แก่โลกเป็นสากล แต่แล้วผลสุดท้าย ผู้ทำกันเองเป็นผู้ได้รับ** คือในขณะที่ทำก็เป็นการชำระสะสางความเกียจคร้าน ความเห็นแก่ตัว กลัวตาย ผู้ที่เข้าใจเรื่องการเสียสละดีและถูกต้องแล้วย่อมจะเข้าใจได้ตลอดว่า การเสียสละทำอะไรเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือเพื่อสากลโลก หรือเมตตาไม่มีขอบเขตแล้ว ทำการเสียสละที่ไหน แก่ใคร ก็ย่อมจะมีผลแก่ทุกๆ คน รวมทั้งผู้มีพระคุณโดยตรงแก่ตัวเองมาแล้วด้วย ถ้าคิดในวงแคบว่า ใครทำคุณแก่ตัวแล้วก็จะต้องทำสนองคุณแก่คนนั้นโดยตรง นั้นกลับเป็นเรื่อง ทำเพื่อ เห็นแก่ตัวอีก เพราะการทำเช่นนั้นเพื่อจะให้คนที่ทำคุณแก่ตนชอบใจ จะได้ช่วยเหลือตนอีกในภายหลัง ตัวเองตกอยู่ในที่ลำบากเขาจะได้ช่วย หรือจะมีสิ่งบันดลบันดาลให้ตนได้พ้นจากความทุกข์ยากลำบากนั้น เหมือนกับตัวอย่างในนิทานสำหรับเด็กๆ

ฉะนั้นที่เรียกว่าการทำความดีเพื่อความดีนั้นก็คือทำการเสียสละทำออกไปให้ผลดีนั้น ไปเป็นประโยชน์แก่คนอื่น สิ่งอื่น ตนเองนั้นก็ได้ผลตอบแทนทุกครั้งที่ทำ คือได้ความอิ่มใจ ปิติ ได้ความว่างความไม่ได้ ไม่มี ไม่เป็นอะไร

นี่คือความหมายของคำว่า การทำงานคือการปฏิบัติธรรม เป็นการได้สิ่งที่ดีสุด คือความเป็นอิสระจากกิเลสเครื่องผูกมัดโดยทางใจ คือประโยชน์ทางวัตถุนั้นเขาได้ประโยชน์โดยทางใจ ส่วนนั้นตนได้หรือไม่ได้

การทำลายป่า

๑. ด้วยการขุดเอาหิน เพื่อตีเป็นหินโรยถนนขาย
๒. ด้วยการขุดเอาดิน ไปขายสำหรับถมพื้นที่
๓. ด้วยการตัดไม้ทุกชนิดเอาไปทำฟืนเผาอิฐ ขุดเอาตอด้วย
๔. ด้วยการตัดไม้สักเอาไปขายเพื่อแกะสลัก ตัดตอด้วย
๕. ด้วยการตัดต้นไม้เผาถ่าน
๖. ตัดต้นไม้ทุกประเภทไม้ไผ่สำหรับทำรั้ว จักสาน
๗. ตัดต้นไม้ที่งอกขึ้นจากตอเดิม ขนาดด้ามมีดสำหรับทำกระทู้รั้วต้นกล้า รั้วสวนผัก เผาเล่นสนุก ๆ มือ และเพื่อไปเดินสะดวกสำหรับไปหาผึ้งบ้าง ตะกวด แลน ไล่เหล่า ยิงนก

ผัสสะ

มนุษย์ในโลกทั้งหมดเดือดร้อนทุกข์ยาก เพราะมีเหตุเพียงสิ่งเดียวคือ ผัสสะ หรือ การกระทบ ซึ่งทำให้เกิดเวทนา (รสอร่อย) เพราะรสอร่อยนี่เองจึงต้องหาอีก แล้วก็อร่อยอีก ๆ ไม่มีที่สุด และไม่มีปริมาณพอ ใครๆ ก็ไม่พอ เลยเป็นพอไม่มี

พิษร้าย

ลูกรักปานดวงใจพ่อ ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า **เงิน คือ งูพิษ** นั้นมีความหมายอย่างลึกซึ้ง ลูกจงพิจารณาจงหนัก

พ่อเห็นจริงตามที่พระพุทธองค์ทรงตรัสมานานแล้ว **และทรัพย์สมบัติที่พ่อหาไว้ ก็เป็นเหมือนยาพิษ แม้พ่อจะวางมือ เพิกเฉยต่อมันมานานแล้ว กลิ่นไอของยาพิษเหล่านั้นที่มียังเปื้อนมือ เปื้อนเท้าของพ่อมาแต่ก่อน มันก็ยังคายพิษแก่พ่อไม่รู้จักจืดจางถึงบัดนี้ ลูกอย่าประมาทเลย เงินคือยาพิษ สมบัติคือยาพิษแน่**

เมื่อเงินเป็นงูพิษก็ต้องพยายามฆ่าให้มันตาย คือ ใช้มันให้หมดไปด้วยการทำให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

เครื่องประเล้าประโลม
ของปุถุชน คือพวกสุรายาเมา
ของพระอริยะเจ้า คือ
การสนทนาธรรมกันด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ความรู้ สติ ปัญญา เป็นคำพูดที่พูดไปด้วยกันทุกครั้งของผู้ชำนาญงาน งานทุกชนิดไม่ได้สำเร็จด้วยความรู้รายเดียวในโลกนี้ แต่สำเร็จด้วยการใช้ สติและปัญญาเข้าประกอบเสมอ

สื่อภาพยนตร์

ภาพยนต์เรื่องผี ๆ สาง ๆ เป็นเรื่องสร้างความขี้ขลาดตาขาว อ่อนแอให้แก่พลเมือง

ภาพยนต์เรื่องฆ่า ยิง ฟันแทง แก้แค้น ล้างโคตร สร้างความพยาบาท จองเวร โกรธแค้น เป็นตัวอย่างให้เกิดการฆ่า การฟัน การจี้ การปล้นสะดมต่อสิ่งที่ผิด ๆ

ภาพยนต์เรื่องรัก แสดงการกอดจูบลูบคลำ เกี่ยวกอด นุ่งน้อย ห่มน้อย ทำให้ปลุกเซ็กส์ให้ตื่น แล้วเกิดกามารมณ์ในทางเพศ แล้วอาชญากรรมทางข่มขืนกระทำชำเราฆ่าปิดปาก (ยาคุมกำเนิด)

Nics สู่มรณะ

ปริมาณชาวโลกที่เป็นโรคจิตหรือโรคประสาทเพิ่มขึ้นทุกวัน ๆ เปอร์เซ็นต์สูงขึ้น ยิ่งเปอร์เซ็นต์สูงขึ้น ความทุกข์ยากเดือดร้อนก็ยิ่งสูงขึ้นตาม ความเดือดร้อน คือ ต้องสร้างโรงพยาบาลโรคจิตการผลิตวัตถุอุปกรณ์ส่งเสริมให้โรคประสาทก็ยิ่งเพิ่ม นี่เป็นเรื่องราวของโลก คือจะเพิ่ม ขึ้นจนโลกแตก พินาศ (โลก แปลว่า แตก แตกแน่)

ฉะนั้น **การเร่งการพัฒนาทุกอย่าง จึงเป็นการเร่งรัด เพื่อให้โลกถึงจุดจบเร็วยิ่งขึ้น** ไม่ว่าการเร่งรัดอะไร **ถ้าต้องการให้โลกสงบจะต้องหยุด ไม่ใช่การก้าว** เวลาก้าวไป ๆ เราต้องการจะหยุดนิ่ง เราก็ต้องหยุดกัน เราวิ่งอยู่ เดินอยู่ เคลื่อนไหวอยู่ ถ้าเรารู้สึกเหนื่อยอยู่ เราก็ต้องหยุดพัก จึงจะหายเหนื่อย

เรากำลังแบกของหนักอยู่ เราต้องการจะให้เบา เพราะกำลังทนไม่ไหว ก็ต้องหยุดเพิ่มหรือเก็บของที่แบกอยู่ลงเสียบ้าง ไม่ใช่เก็บเอาของขึ้นแบกเพิ่ม.

โยนิโสมนสิการ

ถ้าธรรมะเข้าถึงจิตใจที่ที่เรียกว่า "ถึงธรรมแล้ว" ก็จะเกิดการสำนึกถึงพุทธคุณ คือ คุณของพระพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้ง จนทนอยู่ไม่ได้ที่จะไม่คิดจะสนองตอบแทนพระคุณของท่าน เหมือนเรารู้สึกอยากจะตอบแทนบุญคุณ ของผู้ให้อะไรๆ แก่เรา เพื่อเป็นการสนองตอบ ถ้าไม่ได้ชดใช้ บุญคุณนั้นก็ค้างใจอยู่ ยิ่งมองเห็นพระคุณของพระบรมศาสดา อย่างลึกซึ้งสูงสุด ชนิดถึงใจแล้ว ความดิ้นรนที่จะสนองตอบมันจึงยิ่งใหญ่สุดประมาณ นั่งก็ไม่สบาย นอนก็ไม่สบาย (ไม่ใช่เป็นทุกข์) เป็นสุขใจจนอยู่ไม่ได้ ปลื้มใจจนอยู่ไม่ได้

ฉะนั้นการทำการงานอะไรตามที่พระองค์สั่ง มันจึงเกิด ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ทุ่มเทจนสุดจิต สุดใจ สุดประมาณ แม้จะน้อมนึกถึงพระคุณในรูปใดก็ตาม คือน้อมนึก ไปในรูปของบุคลาธิษฐาน เช่น วาดมโนภาพเป็นพระพุทธเจ้ายืนอยู่หรือนั่งหรือนอน เรียกให้เราเข้าไปหา เพื่อจะทรงใช้ให้ทำงาน เราจะรู้สึกอย่างไร

หรือในแง่ธรรมาธิษฐาน เราได้รับธรรมะที่ซึ้งใจ มองเห็นว่าธรรมะนี้ทำให้เรา ปลดเปลื้องทุกข์ออกจากใจเราได้จนเราเป็นสุขสงบอย่างนี้เป็นต้น

เมื่อพวกเราได้เข้าถึงธรรมเช่นนี้แล้ว ก็จำเป็นอะไรเล่าที่จะต้องรอคอยว่า จะมีใครมาพูด มาชวน มาให้กำลังใจ ทำเพื่อใคร ทำที่ไหน อย่างไรอีก สิ่งใดเป็นประโยชน์ เราก็ลงมือทำทันที จะได้ผลมากน้อย ดี ไม่ดีอย่างไรไม่ต้องคอยดู เพราะเจตนานั้นได้ทุ่มเทลงไปหมดแล้ว จะหมด จะเปลือง จะฉิบหาย หมดเนื้อตัวเหลือแต่ผ้าพันกายผืนเดียว อดบ้าง กินบ้าง จะถูกด่า ถูกว่า ถูกติเตียนแช่งด่าอย่างไรก็ไม่เป็นของที่จะต้องนำเอามาเป็นทุกข์ จะ

เหน็ดเหนื่อยเพียงไรก็ไม่เป็นไร ถ้าจะหยุดจะพักผ่อนก็เพื่อเป็นการเตรียมที่จะทำงานในคราวต่อไป ไม่ใช่เรื่องขี้เกียจ ท้อถอย ขาดกำลังใจเลย

อุปสรรคหรืออยากดูอยากเห็นนัก ฉันจะฟันฝ่าไปจนสุดสามารถ ไม่ท้อถอยจนสิ้นชีวิต เอาชีวิตเป็นเครื่องอุทิศ

พระพุทธองค์ทรงสั่งไว้ว่า ขอให้ช่วยกันเปิดหู เปิดตา เปิดใจแก่เพื่อนสัตว์ (พระองค์ก็ถือว่าพระองค์เป็นสัตว์เหมือนกัน)

ที่ย้ำนักหนาก็คือ **สัพพะทานัง ธัมมะทานัง ชินาติ**

การให้ธรรมชำนะ การให้ทั้งปวง ดังนี้

การทำงานสนองคุณ ก็คือ ทำงานเพื่องานหรือเพื่อธรรม ถ้ามีเราทำ และมีปัญหาขึ้นมาว่า เราหละจะได้อะไร ถ้าเราหมายถึงเนื้อหนัง เราก็ได้ความเสียสละ ได้ความเพียร ได้อดกลั้นอดทน ได้ชำนิชำนาญ ได้ความเรียบร้อย งดงามของงาน

ถ้าจะว่า ทางนามธรรม ก็ได้ความปล่อยความว่าง, ความไม่ได้, ไม่เอา, ไม่เป็น, ได้ความว่าง ความว่างได้กลับไปสู่ดิน น้ำ ลม ไฟ ตามสภาพเดิมคือ ธรรม หรือ ธรรมชาติ

บูชาคุณพระพุทธ

เมื่อมีผู้ใดแสดงบุญคุณต่อเรา จะด้วยวิธีใดก็ตาม จะเป็นการเอื้อเฟื้อให้สิ่งของ เครื่องกิน เครื่องใช้ ที่ตนชอบ ตนพอใจก็ดี ได้ให้ความช่วยเหลือธุรกิจการงาน ช่วยให้การงานนั้นสำเร็จลงด้วยดีด้วย ความพอใจก็ดี ได้ให้คำแนะนำชี้แจง สั่งสอนให้ได้พบสิ่งที่ควรที่ชอบ ทำให้จิตใจชื่นบาน แจ่มใส ได้ความสุขสงบก็ดีเหล่านี้ ทุกคนย่อมจะพอใจ รู้สึกสำนึกในบุญคุณ ตลอดจนรู้สึกว่าเป็นหนี้บุญคุณแก่ผู้นั้น นึกถึงครั้งใด ก็ทำให้จิตใจสบายเป็นสุข อยากจะตอบแทนบุญคุณนั้น ๆ อยู่ตลอดเวลา ไม่รู้จักลืมบุญคุณ เห็นว่าเป็นของสำคัญแก่ชีวิตจิตใจด้วยแล้ว เราก็จะยิ่ง รู้สำนึกถึงความอันนั้นยิ่ง ๆ ขึ้น เช่น เราได้ยินได้ฟังคำสั่งคำสอนจากพระ **พระท่านสั่งสอนให้รู้จักบุญบาป ผิดชอบชั่วดี จะทำให้ชีวิตได้พบ ความสุข** ได้เดินตามคำสั่งสอนนั้น จนทำให้เราเป็นคนดี ไม่ตกลงไปในที่ชั่วที่เลว จนได้รับความทุกข์ยากลำบากจนตลอดชีวิต ลักษณะอาการความรู้สึกเช่นนี้ เราเรียกว่า **“ บุญ ”**

ตามปกติท่านเคยคิดบ้างไหมในโลกนี้ ใครเป็นผู้มีบุญคุณสูงสุดแก่เรา หาที่เปรียบไม่ได้ ทำให้ไม่รู้จักลืม นึกเคารพนับถืออยู่ตลอดเวลา ถึงขนาด ต้องกราบไหว้บูชาอยู่ทุกค่ำเช้าเข้านอน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัดในวาแล้วก็จะยิ่งเป็นผู้นึกน้อมเข้าถึงพระคุณอันนี้อยู่ตลอดเวลา จึงต้องกราบไหว้ ท่องบ่น ภาวนารำพันถึงพระคุณของท่านอยู่ทุกค่ำเช้า เข้านอน ตื่นนอน อยู่เป็นประจำ ทุกท่านก็คงนึกออกแล้ว ท่านผู้นั้นก็คือ พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา

ฉะนั้นในวันสำคัญเช่นวันวิสาขบูชานี้ ควรจะเป็นวันที่จะต้องเข้าถึงพระคุณ คือ พุทธคุณอย่างยิ่ง อย่างสูงสุด ฉะนั้นเราจึงควรจะพร้อม เพรียงกันกระทำความระลึกถึงพระองค์ให้ได้ ให้ถึง

ทุก ๆ คน ทุกวิถีทาง ทั้งอามิสบูชา และปฏิบัติบูชา ช่วยชักจูงชาวบ้าน เพื่อนฝูงที่ยังอ่อน ยังไม่เข้าถึงพระคุณที่ลึกซึ้ง แท้จริงให้ได้มาร่วมไม้ร่วมมือกันทำการบูชาระลึกถึง พระคุณของพระพุทธเจ้าจงพร้อมเพรียงกันเถิด เราไม่ได้ทำกันชนิดเป็นประเพณี จึงมีเครื่องประเล้าประโลมใจเข้ามาเกี่ยวข้องนานแล้ว มาปีนี้ ๒๕๑๘ เรามาตั้งต้นกันใหม่อีกเถิด

ศาสนาหรือคือยาเสพติด

ลักษณะของการเสพ ๆ อย่างไร เสพแล้วติดอะไร ติดอย่างไร ลักษณะของการติด ติดแล้วได้ดีอะไร ถ้าเสีย ๆ อย่างไร

เสพอย่างอื่น เช่น **เสพวัตถุอื่น ๆ เสพสุรา เสพเมถุน เสพพุทธ ศาสนา มีสอง ลักษณะคือ**

๑. **เป็นยาเสพติด**

๒. **เป็นยาเสพติดแล้วหลุด** แล้วแต่เราจะมีสติปัญญารู้จักวิธีเสพ

การที่เรามีปัญญา เพียงแต่ไปเห็นเขาปอกมะพร้าวลอกเอาเปลือกชั้นนอกออก เจอเอากะลาแข็ง ๆ เขาก็เบนหน้าหนี ว่า "แล้วกันคนนี้โง่ ปลอกเอาอะไรก็ไม่รู้ ไม่เห็นกินได้ " เช่นนี้ ใครโง่กันแน่

ก็เปรียบเหมือน **คนโดยมาก ที่มองดูวัด เห็นเจดีย์ โบสถ์ วิหาร ไม่เคยสนใจ ฟัง อ่าน คิด ค้นธรรมะเลย ก็ติเตียนเอาว่า สิ่งเหล่านี้เกะกะ หนักแผ่นดินไว้ทำไม นั่นก็คือไปมองแต่เปลือก แกะกะลามะพร้าว ซึ่งไม่มีเวลาจะได้ลิ้มรสน้ำหวาน และกะทิจาก เนื้อมะพร้าวเลย** ยิ่งกว่านั้นยังลืมไปว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นเครื่องมือที่บรรพบุรุษของตน สร้างไว้แท้ ๆ ก็ เลยเป็นการด่าโคตรของตนเองของชาติ ตลอดจนพระมหากษัตริย์ของตนไปด้วย

ดังมีตัวท่านอาจารย์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์คนหนึ่งไปเห็นเขาทำพิธีงานศพ พระสวดมนต์ ก็มาพูดว่าพุทธศาสนาเป็นเรื่องของคนตาย การเมืองเป็นเรื่องของคนเป็น ซึ่งเป็นความเห็นผิดตรงข้าม คือลืมนึกไปว่า **การเมืองนั้นแหละ คือ เรื่องของคนตาย การเมือง เราเปลี่ยนแปลงมา ๔๓ ปี (พ.ศ.2475) ทำให้คนตายทุกปี**

ศาสนาทุกศาสนาสอนให้รู้ธรรมะ แต่คนต้องรู้จักปรับธรรมะเข้าหาตัว และรู้จักเลือกเฟ้นเอาไปใช้ เช่นมะพร้าวคนรู้แต่เปลือกก็เอาเปลือกไปใช้และใช้ได้ คนรู้จักแต่กะลาก็เอากะลาไปใช้ ก็ใช้ได้แล้วแต่ สติปัญญา คนปัญญาดีก็ได้กินทั้งน้ำ ทั้งเนื้อ แถมยังเอาเปลือก เอากะลาไปใช้ได้ทั้งหมด

ต้องรู้ว่า ธรรมะนั้นอะไร เลยอธิบายความหมายให้ฟังเสียเลยนี้หรือยาเสพติด

ถึงธรรม...ไม่ถึงธรรม

ในสมัยเมื่อเรากำลังเคร่งหรือดูดดื่มอยู่อารมณ์ธรรม เพราะถูกอาจารย์ควบคุม กรอกธรรมะเข้าอยู่ในใจเรื่อย ๆ เราจะรู้สึกมองเห็นสิ่งต่าง ๆ เรื่องราวต่าง ๆ เป็นสิ่งไม่น่าสนใจอะไรเลย เราจะรู้สึกเฉย ๆ เป็นการรู้เท่าในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แม้จะมีเรื่องราวต่าง ๆ ของบ้านเมือง ที่ชาวโลกเขากำลังตื่นเต้นสนใจกัน แตกตื่นกันไปดู ไปแล เราก็เฉย ๆ เป็นเหมือนคนผู้รู้เท่าเอากันเสียหมด นี่ถือว่าเป็นเพราะอารมณ์ถูกกดดันไว้ สติก็ยังพอระลึก กันที่จะไม่ตื่นตา ตื่นใจในอะไร

ทุกคนที่สนใจปฏิบัติธรรม ก็จะเป็นเช่นนั้นอยู่พักหนึ่ง ถ้าต่อมาภายหลัง ถ้าเราเข้าไปยุ่ง หรือสนใจกับสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เราก็จะค่อยๆ เลือน จากความกดดันของธรรมะ หรือจิต

ค่อยคลายจากความจริงของธรรม มาเป็นสนใจจากสิ่งเป็นมายาทั้งหลายคือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส แต่ในผัสสะทั้ง 6 นี้ไม่มี อะไรจะสำคัญ และมีโทษต่อผู้ปฏิบัติ ยิ่งกว่า อวิชชา สัมผัส คือ ตัวอย่างเช่น **เกียรติ** หรือ เราเรียกว่า **สัมผัสทางใจ** ผู้ที่ตกอยู่ในอารมณ์ เกียรติ นี้แล้ว เขาจะไม่มีสติ รู้ตัวทัน หรือรำลึกทันในเหตุการณ์แวดล้อมตัวเขา นานๆ ไปเขาก็จะลืมตัวที่เป็นธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ก็จะเกิดเป็นตัวตนจริง ๆ ขึ้น เพราะอวิชชาแต่ก่อนเขาไม่ตกอยู่ในภาวะเช่นนี้เต่เดี๋ยวนี้เขาตกอยู่ในภาวะจำยอมต่อกิเลสหรืออวิชชา ตัวอย่างเช่น ขณะนี้เราบางคนได้ตกไปอยู่ในอารมณ์ร่วมกับเหตุการณ์บ้านเมืองที่กำลังผันผวน คืนไปสู่ทางความสงบเรียบร้อยบ้าง เราก็พลอยตื่นเต้นดีใจไปด้วยกับการ ที่คนไทยได้รับเกียรติในทางต่าง ๆ แม้แต่การชกมวยชนะ การจับผู้ร้ายสำคัญได้ การขับไล่เยาวชนผู้ก่อการให้แตกหนีเข้าป่าเข้ารกไป ตลอดจนการแต่งงานอันยิ่งใหญ่เป็นต้น ถ้าจิตใจใครเป็นเช่นนั้น คือหลงไปสู่ระดับนั้นแล้ว เขาอาจจะหันมาเพ่งมองพวกเดียวกัน บางพวกที่เขายังมีสติ ยังมีอารมณ์ธรรมกดดันไว้อยู่ ไม่ เออ ออ ร่วมอารมณ์กับเขาว่าเป็นคนเอาใจออกห่าง ไม่เข้าเพื่อนเข้าฝูง แม้คนเหล่านั้นจะพูดอย่างไร เขาก็จะหาว่า เป็นคนอื่นไป แม้แต่คนใกล้ชิด ร่วมทุกข์ร่วมสุขมาด้วยกัน เขาอาจสงสัยว่าจะเป็นศัตรูผู้ทำลาย

ฉะนั้นชาวพุทธจำต้องเข้าให้ถึงความจริงในเรื่องอวิชชาสัมผัสหรือโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือคำว่าเกียรติ **เกียรติหรืออวิชชานี้มันเข้าแทรกซึมอยู่ในทุกที่ทุกแห่งทั้งที่เป็นจิตและวัตถุ** พวกวัตถุก็เช่น เครื่องใช้สอย เครื่องแต่งกาย จึงขนานนามผู้แต่งตัวดีงามว่า เป็นผู้มีเกียรติ, คนใช้ของดี เช่น รถยนต์คันโตๆ ราคาแพง ว่า เป็นคนมีเกียรติ, คนอยู่บ้านโตๆ กินอาหารแพงๆ ว่าเป็นคนมีเกียรติ, คนซื้อของใช้

แปลกๆ ใหม่ๆ แม้ของนั้นๆ จะไม่สู้จำเป็นเขาก็ยังนับถือว่า มีเกียรติ.

ฉะนั้น มนุษย์เลว ๆ แต่แต่งตัวดีจึงมากลายเป็นคนดี เป็นสุภาพบุรุษ เรื่องเช่นนี้มิได้เป็นแต่เฉพาะคนเป็นคน ๆ ไป แต่อาจเป็นได้ถึงระดับชาติทีเดียว ฉะนั้นโลกนี้จึงเต็มไปด้วยวิกฤตการณ์

ปัญหาที่ควรวินิจฉัย

๑. การโฆษณาหรือบอกแก่คนอื่นว่า อาจารย์ของตนที่ตนเคารพนับถือ และเชื่อว่าเป็นพระอริยบุคคล เช่น เป็นพระโสดาบัน พระสกิทาคามี อะไรก็ตาม โดยเจตนาบริสุทธิ์ จะผิดธรรมะหรือไม่ จะโกหกหรือมายาหรือไม่

๒. ตัวเองแน่ใจว่าวิธีปฏิบัติที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่ จะเป็นโดยเพราะว่าคนอื่นบอกหรือ ตนมองเห็นเองก็ตาม ว่า มีวิธีนี้วิธีเดียวเท่านั้นที่จะทำให้ตนเห็นธรรม บรรลุธรรมเป็นอริยบุคคล เช่นนี้จะเป็นโทษหรือจะบาปหรือไม่ ผิดศีลหรือไม่

๓. การใช้วิธีหรืออุบายที่จะช่วยชีวิตสัตว์ให้รอดตาย ตามแบบที่มีอยู่ในคัมภีร์หรือ เล่าต่อ ๆ กันมาว่า มีพระองค์หนึ่ง ได้เห็นนกหรือสัตว์จำพวกนก จิกกลืนกินเครื่องแต่งตัวหรือเพชร ที่ผู้ร้ายทำตกแล้ว เจ้าของตามมาสงสัยจึงถามพระที่เห็นนกจิกเพชรนั้นกลืน พระเกรงจะต้องพูดจริงว่า ได้เห็นนกจิกกลืนเพชร ควรพูดโกหก จึงคิดวิธี หรืออุบาย ย้ายจากที่เห็นไปยืนที่ใหม่ แล้วบอกว่ายืนอยู่ตรงนี้ไม่เห็น หรือเห็นเขา ไล่จับผู้ร้าย ตัวเห็นผู้ร้ายหลบซ่อนอยู่ จะบอกว่าเห็นเข้าเกรงผู้ร้ายจะถูกจับ จึงใช้อุบายย้ายที่เห็นแล้วบอกว่า อยู่ตรงนี้ ไม่เห็น เช่นนี้จะผิดศีล ผิดธรรมหรือไม่ ควรจะทำอย่างไรดี

๔. ที่ว่า**เอาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอย่างไร ทำไมคนจึงต้องการที่พึ่ง เขากลัวอะไร**

คนวัด

เมื่ออุทิศตัวเพื่องานของสาธุชน หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในด้านศีลธรรมแล้ว เมื่อไปทำตัวหรือแสดงตัวในสังคมนั่นนี่อยู่เสมอแล้วมันจะ เอาเวลาที่ไหนมาพอสำหรับ คิดสำหรับทำงานที่จะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ให้เข้าใจชีวิตของตนเอง

เมื่อไปปรากฏตัวใน งานทำบุญ งานศพ งานพิธีต่าง ๆ มันก็ได้แต่คนรู้จัก ได้เกียรติชนิดบาง หน้าบาน ลืมตัว หวังจะได้คนมาเผาศพตัวเองมาก ๆ เพื่ออวดคนหรือดีใจอยู่ในหีบศพทั้ง ๆ ที่ไม่มี ลมหายใจ

การตัดสินใจเข้ามาอยู่วัดเป็นการแสดงว่า**จะปลีกตัวออกจากสังคมเพื่อ ความสุข สงบทางใจ ถึงมีลมหายใจก็เหมือนตายแล้ว หน้าที่นั้นมุ่งหน้าแต่ศึกษา ภาวนา คิดค้นพิจารณาถึงชีวิต วิญญาณประกอบกิจการ งานกุศลแต่ในวัด** ใครจะทำอะไรที่ไหน วุ่นวายอย่างไร พยายามที่สุดที่จะตัดออก ไม่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวข้องก็ให้ได้ประโยชน์ในทางจิตใจ ในทางลดตัวตน ลดกิเลส

ลูกเมียทำให้เสียชาติเกิด

ท่านผู้มีอายุถึง ๙๑ ปี ท่านหนึ่ง เป็นข้าราชการรุ่นเก่า เมื่อปลดเกษียณอายุแล้ว ก็ตั้งหน้าตั้งตาเข้าวัดประพฤติปฏิบัติเคร่งครัดอยู่ในศีลในธรรมเป็นเวลาตั้งแต่ปลดเกษียณเป็นต้นมา ก็ไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี

ตามเรื่องของศาสนา หรือเรื่องของชีวิต **การประพฤติปฏิบัติตลอดเวลานั้นเป็นการตระเตรียมฝึกฝนกายใจ** แต่โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือจิต ถ้าเปรียบกับการอยู่ในโลกเพื่อเตรียมตัวป้องกันศัตรู การปฏิบัติตัวก็คือการซักซ้อมเพลงอาวุธ หัดยิงปืน ฟันดาบเอาไว้ใช้ป้องกันตัวเวลาศัตรูจู่โจมเข้ามาทำร้าย เวลาจะใช้ป้องกันตัวจริง ๆ ก็ชั่วเวลาไม่กี่นาที เท่านั้น คือเวลาตัดสินใจ กดไกปืนออกไปหรือยกดาบขึ้นฟันลงไปเพื่อให้ศัตรูพินาศ ไม่เข้าถึงตัวเราได้ฉันใด ก็ดีการปฏิบัติธรรมตลอดเวลาหลายปีของท่านผู้ใด ก็เป็นการเตรียมฝึกจิตที่จะเอามาใช้ชั่วขณะที่จิตจะดับออกจากร่าง ชั่วเวลา 1-2 วินาทีเท่านั้น ถ้าสติอยู่กับตัว น้อมนึกอะไรได้ที่เตรียมไว้ทันท่วงที ผู้นั้นก็รอดพ้นจากทุกข์ได้ตามขั้นตามชั้นที่มีไว้ หมายความว่าจะเอาเวลาเพียง 1 วินาทีเท่านั้นทำสติดับจิต แต่ก่อนเวลานั้นจะมาถึง จึงต้องจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีเวลาเตรียมตัว คืออยู่โดยลำพังอย่างสงบ เพื่อเตรียมจิตเตรียมใจ

แต่ถ้าอนาคตชายมีอายุดังที่ข้าพเจ้ายกมาเป็นตัวอย่างแต่ต้นข้าพเจ้า ได้ไปเห็นก่อนได้รู้เรื่องว่า ก่อนท่านจะดับจิต พวกลูกเมียของเขาไม่เข้าใจ เรื่องนี้เสียเลย ทั้ง ๆ ที่เขา เป็นคนวัดทั้งครอบครัวเป็นคนดีศรัทธาใน ศาสนา เรื่องการทำบุญให้ทาน **ข้าฯ เห็นเขาพากันห้อมล้อมคนที่จะตายเหมือนกับพากันเฝ้าวัตถุที่เขารักเขาพึงใจหวงแหนอย่างยิ่งยวด ข้าฯ ทราบว่า ผู้จะตายได้ขอร้องลูกเมียว่า**

อย่าส่งเขาไปโรงพยาบาล เขาขอตายอย่างสงบ ตายที่บ้าน เพราะต้องตายแน่ อายุก็มากแล้ว แต่ลูกเมียไม่ยอม เขาเสียดาย เขายังรัก ยังไม่อยากให้ตาย ยังมีหวัง คนแก่นั้นต้องถูกส่งไปยังโรงพยาบาล ตามความประสงค์ของผู้อยู่ แล้วเขาก็หมดความรู้สึกเพราะวิธีปฏิบัติตามหลักวิชาแพทย์ คือต่ออายุเพื่อให้ยังหายใจอยู่นาน ๆ

ข้าฯ ได้เห็นลูกเมียกำลังเฝ้าคนแก่อยู่ เขามีสีหน้าอย่างสบาย ๆ พากัน เฝ้าของรัก ของเขาที่เขาหวงแหน เขาพากันลูบ ๆ คลำ ทำสะอาด เช็ดตัว ให้น้ำ ป้อนอาหาร วุ่นอยู่ตลอดเวลา ข้าฯ ทราบว่าคนเจ็บอุตส่าห์ใช้เสียงที่แหบแห้ง แผ่วเบาอยู่แล้วประท้วงว่า **"โอ ลูกเอ๋ย ทำไมเจ้าจึงโง่ถึงอย่างนี้นา"** เขาก็หารู้สึกตัวและรู้เรื่องไม่ อนิจจา พ่อเขาคือ เนื้อหนัง

การนับถือศาสนาแบบไม่เข้าถึงจิตใจ ก็นับว่าเขาเข้าหาศาสนาเป็นแบบชิมลอง หรือแบบสมัครเล่นกันไป ทำบุญ ทำทานไป แสวงเกียรติ ชื่อเสียง เอาหน้าเป็นการชิมลอง สมัครเล่นไปวันหนึ่ง ๆ เขาไม่สนใจ จะเข้าใจเรื่องทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทางดับทุกข์ เรื่องสังสารวัฏฏ์ อันเป็นหัวใจของศาสนา หรือเรื่องของชีวิตโดยตรง

ทางพุทธศาสนา พระพุทธองค์สอนและทำให้ดู หัวใจที่สอนก่อนบทอื่น คือการเสียสละ แม้การบำเพ็ญบารมีก็ขึ้นต้นด้วยทาน ศีล พระองค์สอนไม่ให้เอาอะไร ให้เขาสบายด้วยไม่มีอะไร

แต่การสอนกันเป็นแบบเสียสละเพื่อแลกเปลี่ยน โดยอ้างว่าถ้าไม่มีอะไรแลกเปลี่ยน เขาจะไม่เข้าหาศาสนา การเอาคืนมาจึงเป็นสิ่งตอบแทนทางศาสนาไม่โดยวัตถุสิ่งของก็โดยเกียรติยศ ชื่อเสียง เขาเลยติดเกียรติ ติดชื่อ กระทั่งศพ เขาก็ถือเอามาเป็นเครื่องประกอบการหาเกียรติ ดังเรา จะเห็นได้ว่า การเชิญไปในงานพิธีศพ เขาอ้างกันว่า เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ตาย คือผู้ตายที่เน่า

หรือแห้งแข็งเป็นท่อนไม้ในโลงนั่นได้รับเกียรติ

ศพของผู้ตายซึ่งเขารักและเคารพ คือศพของท่านผู้ที่กล่าวมาแล้ว ก็จะต้องเป็นศพที่ได้รับเกียรติ คือจัดทำโดยลูกหลานอย่างสมเกียรติทุกอย่าง เช่นเป็นข้าราชการมียศ บรรดาศักดิ์ ก็ต้องถ่ายรูปแต่งเต็มยศตั้งหน้าหีบศพ เวลาเผาก็ต้องไฟหลวง เกียรติ ยศ ศักดิ์ ที่คนทั้งหลายเข้าใจ และลูกหลาน กำลังหน้าทน โดยรับเกียรติแทนศพ (แต่ไม่รู้ตัว) ก็ต้อนรับขับสู้แขกเหรื่อเพื่อรับเอาเกียรติแทนคนตาย นี่เป็นเรื่องน่าอนาถาในความโง่เง่า งมงาย ทำสืบ ๆ กันมาจน กลายเป็นธรรมเนียม ยิ่งกว่านั้น ลูกหลานยังถือว่า ได้จัดศพสนองคุณท่านผู้ใหญ่ของตนอย่าง รับเกียรติเคารพสูงสุดแล้ว แต่ความจริง ตามหลักความจริงของศาสนา เขาเหล่านั้นเป็นบุคคล ทรยศร้ายกาจ เขาพากันปล้นเอาวิญญาณของพ่อ เขาที่กำลังจะรวบรวมหอบหิ้วเอาสิ่งที่ได้สะสมไว้ทั้งชาตินี้ ไปจากพ่อของเขาอย่างโหดร้ายทารุณที่สุด จนกระทั่งคนเจ็บรู้ขอไว้ วิญญาณเขาก็ไม่ยอมให้

นี่คือผลของการ เข้าใจผิด คิดว่าเนื้อหนังนี้คือคน ผลของการเข้าใจผิดว่า คนก็คือจิต จิตก็คือคน อันเป็นการเกิดมาเสียชาติเกิด เสียเวลาเข้าหาศาสนา ถือศาสนา ทำบุญทำทานหมดทรัพย์ไปเป็นกันมาก แต่ก็เป็นสิ่งไร้ความหมาย

งานการศึกษา

๑. กระทรวงศึกษาควรจะจัดนิทรรศการ การศึกษาตั้งแต่สมัย ร.๖ อันมีเจ้าพระยาพระเสด็จฯ ต่อมาก็เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัศดินฯ) เป็นรัฐมนตรี เป็นลำดับมาจนถึงปัจจุบันนี้ เปรียบเทียบกันดูความแตกต่าง หลาย ๆ แง่ เพื่อศึกษาพิจารณา ดูทั้งข้างดีข้างเสีย หรือบวก ลบ

๒. ควรเชิญนักศึกษาที่สนใจในธรรมะ มาบรรยายถึงข้อคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสมัยก่อน กับใหม่ในความรู้สึกของเขาต่อระบบการศึกษา

นัก...นักการเมือง

ถ้าจะมีใครนึกสงสัยขึ้นมาว่า นักการเมืองนั้นเขามีงานอะไรทำ คนที่ได้ยินคำถามนี้ต่างก็คงจะคิดว่า ผู้ถามนี้โง่จริง ๆ ถามขึ้นมาได้ นักการเมืองก็ทำงานให้แก่นักการเมืองละสิ ก็ชื่อก็บอกอยู่ชัด ๆ อยู่แล้วว่า นักการเมือง

คำว่า "นัก" ใคร ๆ ก็รู้ "นักเรียน" ก็เรียนหนังสือศึกษาหาวิชาความรู้ใส่ตัว "นักมวย" ก็มีหน้าที่ต่อยมวย "นักการพนัน"ก็ชอบเล่นไพ่ "นักเลงเจ้าชู้" ก็ชอบผู้หญิง "นักเลงเหล้า" ก็ชอบดื่มสุรา นักอื่นอีกมาก **นักอะไรก็ทำสิ่งนั้นบ่อย ๆ เป็นประจำ แต่ ถ้าทำบ่อยเป็นประจำจนติด จนพาให้ตนเสียหาย เสียชื่อ เขาก็เรียกว่า "คนขี้"** เช่น ขี้เมา ขี้เหล้า ขี้เล่น ขี้ฝิ่น ขี้ยา ขี้อื่นๆ อีกแยะ การใช้คำว่า "ขี้" นำหน้าแล้ว มันก็หมดค่าของความเป็นคน คือเป็นคนไม่มีค่าความเป็นคน เพราะ "ขี้" นั้นก็รู้อยู่แล้ว จะกลับมาใส่จานกินเข้าไปอีกนั้นทำไม่ได้

ประเด็นที่ต้องการจะพูดในที่นี้คือนักต่าง ๆ ไม่ถึงกับลดต่ำลงไปจนถึง ขี้ เพราะขี้การเมืองยังไม่มีใครเคยพูด มีแต่สนใจสมัครเป็นผู้แทนบ่อย ๆ จะสมัครได้หรือไม่ได้เขาก็เรียกว่า เล่นการเมือง หรือบางทีก็ถึงขนาดเรียกว่า เมาการเมือง หรือเมาเล่นการเมือง ถ้าอย่างนี้ก็อนุโลมเรียกว่า "นัก" ได้เหมือนกัน แต่จะถึงกับเรียกว่า "นักเลงการเมือง" หรือไม่ทราบ แต่คงยังไม่ถึงกับเรียกว่า "ขี้เล่นการเมือง" กระมัง วิจารณ์มาเสียการจนลืมประเด็น สำคัญที่อยากจะรู้คือ **เขาเป็นนักการเมืองเขามีอะไรทำ ถามอย่างนี้ทุกคนก็คงตอบว่าเขาก็ทำงานของ บ้านเมือง**

งานของบ้านเมือง คือทำอะไร ทำที่ไหน ก็ทำในสภาผู้แทนราษฎร นะสิ พระที่นั่งอนันตสมาคมอย่างไร ก็นั่นมันเป็นที่นักการเมืองเขาไปนั่งประชุมถกเถียง ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะทำให้สังคม เจริญรุ่งเรือง สงบเรียบร้อย เอ! ชักสงสัยเสียแล้ว ก็ในสภานั้นมันนักเลงการเมืองทั้งนั้น เห็นเขาพูดต่อรองกัน มันคล้ายกับการเล่นการพนันเสียแล้วนี่ ผลของการต่อรองกันมันก็จะเอาตำแหน่ง ก็หมายถึงอัตราเงินเดือนด้วย มันเล่นพนันเอาเงินกันต่างหาก เรื่องราวที่ถกเถียงกันมันก็ขึ้นอยู่กับเรื่องเงิน ๆ กันทั้งนั้นเป็นตัวปัญหา มันไม่ใช้ การเมืองนี่ เช่น การพนันเงินอย่างนี้ก็เอาเงินแลกเงิน เงินที่ผันไปสู่ราษฎรก็เงินของราษฎร ทำเพื่อความมั่นคงของตัวเอง จะได้กินเงินเดือนกันไปนาน ๆ ลองคิดดูเถิดไม่ใช่เรื่องการพนันหรือเงินแลกเงินอย่างไร เช่น หาเสียง ซื้อเสียงตลอด จนนายทุนก็ใช้เงินลงทุน ราษฎรหาเงินเฉลี่ยแล้ว เดือนหนึ่งไม่ถึง ๕๐๐ แต่เงินเดือนผู้แทนวันละ ๕๐๐ เวลาไปเยี่ยมราษฎรดูงานยังได้พิเศษอีก

ถ้าเขาจะเห็นแก่ประเทศชาติจริงเขาก็ต้องยอมเสียสละ

อยากให้เป็นเช่นนี้ไหม

ถ้ายังมีศาสนา ศีลธรรม ประเพณีดีงาม คนก็มีกตัญญูกตเวที

การมีบ้านเลี้ยงคนแก่ ทำให้ลูกหลานเขาขาดผู้อบรม สั่งสอนศีลธรรมในบ้าน ลูกหลาน ไม่ได้แสดงความกตัญญูกตเวที ถ้าลูกหลานเหลือขอ คนแก่ ก็ไปพึ่งพระ อยู่วัดอบรมจิตใจให้สงบ พระได้ทำหน้าที่

โรงเรียนเด็กตาบอดไม่ต้องมี ถ้าสังคมมีศีลธรรมดี เด็กตาบอดก็มีน้อย ถึงมีบ้าง ก็ไม่อดอยาก ญาติ พี่ น้อง ลูกหลานเลี้ยงหรือไปขอทานได้ คนใจบุญเลี้ยง หรือเอาไปอยู่วัดกับพระก็ได้ พระได้ทำหน้าที่

โรงเรียนเด็กกำพร้าไม่ต้องมี ถ้าสังคมไม่เปิดให้มีการสำส่อนในทางกาม ถ้ามี ชาวบ้านเขาเอาไปเลี้ยงและไม่เดือดร้อน ถ้าศีลธรรมยังดี แต่ก่อนลูกกำพร้าไม่เคยมี เพราะชาวบ้านเขารับเอาไปเป็นลูกจริง

โรงพยาบาลโรคประสาทไม่ต้องมี ถ้าศีลธรรม ศาสนายังดี ถ้ามี พระท่านเป็นหมอเสียเอง ทำให้พระได้บำเพ็ญประโยชน์ โรคประสาทมีมากเพราะปัจจัยให้เกิดมีมาก

คุก ตารางไม่ต้องมี ถ้าส่งเสริมศีลธรรมให้ก้าวหน้า ลองไปดูจังหวัด แม่ฮ่องสอน อ.แม่สะเรียง ที่ความเจริญแผนใหม่ยังไม่ก้าวหน้า ขี้คุก ก็มีน้อย การลักขโมยมีน้อย ประชาชนอยู่อย่างสงบเรียบร้อยมีความสุข

ลดอบายมุขอย่างเดียว วิกฤตการณ์ของบ้านเมืองจะลดลงอย่างฮวบฮาบไปสู่สันติสุข ตำรวจเลวไม่มี คุกตารางไม่ต้องมี ก็ถึงยุคพระศรีอริยเมตไตรย

ข้อควรคิด

ท่านที่เคารพ

ผมความเห็นของผมเองว่า วัฒนธรรมของอินเดียดี ๆ เขามีมาก่อน พุทธกาลแล้วก็มาก **วัฒนธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นเองทางจิตใจของมนุษย์ที่มีธรรมชาติอยากรู้อยากดีเป็นต้นทุน** แล้วต่างก็คิดออกว่าอะไรเป็นอย่างไร อะไรควรอย่างไร ดีอย่างไร แล้วก็พากันบัญญัติขึ้น นิยมประพฤติ ปฏิบัติตามกันจนกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า **ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศีลธรรม วัฒนธรรม** ฉะนั้นเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว จึงมีบางคน พอเข้าหาและได้ฟังพระพุทธองค์พูดก็เข้าใจได้ง่าย

อีกประการหนึ่งผมคิดว่ามนุษย์ในสมัยนั้น **สิ่งที่เรียกว่า อหิงสาศีลห้า** หรือสรุปแล้ว ก็คือ อหิงสานั่นเอง **เขามีประจำใจอยู่แล้ว** เรื่องราวของ ชีวิตก็ไม่สลับซับซ้อน เช่นสมัยปัจจุบัน เพราะไม่มีวัตถุเครื่องล่อ วิจิตร วิตถารมากนัก จิตใจของมนุษย์ว่างโปร่งเบาสบาย มีโอกาส คิดค้น รำพึง โน้มน้าวเข้าสู่ทางในได้ง่าย ฉะนั้นเขาจึงบรรลุธรรมง่าย และการตรัสหรือ รับสั่งว่า จงเป็นภิกษุเถิด จึงรับสั่งออกไปได้ง่าย พระองค์ซักถามอะไรแก่ใครแล้ว ได้รับตอบ 2-3 ประโยค พระองค์ก็ทรงมองเห็นใจเขาเหล่านั้นโปร่งเหมือนใช้กล้องจุลทัศน์

คนสมัยนี้รู้ธรรมถึงธรรมได้ยาก เพราะเริ่มต้นก็ต้องถือวินัย ๒๒๗ ลืมนึกไปว่าการ ถือคือการลงไปในเรือข้ามฟาก ตัวตนเริ่มเกิดขึ้นมาพร้อมในวันอุปสมบท กูมีศีลถือถึง ๒๒๗ นี่คือ ความเหนือกว่ามนุษย์ธรรมดา กูเป็นพระ (พระ-วิเศษ) กูเป็นเหนือมนุษย์ธรรมดา เป็นผู้วิเศษ เพียงประการนี้ก็เริ่มปิดบังความจริงหรือเป็นด่านกักกันด่านแรกที่มั่นคงแข็งแรงพอเอาการทีเดียว นักบวชสมัยนี้เลยต้องมานั่งพิจารณาด่านสองด่านนี้โดยไม่รู้สึกตัวอยู่ตลอดชีวิตก็มี เพราะเข้าใจว่าสิ่ง 2 ประการนี้ และเป็นที่ยึดถือเพื่อให้เข้าถึงหรือ

บรรลุ จึงทำการรักษาเพื่อให้บริสุทธิ์ คือ ถืออย่าง วิเศษยิ่งขึ้น ๆ จนบรรลุคือ การบรรลุนิพพานนั้นต้องพาเอาความดีวิเศษไปด้วย

ผมเชื่อว่า ขี้เมาดื่มทุกวัน แต่ศีลข้ออื่นยังดี ความเมตตาสงสาร มีมาก เช่น การเสียสละช่วยคน ไม่เห็นแก่ตัวมีมากกว่า คนรักษาศีล ๕-๘ อย่างเคร่งครัดนั้น คนพวกขี้เมา นี่เป็นนักกินด้วย จะเป็นนักเสพผักหรือเสพเนื้อก็ได้ วานนี้เองเพิ่งจะรู้ว่ามีบุคคลชนิดที่เขาเรียกว่า พระพุทธเจ้ามาโปรด พรุ่งนี้เขาก็ไปฟังกับคนอื่นบ้าง ทั้ง ๆ ที่ตัวยังมีกลิ่นสุรา เขาก็บรรลุธรรมได้ ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ไม่ค่อยเอามาคิดนึก

แต่เดิมเขาพูดกันว่า **ศีล สมาธิ ปัญญา** แต่อาจารย์**พุทธทาสว่า** กลับกันเสีย เป็น **ปัญญา ศีล สมาธิ** เป็นการพูดกลับกันกับของเดิมเขา **ของเดิมเขาว่า ถือศีลให้เคร่ง พยายามทำสมาธิไปเกิดปัญญามันจะเกิดเอง** แต่คนสมัยนี้พอแนะนำให้รักษาศีลเขาก็จะถามว่า รักษามีการรักษาทำไม

ฉะนั้นพอลงนั่งเรือแล้ว แทนที่จะรีบถ่อพาย กลับไปแสวงหาทางจะทำให้เรือนั้นงดงาม จะทาสีอย่างไร ทาเซลแลค ขัดมันง่วนอยู่ สุดท้ายก็ลืมขึ้นบกหรือ นึกได้ว่าจะขึ้นบก แต่ว่าจะทำอย่างไร จึงจะแบกเอาเรือขึ้นไปด้วย

ความคิดของคนเดินไปข้างหน้า

แต่อายุของเขาเดินถอยหลัง

ความคิดหวังรออยู่ข้างหน้า

แต่ความตายมาข้างหลัง

อายุมีอยู่เพียง ๑๐๐ ปี

แต่การงานที่จะทำมีอยู่ตั้ง ๑,๐๐๐ ปี